

Jon

Jisas Kraiss Manö Aij u Jon kalþ kliñ rþka

God Manö nþpe ram mþnõj iþ i aua

¹ Ram mþnõj hadame dagol gau gþ laga ñin u, God Manö mþdeia. God Manö nþpe God aip mþdeia. God Manö nþpe u rö nõp God me. * ² Ram mþnõj hainö gþ la; nõd yabiþ God Manö nþpe God aip mþdeia. ³ God nþpe gö, God Manö nþpe nan gau magõjhalö gþ la. Nan ap ke laga; nþpe ke gþ la nan gau nõp mþdöp. * ⁴ God Manö nþpe kamiñ mþdep iþ u. Kamiñ mþdep magö anþbu nþbi bþ kalþ mailö ña. * ⁵ Mailö anþbu amöm nþbi bþ sþbõn göp añ au mþdpal gau ñi lab niñõm sþbõn mailö anþbu paþog göl rö lagöp. *

⁶⁻⁷ Nþbi bþ gau magõjhalö Mailö anþbu nþp niñ udöl, a göm, God bþ ap nþp hag lö, nþpe apöm Bþ Mailö halö anþbu manö hag ñimþdöp. Bþ manö hag ñimþdöp bþ anþbu hib nþpe Jon. * ⁸ Jon nþpe Mailö anþbu wasö. Nþpe yþharþñ bþ an Mailö mþdöp manö u nþbi bþ gau kalþ hag ñinþg aua. ⁹ Mailö niñö yabiþ anþbu nþpe ram mþnõj iþ i apöm nþbi bþ gau magõjhalö kalþ mailö ñöl gþmþdöp. *

¹⁰ God Manö nþpe ram mþnõj iþ i apöm mþdmþdöp. God nþpe gö, God Manö nþpe ke

* **1:1:** Jon 17:5; 1Jn 1:1-2; Rep 19:13 * **1:3:** 1Ko 8:6; Kol 1:16-17; Hib 1:2 * **1:4:** Jon 5:26 * **1:5:** Jon 3:19 * **1:6-7:** Mad 3:1; Luk 1:13-17,76 * **1:9:** Jon 8:12

m+nöŋ naböŋ it i gŋ löm, n+bi b+ gau gŋ löm ga. Pen n+pe ke ram m+nöŋ it i ap m+deia u, n+bi b+ n+p amgö n+ŋöm B+ Kub u a göm n+ŋagla. ¹¹ N+pe ram m+nöŋ n+pe ke aua u pen n+bi b+ n+pe ke n+p udagla. ¹² Pen n+bi b+ au, Kraiŋ manö aij n+pe u n+ŋ udöm, n+p B+ Kub hon, a göm, udla gau, kal+p geia God ñ+ pai n+pe m+dpal. ¹³ God ñ+ pai n+pe m+dpal u, b+ ber gau udöm, ñ+ pai yag daulö m+dpal rö m+dagpal. God n+pe ke gö ñ+ pai n+pe m+dpal. *

¹⁴ Pen Manö an+bu, n+pe apöm b+ hañ romanŋ löm, han+p aip han m+dm+döp. An+bu u, hon mailö magö aij n+pe hadö n+ŋbun. N+pe Bap Ñ+ n+pe añ+ yab+ŋ u me, Bap n+pe ke mailö magö aij ke halö m+dpal rö, Ñ+ n+pe u rö nöp m+dpal. Pen n+pe hañ romanŋ löm b+ rö apöm, han+p magöŋhalö mög n+ŋöm m+dmagö yab+ŋ löm, God Manö n+ŋö u magöŋhalö hag ñ+ aij g+m+dpal.

¹⁵ God Manö n+pe aua u, Jon n+pe n+ŋöm, wiñ alöm n+bi b+ gau kal+p haga, “B+ m+ñi auöp i nöp me, yad kalöp nöd hagnö, ‘B+ ap n+pe yad hain aunab u pen y+p yag dauagep adö u, n+pe hadame dagol gau m+dm+döp. An+bu u, n+pe yad rö wasö; n+pe B+ Kub yab+ŋ,’ a g+nö u, b+ an+bu me u,” a ga.

¹⁶ N+pe han+p n+bi b+ magöŋhalö mög yab+ŋ n+ŋöm, ud aij göm, nan aij aij iru nöp ñöb. ¹⁷ Apiabö u lo manö adö u, God Mos+is n+p ñö, Mos+is han+p ña u pen God n+bi b+ mög n+ŋöm ud aij gab manö n+ŋö an+bu, Jisai Kraiŋ aua u me, m+ñi waiö n+ŋabun. * ¹⁸ N+bi b+ r+mnap God n+p

* **1:13:** Jon 3:3-6; Plp 2:7; Jon 2:11; 1Pi 1:23 * **1:17:** Eks 34:28; Ro 6:14

ninḡagal. Nĩ añĩ nĩpe u nöp nĩpe ke God. Nĩpe Nap aip mĩdpil. Nĩpe Nap nĩpe hag waiö la ninḡöm mĩñi hon Bap God hadö ninḡbun. *

*Jon Bĩ Nĩḡ Pak Nĩeb u, “Yad Mesaia u, wasö,” ga
(Mad 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)*

¹⁹ Juda bĩ kub Jerusalem nĩbö gau kale bĩ God nĩp nan sabe gep bĩ rĩmnap abe, bĩ God sabe gep ram wög ḡ nĩmĩdal bĩ rĩmnap abe hag yuöm hagla, “Kale Jon mĩdöp ammim, ‘Ne an?’ ö ḡmim hag ninḡmim,” a ḡla.

²⁰ Kale Jon mĩdeia u amjaköm, nĩp hag ninḡöm hagla, “Ne bĩ an?” ö ḡla.

Hag ninḡeila, nĩpe wai nĩaga. Kalpe waiö hagöm haga, “Yad Kraisa u* wasö,” ga.

²¹ Anĩḡ hageia, kale pen hagla, “Anĩḡ hagpan u, ne an? Ne Ilaija aka?” ḡla.

Anĩḡ hageila, Jon haga, “Yad Ilaija wasö,” ga.

Anĩḡ hageia, kale pen hagla, “Ne bĩ God manö hagep pör abad mĩdpun u aka?” ḡla.

Hageila, Jon wasö ga. *

²² Anĩḡ hageia, bĩ anĩb gau pen hagla, “Anĩb u, ne an? Pen yad bĩ an a ḡmön hagnabön, hon amun bĩ kub hanĩp hag yubal gau kalĩp hag nĩnabun,” a ḡla.

²³ Hageila, Jon kalĩp haga, “Yad mĩñi gabin i, bĩ God manö hagep Aisaia nöd haga rö nöp gabin. Nĩpe haga,

‘Yad bĩ ap ram mĩnönḡ nĩbi bĩ iru mĩdagpal,

* **1:18:** Eks 33:20; Jon 6:46; 1Di 6:16 * **1:20:** manö “Kraisa u” abe, Hibru manö “Mesaia u” abe il añĩ ap nöp mĩdöp: “God hag la Bĩ u.” * **1:21:** Dud 18:15,18; Mad 11:14

ram m̄n̄öŋ kabö nöp m̄idöp an̄ au m̄idem,
 wiñ kub alem hagabin,
 “Pör B̄i Kub auab a ḡimim,
 adan ðk ḡi aij ḡimim,” a gabin,’ a ga.

Yad Jon m̄iñi gabin me u,” a ga. *

²⁴ Pen b̄i Jon n̄ip hag n̄iŋn̄ig aula an̄b gau, b̄i Perisi r̄mnap aip aula. ²⁵ Kale Jon n̄ip hag n̄iŋöm hagla, “Ne hagpan, yad Kraiŋ wasö, Ilaia wasö, b̄i God manö hagep abad m̄idpun u wasö ḡipan gö j̄i n̄ihön ḡin̄ig n̄ibi b̄i gau kal̄ip ñig pak ñabön?” ö ḡila.

²⁶ Hageila, Jon haga, “Yad kal̄ip ȳhar̄iŋ ñig pak ñabin. Pen b̄i ap an̄ kalöp aui m̄idöp, n̄ipe aigale b̄i rö m̄idöp a ḡimim n̄iŋagpim. ²⁷ B̄i an̄bu n̄ipe yad hain aunab pen n̄ipe yad rö wasö; n̄ipe b̄i kub yab̄i, yad b̄i pro. Yad ma r̄rup n̄ipe u naḡi hub̄iknam rö lagöp,” a ga. *

²⁸ Jon n̄ibi b̄i gau kal̄ip ñig pak ñim̄idöp ram r̄iŋ agl̄ö Bedani, ñig Jodan goł böŋ nö lödan n̄iŋöm b̄i an̄b gau apöm n̄ip manö an̄bu hag n̄iŋla.

Jisas n̄ipe God Sipsip Pi n̄ipe

²⁹ Ruö Jisas auö n̄iŋöl göm, Jon Jisas n̄iŋöm n̄ibi b̄i gau kal̄ip haga, “N̄iŋim! God Sipsip Pi n̄ipe han̄ip hag yuöp me u. N̄ipe me n̄ibi b̄i m̄n̄öŋ naböŋ ił i gau gau magöŋhalö nan si nan naij ḡipal gac u ðk ḡi yunab. * ³⁰ B̄i an̄bu me, yad hagnö, ‘B̄i ap n̄ipe yad hain aunab u pen ȳip yag dauagep adö u, n̄ipe hadame dagol gau m̄idm̄idöp. An̄b u, n̄ipe yad rö wasö; n̄ipe B̄i Kub yab̄i,’ a ḡinö.

* **1:23:** Ais 40:3 * **1:27:** Jon 1:15 * **1:29:** Ais 53:6-7; 1Pi 1:18-19

* 31 Bî kub anîbu bî an a gem niṅagmîdin. Pen Isrel nîbi bî, bî kub anîbu bî aigale bî rō mîdöp u niṅöl a gem, kalîp ñîg pak ñî+nîg aunö,” a ga.

32-33 Pen Jon Jisas manö adö anîbu nöp hagöm haga, “Bî anîbi bî an, a gem, yad ke niṅagbnep; pen bî yîp hag yuö apem nîbi bî kalîp ñîg pak ñabin u haga, ‘Ne niṅnabön, Ana nîpe bî an apöm, aip mîdeinab, bî anîbu nöp nîbi bî gau kalîp Ana U† pak ñî+nab,’ a ga. Haga anîbu me, mîñî Ana u kumi kabö adö laṅ nîbö yaur dapo rō u gî nîp auajîp * 34 nîṅem yad niṅ aij gem kalîp manö niṅö hagabin, bî anîbi nîpe God Ñî nîpe u nöp,” a ga.
*

Jisas bî nîpe mîhöp nöd uda

35 Ruö pen, Jon bî nîpe mîhau aip, kauyaṅ ap ñîg pak ñî+mîdöp ka u mîdlö niṅöl gî, 36 Jisas ap padiö, Jon nîpe Jisas niṅöm nîbi bî gau kalîp haga, “Bî anîbi God Sipsip Pi nîpe me u,” a ga.

* 37 Anîg hagö, Jon bî nîpe mîhau, manö anîbu niṅmil, Jisas areia mîgan u hain arlö. 38 Pen Jisas ado göm kalîp mîhöṅ niṅöm haga, “Nîhön gîniṅ auabil?” ö ga. Hageia haglö, “Rabai! Ne hanban gai?” ö gîlö. Hibru manö hagöm “Rabai” a gîlö manö anîbu iṭ u “Manö Hag Ñeb Bî.” 39 Pen kale anîg gîmil hag niṅlö, Jisas haga, “Anîb u, yad aip ammil niṅnabil,” a ga. Haga ñî+n anîbu nöp dugo magö u ammil, nîpe aip mîdeila.

40 Jon bî nîpe anîb mîhau, bî ap hib nîpe Edru. Edru nîmam nîpe me Saimon Pida. * 41 Edru

* 1:30: Jon 1:15 * 1:32-33: Mad 3:16 * 1:34: Mad 3:17

* 1:36: Jon 1:29 * 1:40: Mad 4:18-20

magö anıbu nöp am nımam Saimon nıp ulhai niñöm haga, “Mesaia u aunab a gun pör abad mıdpun u mıñi niñbul,” a ga. “Mesaia” a ga manö magö u, Grik manö hagöm “Krais” a gıpal.

⁴² Edru anıg hagöm, nımam Saimon nıp ul göm Jisas mideia u arö, Jisas Saimon nıp niñöm haga, “Jon ñi nıpe Saimon. Nöp Sipas a göl,” a ga. Arameik manö hagöm, hib Sipas a ga manö magö anıbu, Grik manö hagöm Pida a gıpal. Sipas abe Pida abe il añi anıbu “kabö.” *

Jisas Pilip aip Nadanyel aip kalıp mıñöhü uda

⁴³ Ruö, Jisas ram mınöh Galili arıg, am Pilip nıp niñöm haga, “Yad aip arul,” a ga. ⁴⁴ Pilip, Edru, Pida, ram mınöh kale Bedsaida nibö. ⁴⁵ Pen Pilip am Nadanyel nıp niñöm haga, “Hon bi u, Mosis abe, bi God manö hagep rımnab abe kalı kliñ riköm hagla u, nıp mıñi niñbun. Nıpe me Jisas, Josep ñi nıpe. Ram mınöh nıpe Nasared nibö,” a ga. *

⁴⁶ Pilip anıg hageia, Nadanyel haga, “Bi aij ap ram mınöh naj anıbu nibö auagnab,” a ga.

Hageia, Pilip haga, “Anıg hagpan u, auö am niñul!” a ga.

⁴⁷ Anıg hagöm, kale bi mıhau ammil söl söl gılö niñöl gi, Jisas Nadanyel nıp niñöm haga, “Bi anıbu bi Isrel yijig göl u me, nıpe pıral adö u hagagnab; nıpe niñö nöp waiö hagnab,” a ga.

⁴⁸ Anıg hagö, Nadanyel haga, “Ne aige gımön yıp niñban?” ö ga.

* **1:42:** Mad 16:18 * **1:45:** Dud 18:18; Ais 7:14; 9:6; Jer 23:5; Esi 34:23

Hageia, Jisas haga, “Pilip nöp hainö u† g†n†g nöb; yad nöp nöd n†ñbin, ne as†k m†dajan rauan †† au,” a ga.

⁴⁹ An†g hagö, Nadanyel haga, “Manö hag ñeb b†. Nöp n†ñbin! Ne God Ñ† n†pe, Isrel n†bi b† Kin hon,” a ga. *

⁵⁰ An†g hageia, Jisas haga, “Nöp y†har†ñ rauan †† au n†ñbin a g†pin u me, y†p n†ñ udpan? Hainö nan ke n†bö r†mn†p n†ñn†bön,” a ga.

⁵¹ Jisas an†g hagöm haga, “Kalöp magöñhalö n†ñö hagabin, kumi kabö adö lañ au p†ral hi†kö, ejol gau apöm, y†p B† Ñ† n†pe n†ñ am†† ap††, n†ñ am†† ap†† gein†böl n†ñn†bim,” a ga. *

2

Jisas n†pe ñ†g yab†† u gö ñ†g wain la

¹⁻² Ñ†n m†höp m†döm, b† ap n†bi udn†g göm, n†bi b† w†ñ alö amöm, nan ñ†ñ†† Kena daun, ram m†nöñ Galili añ au. Ñ†n an†bu, Jisas abe, b† n†pe gau abe, kal†p u rö nöp w†ñ alla arla. Pen Jisas n†me abe am ram an†bu m†deia. ³ Ñ†g wain u ñ†ñ hakeila, Jisas n†me apöm Jisas n†p haga, “Wain u ñ†ñ hakpal,” a ga.

⁴ An†g hageia, Jisas haga, “Y†p an†g g† an†g g†, a g†mön, y†p hag†gmön. Ñ†n yad u au†göp,” a ga. *

⁵ Hageia, n†me n†pe am b† wög g† ñeb gau kal†p haga, “Jisas manö ap hag†n†m, h†gn†m rö nöp g†m†m,” a ga.

* **1:49:** Mad 14:33; 16:16; Mak 3:11 * **1:51:** Jen 28:12 * **2:4:** Jon 7:30; 8:20

⁶ Pen Juda n+bi b+ kabö udöm g+pal rin kub yabi+ unbö kago+ j+ñ u ud l+lö m+deia. Rin kub añ+ añ+ ñ+g lida unbö ñ+njuöl mam+d u m+l dap lep. Pen Juda n+bi b+ nag+ adö kale g+m+dal rö, God amgö ilö n+bi b+ u+ aij m+daiun, a göm, rin an+ib gau ñ+g m+l dap ho+ñ göm, ñ+n ma l+ yum+dal. ⁷ Jisas pen, b+ wög g+ ñeb gau kal+p haga, “Kabö rin gai i, ñ+g m+l dapim ho+ñ g+pe, ajma+ñ raun+m,” a ga.

Hageia, haga rö geila haga, ⁸ “M+ñi ñ+g m+l dap l+ibim u, m+l dammim, b+ nan ñ+n+abun i abad m+döp u n+p ñ+mim,” a ga.

⁹ Hageia, ñ+g yabi+ an+ibu m+l dam b+ kub u n+p ñeila, n+pe udöm ñ+n+ñ+n, ñ+g wain aij u m+deia. Pen n+pe ñ+g wain an+ibu gai n+ibö göm n+naga; b+ wög g+ ñeb gau kale nö+ñ+n. Pen n+pe n+naga rö me, b+ n+bi udn+g ga an+ibu n+p w+ñ alö aueia haga, ¹⁰ “Pör nö+ñ+n, ñ+g wain aij u nö+ñ+n dap ñ+lö ñ+n+ñ+n haktö me, hainö ñ+g wain nai+ñ+n u ñ+lö ñ+n+ñ+n. Pen ne ñ+g wain aij u dap lö m+daj+p, m+ñi nö+ñ+n dap ñ+n+ñ+n,” a ga.

¹¹ Jisas nan gagep nö+ñ+n n+ibö ga an+ibu, n+pe Kena daun, ram m+nö+ñ+n Galili a+ñ au m+döm ga. Nan gagep an+ibu göm, n+pe aige b+ rö m+deia u yamö b+ n+pe gau n+nö+ñ+n, n+p n+n+ñ+n u dla. ¹² Pen Kena daun arö göm, Jisas n+pe ke, n+me, n+mam hain, b+ n+pe gau aip daun pro Kapaneam amöm, yö+ñ+n ñ+n bad ap an+ib au m+deila. *

*God sabe gep ram u nan s+kim geila, Jisas kal+p r+id+ik g+ hö+ñ+n yua
(Mad 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)*

* 2:12: Mad 4:13

13 Juda kai Pasopa ñin kub kale u söl ga niñöm Jisas Jerusalem ara. * 14 Jisas Jerusalem amöm, God sabe gep ram raul u niña, bi rimnap kale kaj kau, kaj sipsip, yaur dapo gau dap sikim göm, bi rimnap abañ bad gau löm, mab po adö asiköm, mani yimjiköm geila. 15 Jisas niñöm, nagı ap udöm maliköm, kaj sipsip kaj kau gau ridik gi höñ yañ yuöm, mani dap pen pen yimjiköm geila abañ bad gau mani halö ud hoñ gi yua. 16 Anig göm, niñi bi yaur dapo dap sikim geila gau kalip haga, “Nan anib gau ud arim. Bapi yad ram nıpe u gıpe sikim ram rö lagnim,” a ga.

17 Jisas anig geia, bi nıpe gau gası kale ara God Manö kalı kliñ rikla manö ap adö u. Manö anıbu kalı kliñ riköm hagla, “Sabe gep ram ne u midmagö yabıl lem umnabin,” a gıla. *

18 Pen Juda bi kub rimnap apöm, Jisas nıp hag niñöm hagla, “Nöp an hagajıp apön anig gabön? God nöp hagö apem gabin a gimön, nan gagep rö ap gö niñun, ‘Niñö hagpan,’ a gun,” a gıla.

19 Anig hageila, Jisas kalıp pen haga, “Kale God sabe gep ram anıbi rib wał geinabim, ñin mıhau niñan kauyañ gi linabin,” a ga. *

20 Anig hageia hagla, “God sabe gep ram anıbi, mi niñjuöl mıhöp ado gi da unbö kagoł jıñ (46) gi hakla u pen ne ñin mıhau niñan kauyañ gi linabin a gan ar?” a gıla. 21 Pen Jisas nıpe sabe gep ram manö haga anıbu, hañ romanı nıpe ke nöp haga. * 22 Anıb u me, hainö Jisas nıpe umöm uraka u, bi nıp hain gimıdal gau God Manö u abe,

* 2:13: Eks 12:1-27 * 2:17: Sam 69:9 * 2:19: Mad 26:61; 27:40 * 2:21: 1Ko 6:19

Jisas nipe ke manö haga anibu abe gasi niñöm, “Niñö hagöp,” a göm niñ udla. *

Jisas nibi bi gau magörhalö niñöb

²³ Jisas, Juda kai Pasopa ñin kub kale u Jerusalem midöm, nan gagep rö rimnap geia u niñöm, nibi bi gau, “Nipe nöp Mesaia u,” a göm nip niñ udla. * ²⁴⁻²⁵ Pen Jisas nibi bi gipal adö u ke niñ aij göp rö, nibi bi anib gau gasi kale adö mai araia u niñ aij ga u me, nipe kalip nibi bi niñeb yad gau a göm udaga.

3

Jisas Nikodimas nip hag ñi aij ga

¹ Bi Juda Kansol kub u bi ap midmidöp, hib nipe u Nikodimas. Nipe Perisi bi ap. * ² Nipe sib yan, Jisas nip niñniñg, mideia u apöm haga, “Manö hag ñeb bi. Hon niñbun, nan gagep rö gipan gau, ne ke gagbnap; God nipe ke nöp nöp aip midöp u me, nan gagep rö anib gau gipan. Anib u, hon niñbun, God nipe nöp nöp yuö apön hanip manö hag ñimidan,” a ga.

³ Hageia, Jisas haga, “Yad nöp niñö yabit hagabin, nibi bi ke kamij hain nibö linaböl gau nöp, God kalip udöm, ‘Nibi bi yad’ a göm, abad mideinab,” a ga. *

⁴ Anig hageia, Nikodimas aiö göm gasi iru niñöm haga, “Nibi bi rik lilo kub gipal gau, kauyan nime mudun an au arlö, kauyan yag

* **2:22:** Luk 24:6-8; Jon 12:16 * **2:23:** Jon 7:31 * **3:1:** Jon 7:50; 19:39 * **3:3:** Mad 18:3; 1Pi 1:23

daulö, nîbi bî ke kamîŋ hain nîbö lîlanj a gîmön hagabön aka nîhön?” ö ga.

⁵ Hageia, Jisas haga, “Nöp niŋö yabiŋ hagabin, nîbi bî au, ñîg u abe, God Ana u abe udöm ke kamîŋ hain nîbö lî naböl gau nöp, God kalîp udöm, ‘Nîbi bî yad’ a göm, abad mîdeinab. ⁶ Nîbi bî yag daubal rö yag daulö mîdpal, pen God Ana nîpe apöm ana magö kale aŋ daŋ gö kamîŋ mîdeinabim. * ⁷ Anîb u, “Kale nîbi bî magöŋhalö ke kamîŋ hain nîbö lîmim,” manö hagajîn anîbu, ne aiö gîmön gasî iru niŋagmön. ⁸ Yîgön u gasî nîpe ke apöm arab. Yîgön udajîp niŋbim u pen auöp lau halö, aröp lau halö, kale niŋagim. Anîb u rö me, nîbi bî God Ana ba lö, ke kamîŋ hain nîbö lîbal gau,” a ga.

⁹ Anîg hageia, Nikodimas haga, “Ne hagabön adö anîbu, aigegö gînim?” ö ga.

¹⁰ Hageia, Jisas haga, “Ne Isrel nîbi bî manö hag ñeb bî kub kale ap, pen ne niŋagpan ar? ¹¹ Nöp niŋö yabiŋ hagabin, hon ke nan nîhön niŋ aij gun, nan nîhön amgö ke niŋun, niŋbun anîbu nöp kalöp hag ñîbun u pen manö hagpun anîbu niŋ udagpim. ¹² Yad kalöp mînön naböŋ iŋ i göp rö hagnö, niŋ udagpim rö, aige gîmim God ram mînön kumi kabö adö lanj au göp rö hagnö, niŋ udnabim? ¹³ Pen nîbi bî ap God ram mînön kumi kabö adö lanj au ajöm niŋaga; yad ke Bî Ñî nîpe nöp anîb lanj mîdem aunö.

¹⁴ “Pen hadame nöp haiŋo naij gau Isrel nîbi bî kalîp haulö umla, niŋöm Mosîs haiŋo naij anîb gau rö ap mab ba au lanj lö, nîbi bî an an haiŋo

* **3:6:** Jon 1:13

anib laŋ niŋla gau, kalip kamiŋ la. Anib u rö me, Bi Ñi nipe nip mab ba laŋ al pak lälö, * 15 nibi bi an an nip niŋ udnaböl gau, kamiŋ pör middep u udnaböl. * 16 God nibi bi ram minöŋ it i midpal gau kalip midmagö yabił löm, Ñi nipe añi yabił u kalip nan a göm ña. Anib u, nibi bi an an Ñi nipe anibu nip niŋ udnaböl gau, kalip kamiŋ pör middep u ñö, umöm ur gagnaböl. * 17 God Ñi nipe yua u, nibi bi gau kalip manö kub hagnim, a göm yuaga; nibi bi gau ud kamiŋ yunim, a göm yua. *

18 “Nibi bi an an Ñi nipe nip niŋ udnaböl gau, God kalip manö kub hagöm pen ilön ñagnab. Pen nibi bi nip niŋ udagnaböl gau, God Ñi nipe añi yabił anibu nip niŋ udagnaböl rö, God kalip hadö manö kub hagöm, pen ilön udnaböl a ga. * 19 God nibi bi gau kalip manö kub hagöm pen ilön ñinab, it anibu anig göl midöp: Mailö minöŋ naböŋ adö it i auöp u pen nibi bi gau, mailö midöp au arun, a gi gasi u niŋagal. Kale nan si nan naij gi midpal rö, sib göp gau nöp midaiun a gi gasi u niŋbal. * 20 Mailö anibu niŋlö mulu lugö, ‘Naij gipun u, waiö niŋagöl,’ a göm, mailö midöp au auagnaböl. 21 Pen nibi bi kabö rö ginaböl gau hagnaböl, ‘God hagöp rö nöp gabun u, waiö niŋlaŋ,’ a göm, mailö midöp au aubal,” a ga.

Jon Ñig Pak Ñeb Bi u, Jisas bi aigale bi rö midöp, a göm, manö hag ña

* 3:14: Nab 21:9; Jon 8:28; 12:32 * 3:15: Jon 20:31 * 3:16: Jon 3:36; 10:28; Ro 5:8; 8:32; 1Jn 4:9-10 * 3:17: Luk 19:10
* 3:18: Jon 5:24 * 3:19: Jon 1:5,9; 8:12

²² Hainö Jisas bi nipe gau aip am ram minöŋ Judia aŋ gau am midöl gi, nibi bi gau kalip ñig pak ñi mideia. * ²³ Aion ram minöŋ Salim söl anib au mideia. Pen ram minöŋ Aion au ñig iru mideia. Anib u, ñin aŋ anib au, Jon nipe Aion au midöm, nibi bi gau iru nöp aueila niŋöm nipe kalip ñig pak ñi mideia. ²⁴ Ñin anibu kale Jon bi ñig pak ñeb nip nagi lagla. ²⁵ Pen Juda bi ap apöm, Juda nagi adö kale, ñig li yuun God amgö ilö mid aij gun a gimidal manö adö u hagöm, Jon bi nipe rımnab aip pen pen hagla. ²⁶ Pen pen hagöm, Jon bi nipe gau apöm nip hagla, “Manö hag ñeb bi. Bi au ñig Jodan goŋ böŋ lödaŋ midö, nip Bi Kub a gaina u, miñi ap nibi bi kalip ñig pak ñab niŋöm nibi bi magöŋhalö nip araböl,” a gila.

²⁷ Anig hageila, Jon haga, “God gasi nipe ke niŋöb rö, hanip wög adö ke ke hag löp. ²⁸ Kale ke niŋbim yad kalöp hagnö, ‘Yad Kraiŋ wasö; God hagö yad yiŋariŋ adan nipe u lik gabin,’ a ginö. *

²⁹ Bi ap nibi udnab ñin u, nipe nibi nipe udnab. Nibi anibu nibi nipe me u. Bi nibi udnab bi u, bi niŋeb nipe ap apöm nip gi ñinab. Mañ mai nibi nipe udnig aunab a göm, nip abad mideinab. Pen nipe nibi udnig apöm ‘Aubin’ a ginab u, bi niŋeb nipe miñ miñ ginab. Yad me anibu rö. Jisas nipe nibi bi gau kalip anig göm gab u, yip aij göp. Uri yad miñ miñ yabiŋ gabin. ³⁰ Hib nipe ap ranö niŋöl gi, hib yad ap lugnab u aij.

³¹ “Bi kumi kabö adö laŋ au nibö auöp u, nipe nibi bi gau magöŋhalö adö laŋol midöp. Bi minöŋ

* **3:22:** Jon 4:1-2 * **3:28:** Jon 1:20; Mad 11:10

naböŋ iŋ i nɪbö bɪ u, nɪpe mɪnönŋ naböŋ iŋ i nɪbö u me, mɪnönŋ naböŋ iŋ i gasɪ nɪŋöm manö hagpal rö hagab. Pen bɪ kumi kabö adö laŋ au nɪbö auöp u, nɪpe nɪbi bɪ gau magöŋhalö adö laŋol mɪdöp. * 32 Nɪpe kumi kabö adö laŋ au mɪdöm nan nɪhön amgö nɪŋöb u, manö nɪhön apdi nɪŋöb u, nɪbi bɪ gau kalɪp hag ñab, pen manö nɪpe u udagaböl. * 33 Pen nɪbi bɪ manö nɪpe nɪŋ udpal gau, God manö nɪŋö u nöp hagöp a göm nɪŋ udpal. 34 God nɪpe Jisas yua u, Ana nɪpe u nɪp ñö ajmaŋ rauö, God manö magö nɪpe nöp hag ñab. 35 Nap Ñɪ nɪpe nɪp mɪdmagö löm, ‘Nan gau magöŋhalö abad mɪdaimön,’ a göm, ud ñɪmagö adö nɪpe u löp. * 36 Nɪbi bɪ an an Ñɪ nɪpe nɪp nɪŋ udpal gau, pör mɪdep magö u hadö udpal. Pen nɪbi bɪ an an Ñɪ nɪpe nɪp nɪŋ udagnaböl gau, kale pör mɪdep magö u udagnaböl; God nɪbi bɪ anɪb gau kalɪp hadö manö kub hagö, marö udöl gɪ nöp mɪdeinaböl,” a ga. *

4

Jisas nɪbi Sameria nɪbö ap nɪp manö hag ña

1 Pen bɪ Perisi gau manö rɪmnap apdi nɪŋla, nɪbi bɪ iru nöp, Jisas pɪg mɪdaiun, a göm, nɪp aueila kalɪp ñɪg pak ña; pen nɪbi bɪ iru nöp Jon nɪp auagla. * 2 Pen Jisas nɪpe ke nɪbi bɪ gau kalɪp ñɪg pak ñaga; bɪ nɪpe gau nöp kalɪp ñɪg pak ñɪla. 3 Pen Perisi kai manö anɪbu rö hageila nɪŋöm Jisas ram mɪnönŋ Judia arö göm, ado gɪ ram

* 3:31: Jon 8:23 * 3:32: Jon 3:11 * 3:35: Mad 11:27; Jon 5:20 * 3:36: Jon 3:16-18; 1Jn 5:12 * 4:1: Jon 3:22

m̄n̄oḅ Galili ara. ⁴ Pen adan aḅ au aramöm n̄ipe ram m̄n̄oḅ Sameria amjaka. ⁵ Pen ram m̄n̄oḅ Sameria aḅ au aramöm, Sikar daun amjaka. Sikar söl an̄ib au me, hadame nöḅ Jekop ñi n̄ipe Josep n̄ip m̄n̄oḅ naböḅ ap haga. * ⁶ Pen Jekop ñig ulöm uda u m̄ideia u me, Jisas auö auö, s̄idö aḅ laḅ magö u iru ga rö, am ñig ulöm goḷ söl an̄ib au asika.

⁷⁻⁸ Pen bi n̄ipe gau nan magö rauniḅ, Sikar daun an̄ibu arla. Jisas ñig ulöm söl au asik m̄ideia niḅöm niḅi Sameria niḅö ap ñig m̄ln̄ig aua. Aueia, Jisas niḅöm haga, “Yip ñig m̄l ñö ñiḅin,” a ga.

⁹ Hageia, niḅi an̄ibu haga, “Kale Juda niḅi bi, han̄ip Sameria niḅi bi niḅmim, asi masi gi aij giḅim rö, niḅön giḅniḅ, ‘Yip ñig m̄l ñö ñiḅin,’ a giḅmön hagabön?” ö ga. *

¹⁰ An̄ig hageia, Jisas pen haga, “God nan aij niḅi bi ñiḅniḅ gab u niḅmön, yad nöḅ ñig m̄l dap limön a gabin yad bi an̄ rö m̄idpin niḅbnap u, ne yip hagbnap, yad nöḅ ñig kam̄iḅ magö ñeb ñibnep. *

¹¹ Hageia, niḅi an̄ibu haga, “Bi kub. Ñig m̄ilep rin ne ap m̄idagöp; ñig ulöm u rö nöḅ i giḅyaḅ m̄idöp. An̄ib u, ñig kam̄iḅ magö ñeb an̄ibu gai niḅö udnabön? ¹² Bac iḅaḅ hon Jekop ñig ulöm an̄ibi han̄ip ña. Ñig an̄ibi nöḅ, n̄ipe ke abe, ñi n̄ipe bi abe ñiḅöm, kaj sipsip nan n̄ipe gau ñiḅöm giḅm̄idal. An̄ib u, yad bi kub, Jekop bi pro, a giḅ gasi niḅban ar?” a ga. *

* **4:5:** Jen 33:19; Jos 24:32 * **4:9:** Esr 4:1-5 * **4:10:** Jon 7:37-38; Rep 21:6 * **4:12:** Jon 8:53

13 Hageia, Jisas haga, “Nibi bi ñig i ñiñaböl gau, kalip kauyañ ñig nan giniñg gab; 14 pen nibi bi ñig yad ñinö ñiñaböl gau, kalip kauyañ ñig nan gagnab. Pen ñig yad ñinabin anibu ñiñlō, kalip añ dañ ñig ilam ajōñ rō juöl gi, kalip pör mīdep u ñinab,” a ga. *

15 Jisas anig hageia, nibi anibu pen haga, “Bi kub. Yip ñig anibu ñö ñiñnō, hainō yip ñig nan gagnim; apem ñig i mīlagnam,” a ga.

16 Anig hageia, Jisas haga, “Am nagamul ne pañid dau,” a ga.

17 Hageia haga, “Yad bi halō wasō,” ga.

Hageia, Jisas haga, “Manō anibu niñō hagabön.

18 Bi unbö mamid u udna u pen bi mīñi aip mīdpil u, nagamul ne wasō. Anib u, niñō hagabön,” a ga.

19 Anig hageia, nibi anibu haga, “Bi kub. Yad niñbin, ne bi God manō hagep bi ap. 20 Apis bac hon hadame nöp gau dum i God niñp sabe gimiñdal rō, hon u rō nöp sabe gi mīdpun u pen kale Juda kai hagpim, ‘Jerusalem nöp God niñp sabe göl,’ a gipim,” a ga. *

21 Anig hageia, Jisas haga, “Yad manō niñō hagabin anibi nōñ. Hainō dum anibi abe Jerusalem abe Bapi niñp sabe gagnabim. 22 Kale Sameria nibi bi sabe gipim pen bi aigale bi rō niñp sabe gipim u niñagpim; pen hon Juda nibi bi, Bi sabe gimiñdun Bi u niñbun. Niñhön giniñg: God niñpe aige göm nibi bi ud kamīñ yunab u, hanip Juda nibi bi haga. * 23 Ñin söl auub, pen mīñi hadō auöp i, God Ana niñpe nibi bi gasi ñö niñöl gi,

* 4:14: Jon 6:35 * 4:20: Dud 12:5-14; Sam 122:1-5 * 4:22: 2Ki 17:29-41; Ais 2:3; Ro 9:4-5

kale Bapi nɪp kabö rö sabe gɪnaböl; anɪg gɪnaböl u, nɪp aij gɪnab. ²⁴ God nɪpe Ana mɪdöp u me, nɪbi bɪ God nɪp sabe göm, ana kalɪp anɪ dan nɪjöp nöp sabe göl. *

²⁵ Jisas anɪg hageia, nɪbi anɪbu pen haga, “Yad nɪjbin, hainö Mesaia u apöm, hanɪp nan magöŋhalö hag ñɪ aij gɪnab,” a ga.

²⁶ Hageia, Jisas haga, “Bɪ anɪbu me yad mɪdpin. Ne aip manö hagabul i,” a ga. *

²⁷ Jisas anɪg hageia nɪjöm magö anɪbu bɪ nɪpe gau apjaköm nɪjla, Jisas nɪbi ap aip manö gɪ mɪdailö, nɪjöm kale pa gɪɪ gɪla. Pen bɪ kale ap uraköm, nɪbi u nɪp “Ne manö nɪhön mɪdöp?” a göm hagagla. Jisas nɪp u rö nöp, “Nɪhön gɪnɪg nɪbi anɪbu aip manö adɪŋ adɪŋ gajɪl?” a göm hagagla.

²⁸ Pen nɪbi anɪbu, ñɪg rin u arö göm, kauyaŋ ado gɪ daun anɪbu amöm, nɪbi bɪ mɪdeila anɪb gau kalɪp haga, ²⁹ “Apim, nan gau magöŋhalö gɪpin rö hag ñöb bɪ u nɪjim! Nɪpe Mesaia u aka?” ga.

³⁰ Anɪg hageia, nɪbi bɪ anɪb gau daun anɪbu arö göm, Jisas nɪp nɪjun a göm aueila. ³¹ Pen Jisas bɪ nɪpe gau Jisas nɪp neb neb göm hagla, “Manö hag ñeb bɪ. Nan ñöŋ!” a gɪla. ³² Hageila, nɪpe pen haga, “Nan ñɪneb yad mɪdöp u kale nɪjagpim,” a ga. ³³ Anɪg hageia, bɪ nɪpe gau kale ke nöp hag nɪj hag nɪj göm hagla, “Nɪbi bɪ rɪmnap nɪp nan magö dap ñɪbal aka?” gɪla.

³⁴ Pen Jisas kalɪp haga, “Kalöp nan magö anɪb gau nan göp; yɪp pen nan magö anɪb gau nan gagöp. Bapi manö haga u nöp gasɪ lajɪp me, gasɪ

* **4:24:** 2Ko 3:17; Ro 12:1; Plp 3:3 * **4:26:** Mak 14:61-62

anibu niñem, wög hagöp u gi junam a gi gasi niñbin. Nan niñeb yad me u. * 35 Pen kale manö ap hagpim, ‘Rak+n miñhau miñhau midöl, wid magö po gö am rik daunabun,’ a gipim u pen miñi anig hagagmim. Amgö kale u niñ padimim niñjim! Wid wög gau po göm rik dauep rö midöp. * 36 Pen uri nöp, niñbi bi wid po rik dauaböl niñbi bi gau, miñ miñ göl gi wid po göp anibu rik dam kam+iñ pör midep miñgan u löm, pe kale udaböl me u. Anib u me, niñbi bi wid magö ranañ a göm dam yubal gau abe, niñbi bi wid po göp rik dauaböl gau abe jim ñöm, wid po u kam+iñ pör midep miñgan u midnab u niñöm, miñ miñ ginaböl. 37 Hon manö ap hagpun, ‘Niñbi bi rimnap wid magö yulö rannab, niñbi bi rimnap am rik daunaböl,’ a gipun u, niñjö yabiñ hagpun. 38 Yad kalöp hag yunö, am wid rik daubim. Wid wög anibu kale wög klö gimim gagpe; niñbi bi rimnap klö kale u gilö ranöb. Kale yiñhar+iñ am rik daumim nan aij udpim,” a ga.

39 Niñbi Sameria niñbö anibu am niñbi bi niñpe gau kalip haga, “Bi anibu nan gipin gipin gau magöñhalö yip hag ñöb,” a ga u me, niñbi bi Sameria niñbö daun anibu mideila gau iru nöp Jisas niñ niñ udla.

40 Pen Sameria niñbi bi, kale Jisas mideia au apöm, Jisas manö neb neb göm hagla, hon aip am midaiun a gilö, Jisas niñ miñhöp am kale aip midöm, 41 manö hag ñö, niñbi bi rimnap halö iru nöp manö anibu niñöm niñ niñ udla. 42 Pen kale anig göm niñ udöm, niñbi anibu niñ hagla, “Miñi

* 4:34: Jon 6:38 * 4:35: Luk 10:2

manö ne u nöp hagö n+ŋ udagpun; Jisas manö n+pe u ke hagö n+ŋun n+ŋbun, n+pe nöp n+bi b+ ram m+ñöŋ iŋ i m+dpal gau gau magöŋhalö kal+p ud kam+ŋ yun+g aua. *

Jisas, b+ kub ap ñ+ n+pe u n+p gö, kam+ŋ la

⁴³ Jisas ñ+ñ an+bu m+ihau ram m+ñöŋ an+bu m+dpom, ruö ram m+ñöŋ Galili ara. ⁴⁴ N+pe nöd manö ap hagöm haga, “B+ God manö hagep b+ gau, ram m+ñöŋ kale ke au m+dpom manö hagnaböl u, manö kal+p udagnaböl,” a ga. * ⁴⁵ Pen Pasopa ñ+ñ u, Galili n+bi b+ r+mnap am Jerusalem m+deila. Kale Jerusalem m+deila n+ŋöl g+, Jisas nan gagep rö gau gö n+ŋla u me, Jisas uri ram m+ñöŋ Galili amjakö, kale nan gagep rö Jerusalem ga u gas+ n+ŋöm, n+p m+ñ m+ñ g+la. *

⁴⁶ Pen Jisas am Galili m+dpom, kauyaŋ Kena daun ara. Kena daun an+bu me, nöd ñ+g yab+ŋ u gö ñ+g wain la.

Pen daun pro Kapaneam au, b+ kub ap ñ+ n+pe nan ga. * ⁴⁷ B+ kub an+bu manö ap n+ŋa, Jisas ram m+ñöŋ Judia arö göm, ap ram m+ñöŋ Galili m+deia. An+bu u, Jisas m+deia u apöm, n+p neb neb göl g+ haga, “Ñ+ yad u nan gö umn+g gab. Ne y+ŋ+id am n+p gö kam+ŋ laŋ!” a ga. *

⁴⁸ An+g hageia, Jisas haga, “Kale y+har+ŋ y+p n+ŋ udagnabim; nan gagep rö r+mnap g+ñö n+ŋmim nöp, y+p n+ŋ udnabim,” a ga. *

* **4:42:** 1Jn 4:14 * **4:44:** Mad 13:57 * **4:45:** Jon 2:23
 * **4:46:** Jon 2:1-11 * **4:47:** Mad 8:5-6 * **4:48:** Jon 2:18; 1Ko 1:22

49 Pen bi kub anibu haga, “Bi Kub! Auö arul! Wasö u, ñi yad u umnab!” a ga.

50 Hageia, Jisas haga, “Aru! Ñi ne u mideinab,” a ga.

Anig hageia, Jisas niñö hagöp, a göm, hada.

* 51 Adan an au arö niñöl gi, bi wög gi ñeb niñe rimnap ap niñ nable paköm hagla, “Ñi ne u umagöp; midöp,” a gila.

52 Anig hageila, ñi yad u magö mai rö kamij löp, a göm, kalip hag niñö hagla, “Rol sidö gamij ga magö u, hañ piñöñ ga u kamij la,” a gila.

53 Anig hageila ñi nap niñe niña, Jisas, “Ñi ne u mideinab,” a ga magö u nöp kamij la. Anib u me, niñi bi niñe gau aip magöñhalö Jisas niñ niñ udla.

54 Pen Jisas niñe nöd Kena apöm, nan gagep nöd niñö göm, ñig yabiñ u gö ñig wain la; hainö pen nan gagep yigwö an niñö u göm bi kub u ñi niñe niñ gö kamij la. *

5

Bi nan ga ap ñig wanjö goñ au mideia, Jisas gö kamij la

¹ Hainö pen Juda kai nan kub niñeb niñ u uri a göm, Jisas Jerusalem ara. ² Ram miñöñ Jerusalem anibu, kaj sipsip dap amil apil gimidal adan ramö goñ au ñig wanjö kub ap mideia. Ñig wanjö anibu Arameik manö löm, Bedesda a gimidal. Pen ñig goñ miñau miñau abe ñig ubiñ an au mideia adö u abe, ram badö milö unbö mamid mideia. ³ Pen niñi bi nan ga gau iru nöp ap ram

* 4:50: Mad 8:13 * 4:54: Jon 2:11

bada anib gau han mideila. Nibi bi anib gau, rimnap amgö we ga, rimnap ma najj ga niñöm ajagmidal, rimnap hañ roman kale böñ nöp kala ga. Pen ñig wañö u aña g+nab aka göm apöm han mideila. ⁴ Ñin rimnap God ejol ap apöm, ñig wañö u aña gö, nibi bi an nöd ujanid ñig wañö anib yañ lugnab u, nipe nan n+hön g+nab u kamij limidöp. ⁵ Pen bi ap nan gö, pör nöp um midö, mi in ñin juöl ado gi da kagoñ böñ dañ (38) la, ñig wañö goñ au dam lila mideia. ⁶ Jisas bi anibu niñöm, mlö padö anigöl midmidöp u niñöm, nip haga, “Nöp kamij linim, a gimön, niñban?” ö ga.

⁷ Hageia, bi nan ga anibu haga, “Bi kub. Ñig u aña gö niñöl gi, yip ud ñig wañö añ yañ löñ nibi bi ap midagpal. Yad ñig añ yañ nöd arnam a gipin u pen nibi bi rimnap yijid nöp nöd arbal,” a ga.

⁸ Anig hageia, Jisas pen nip haga, “Urakmön, köp ne u winig ud aru,” a ga. * ⁹ Hageia, magö anibu nöp nip kamij lö niñöl gi, uraköm köp nipe u winig udöm, ud ara.

Pen Jisas bi anibu nip gö kamij la ñin anibu, Juda kai God nip sabe gep ñin kale u me, ¹⁰ Juda bi kub gau, bi kamij la anibu nip hagla, “Ñin i God nip sabe gep ñin hon. Pen ne köp bad ne u ud ajabön u, lo manö hon u wihö göp,” a gila. *

¹¹ Hageila, haga, “Bi yip gajip kamij löp u hagöp, ‘Urakmön, köp bad ne u winig ud aru,’ a gajip u me, ud ajabin,” a ga. ¹² Hageia, hagla, “Bi nöp hagö, köp bad winig ud ajabön bi anibu bi an?” ö gila. ¹³ Pen Jisas nipe nibi bi iru mideila

* **5:8:** Mad 9:6 * **5:10:** Ne 13:19; Jer 17:21

aŋ anib au agamij ara rö, bi kamij la anibu, “Bi yip gajip kamij löp me i,” a göm, hagnim rö laga.

¹⁴ Hainö pen, Jisas bi anibu nip God sabe gep ram raul u niñöm haga, “Nöñ! Nöp kamij löp. Anib u, nan si nan naij gimidan u arö gimön. Wasö u, nöp nan kub yabił ginim rö löp,” a ga.

¹⁵ Pen bi anibu nipe ado gi amöm, Juda bi kub gau kalip haga, “Jisas nöp yip gajip kamij löp,” a ga. ¹⁶ Anig hageia niñöm, God nip sabe gep ñin u gö kamij la, a göm, Juda bi gau Jisas nip mulu kal niñla. ¹⁷ Jisas pen kalip haga, “Bapi yad u pör nöp wög göl gi nöp midöp rö, yad u rö nöp ginam,” a ga. ¹⁸ Anig hagö, Juda bi kub gau, nöd nip alun, a göm gasi niñla u, uri kto yabił göm niñla. Kale hagla, “Nipe God nip sabe gep ñin hon u rib riköm, ‘Yad God Ñi nipe,’ a göp. Anib u, God nipe midöp rö, yad anib unbö rö nöp midpin, a göp,” a gila. *

Nap haga rö niñöm, Ñi nipe wög adö ke ke gab

¹⁹ Jisas pen kalip haga, “Kalöp niñö hagabin, Ñi u nipe ke nan ap ginim rö lagöp; Nap nan ginab gau nöp niñöm ginab. Anib u, Nap ginab rö, Ñi nipe u rö nöp ginab. * ²⁰ Nap Ñi nipe nip midmagö löm, nan nipe göp göp gau magöñhalö yamöb. Rimnap yamö me, nan ke yabił gau gö niñmim, kale magöñhalö aiö ginabim. ²¹ Pen Nap nibi bi umbal gau gö urakpal rö, Ñi nipe u rö nöp, nibi bi rimnap, kalip ginö uraklan, a ginab u, gö uraknaböl. ²² Nibi bi niñön niñön gipal, gasi niñön niñön niñbal u, Nap niñöm kalip

* **5:18:** Mad 26:4; Jon 7:1; 10:30 * **5:19:** Jon 5:30

manö kub hagagnab; Ñî nipe nîp hagö, nipe kalîp magöñhalö manö kub hagnab. * ²³ Anîb u me, nîbi bî kale Nap hib nipe haglö adö arnab u rö, Ñî nipe hib u abe u rö nöp haglö adö arnab. Pen nîbi bî God Ñî nipe u nîp nîñöm, hib nipe haglö adö aragnab gau, Nap Ñî nipe hag yua u abe u rö nöp hib haglö adö aragnab. *

²⁴ “Kalöp nîñö hagabin, nîbi bî an manö yad u nîñöm, Bî yîp hag yuö aunö u nîp nîñ udpal gau, manö kub hag ilön udep adö u nîñagnaböl; kale pör mîdep u hadö udpal. Anîb u, kale umeb adö u arö göm, pör mîdep adö u hadö mîdpal. * ²⁵ Kalöp nîñö yabîl hagabin, ñîñ hain pör abad mîdpim u söl auab — pen mîñi hadö auöp i — nîbi bî umöl rö mîdpal gau, God Ñî nipe manö hagö, manö anîbu nîñöm nîñ udnaböl gau, kamîñ lîñaböl. ²⁶ Bapi nan gau magöñhalö kamîñ mîdep îl u mîdöp rö, yad Ñî nipe u rö nöp kamîñ mîdep îl u mîdpin. ²⁷ Yad Ñî nipe pen, Bî Ñî nipe mîdpin rö, yîp hagö, nîbi bî gau kalîp manö kub hagem nîme lîñabin. ²⁸ Manö hagabin anîbu nîñmim aiö gagmim: hainö yad hagnö, nîbi bî umlö rîgöl gîla gau, ²⁹ magöñhalö manö yad nîñöm, uraköm, nîbi bî gî aij gîla gau, am yad aip kamîñ mîdeinaböl; pen nîbi bî gî naij gîla gau, uraköm manö kub nîñöm pen ilön kub udnaböl. * ³⁰ Pen yad nan nîhön nîhön gîñabin gau, ke nîñem gagnabin; Bapi yîp hagnab rö nöp gîñabin. Anîb u, nîbi bî manö kub hagem nîme lîñabin u, Bapi hagnab rö

* **5:22:** Jon 5:27; Ap 10:42 * **5:23:** Plp 2:10-11; 1Jn 2:23

* **5:24:** Jon 3:15-18 * **5:29:** Dan 12:2; Mad 16:27; Ap 24:15

nɨŋem, kabö göl nöp nɨme lɨnabin. Nɨhön gɨnɨg: yɨp aij gɨnab adö u manö kub hagagnabin. Bɨ yɨp hag yuö aunö Bɨ anɨbu nɨp aij gɨnab adö u nöp gasɨ nɨŋem, manö kub hagem nɨme lɨnabin. *

Yad bɨ aigale bɨ rö mɨdpin u nɨŋim, a ga

³¹ “Yad ke, ‘God yɨp yuö aunö,’ a gɨbnep u, manö anɨbu kabö rö gagöp a gɨbep. ³² Pen Bɨ ap halö* yad bɨ aigale bɨ rö mɨdpin u hagöp. Yad nɨŋbin, manö hagöp anɨbu nɨŋö nöp hagöp. ³³ Kale Juda kai bɨ kale rɨmnap hag yube, kale Jon nɨp amöm, yad bɨ aigale bɨ rö mɨdpin, a göm hag nɨŋla u, nɨpe manö nɨŋö nöp kalɨp haga me u. ³⁴ Jon aka bɨ ram mɨnöh ɨt i bɨ ap yad bɨ aigale bɨ rö mɨdpin u hagnab u, yɨp nan kub wasö. Pen kale Jon manö haga u nɨŋmim, manö nɨŋö yabɨl a gɨmim nɨŋ udmim, kamɨŋ arnabim a gem, Jon manö yɨp anɨg göl haga, a gɨpin. ³⁵ Jon manö haga u, nɨpe hapö mɨtan mailö ñab rö mɨdö, kale manö haga anɨbu mailö rö nɨŋmim, magö pro ulep magö ap nöp mɨñ mɨñ gɨpe.

³⁶ “Jon kalöp hag aij ga pen u yɨharɨŋ manö nöp haga. Yad mɨnöh naböh ɨt i apem, Bapi yɨp gɨmön a ga rö, nan ke yabɨl gau gɨpin u me, kale Bapi nɨpe nöp yɨp hag yua u, a gɨmim, waiö yabɨl nɨŋbep. * ³⁷ Bapi yɨp hag yua u, nɨpe ke, yad bɨ aigale bɨ rö mɨdpin u, kalöp manö nɨŋö hagab. Pen kale meg magö nɨpe u apdi nɨŋagpim. Nɨpe bɨ aigale bɨ rö mɨdöp u, a gɨmim nɨŋagpim. * ³⁸ Kale

* **5:30:** Jon 5:19; 6:38 * **5:32:** “Bɨ ap halö” a ga u, God nɨpe ke

* **5:36:** Jon 3:2; 14:11 * **5:37:** Mad 3:17; Jon 5:32; 8:18

yad bi nipe hag yua manö yad u niŋ udagpim rö, God Manö midmagö kalöp an dan midagöp.

³⁹⁻⁴⁰ “Kale, pör midep udun, a gimim, God Manö u amgö li niŋ aij gipim u pen manö anibu, yip a göm kali kliñ rikla rö niŋmim, pör midep udun, a gimim, yip auagpim. * ”

⁴¹ “Niŋbi bi gau hib yad haglö adö aran a gem hagagabin. ⁴² Pen kale niŋbi bi aigale bi rö midpim u hadö niŋbin. Kale God nip midmagö lagpim u niŋem hagabin. ⁴³ Bapi nipe ke yip hag yuö aunö u pen yip udagpim. Pen bi yiharŋ ap gasi nipe ke niŋöm aueinab u, nip udnabim. ⁴⁴ Niŋbi bi rimnap gau hib kale haglö adö areinab u, kalöp aij ginab. Pen Bi God añi nöp midöp u hanip niŋö, aij ginim, a gimim, gasi u niŋagpim. Anib u, kale ai gimim yip niŋ udnabim?”

⁴⁵ “Pen Bapi manö yad udöm, kalöp manö kub hagnab, a gimim, gasi u niŋagmim, wasö. Mosi hanip gi ñinab a gipim u pen Bapi nipe Mosi manö nipe haga manö anibu udöm kalöp manö kub hagnab. ⁴⁶ Mosi nipe God Manö kali kliñ riköm manö rimnap yad bi aigale bi rö midpin manö u kali kliñ rika. Pen Mosi manö kali kliñ rika manö anibu udagpe rö, manö yad hagabin u rö nöp udagnabim. * ⁴⁷ Mosi manö kali kliñ rika udagpim rö, kale ai gimim manö yad hagabin u udnabim?” ö ga.

6

Jisas bi unbö paip dausan nan ñö ñiŋla
(Mad 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

* **5:39-40:** Luk 24:27 * **5:46:** Ap 3:22

¹ Pen Jisas anig gi midöm, hainö ñig magib udöm, Ñig Wañö Galili juöm, böñ lödañ ara. Ñig Wañö Galili anibu nöp me, hib ap Ñig Wañö Daibirias a gimidal. ² Pen Jisas nipe nibi bi nan ga gau gö kamñ la u nñmidal rö, nibi bi iru nöp n+p hain gila. ³ Pen Jisas bi nipe gau aip am dum au gilañ amöm, asik mideila. ⁴ Ñin añ anib au Juda kai Pasopa ñin kub kale u söl söl ga. ⁵⁻⁶ Jisas bi nipe aip dum au asik midöm, amgö gilañ göm nñña, nibi bi iru yabiñ nöp n+p aueila. Jisas nññöm, nipe nñhön nñhön ginab u ke nñña u pen bi nipe Pilip nñhön hagnab, a göm, n+p haga, “Hon nan magö gai nñbö udun, nibi bi iru nöp gai i kalip ñino nññnaböl?” ö ga.

⁷ Hageia, Pilip haga, “Mani silpa magö unbö ñin juöl siduñ lañ (200) rö yuun, bred rau dapun, ud jö gi pro pro gun, nibi bi anib gai i ñeinabun, magöñhalö nan pro pro nññöl rö lñnab,” a ga.

⁸ Anig hagö, bi nipe Edru, Saimon Pida nimam u haga, ⁹ “Ñi pro ap bred bali plaua ud laubal bred magö unbö mamid, kabsañ mñhöp halö ud midöp i, pen nan anibu nibi bi iru yabiñ gai i nan kub wasö,” ga.

¹⁰ Hageia, Jisas haga, “Nibi bi gau hagpe, asiklañ,” a ga. Hageia, bi nipe gau nibi bi gau kalip hageila, nan uñañ iru nöp ran aij ga gau adö anib gau magöñhalö asikla. Bi gau nöp me, paip dausan (5000) rö ara.

¹¹ Kale anig göm asikla nññöm, Jisas bred magö anib gau udöm, God n+p aij a göm, kalip nime la. Kabsañ u, u rö nöp ga. Kalip anig göm nime lö, nibi bi gau kale magöñhalö bred kabsañ aigeg rö

udun a gi gasi niŋla rö nöp udla. ¹² Anig göl niŋlö niŋlö mudun ga arö gila. Jisas bi nipe gau kalip haga, “Niŋbi bi nan niŋöm arö gipal gau, ud dan i gagep,” a ga. ¹³ Hageia, bi nipe gau bred adiŋ adiŋ gau lihu wadi yaglö yaglö, wadi unbö miŋan laŋ u ajman raua.

¹⁴ Niŋbi bi gau Jisas nan gagep rö ga anibu niŋöm hagla, “Hon miŋni niŋbun, bi i me, Bi God Manö Hagep miŋnöŋ naböŋ iŋ i aunab a gun pör hagabun bi me u,” a gila. ¹⁵ Pen Jisas niŋa, niŋbi bi gau, yip kiŋ bi kub kale miŋdeinam a göm apöm yip klö göm ud arnaböl, a gi niŋöm nipe kauyaŋ aramöm dum gau nipe ke halö miŋdeia. *

*Jisas niŋ uŋ adö rauid ara
(Mad 14:22-23; Mak 6:45-52)*

¹⁶ Pen dugo magö u, Jisas bi nipe gau am Niŋ Waŋö Galili yaŋ amöm, ¹⁷ Jisas auaga rö, siŋbön gö, kale nöp niŋ magib udöm kauyaŋ daun pro Kapaneam arniŋ hadla. ¹⁸ Areila niŋöl gi, yigön kub udöm, niŋ u rala. ¹⁹ Pen kale rapin niŋ magib niŋ uŋ pirik aŋ au kilomida unbö mamid aka kagoŋ jŋ amöm niŋla, Jisas niŋ adö u rauid aueia. Kale niŋöm midmagö kub ara niŋöm piŋiŋ gila. ²⁰ Pen Jisas haga, “Kale piŋiŋ gagmim. Yad nöp auabin,” a ga. ²¹ Anig hagö, kale piŋiŋ gagöm, nip ud niŋ magib miŋan u liŋlö niŋöl gi, niŋ magib u uri nöp ram miŋnöŋ arniŋ gila miŋan u amjak ara.

Jisas nip uthai niŋla

²² Ruö niŋbi bi Niŋ Waŋö Galili böŋ lödan hanla gau gasi niŋöm niŋla, rol dugo niŋ magib aŋi

* 6:15: Jon 18:36

ap nöp mideia niñöm Jisas bi nipe gau nöp ñig magib anibu arla; Jisas nipe ke ñig magib anibu araga. ²³ Midlö niñöl gi, ñig magib rimnap ni bi bi rimnap daun kub Daibirias ni bö apöm, Bi Kub nipe God ni p aij a göm nan ñö ñiñla ka u ñig goł au pidöy gila. ²⁴ Pen ni bi bi mideila gau niñla, Jisas abe bi nipe gau abe midageila; anibu Jisas ni p ulhai niñun a göm, kale ñig magib anib gau amöm Kapaneam arla.

Yad bred rö, yip udmim kamiñ mideinabim, a ga

²⁵ Ñig Wañö Galili am am böñ lödañ amjaköm, Jisas ni p niñöm hagla, “Manö hag ñeb bi. Ne magö mai i auban?” ö gila. ²⁶ Hageila haga, “Kalöp manö niñö hagabin, bred ñinö ñiñbe mudun ga rö, yip ulhai niñ ajabim; pen nan gagep rö gi pin gau manö it u niñmim yip ulhai niñ ajagabim. ²⁷ Nan magö hij gi niñ gab u udun, a gi mim wög klö gagmim; God nipe Bi Ñi nipe niñebir hagö aua rö, nan magö pör midep nipe niñab u udun, a gi mim, wög klö gi mim,” a ga. *

²⁸ Anig hageia hagla, “Hon wög niñhön gi no, God ni p aij gi nab?” ö gila.

²⁹ Hageila, Jisas haga, “God nipe Bi yuö aua u, Bi anibu ni p niñ udeinabim u, God ni p aij gi nab,” a ga. *

³⁰ Anig hageia hagla, “Hon nan gagep rö ap niñeinabun u, hagnabun, ‘God nöp nöp yuöp,’ a gun, nöp niñ udnabun. Anib u, hanip nan gagep niñhön rö gi nabön? * ³¹ Hadame nöp apis bac bi

* **6:27:** Jon 6:48-58 * **6:29:** 1Jn 3:23 * **6:30:** Mad 16:1; Jon 2:18

ram m̄n̄öŋ kabö nöp m̄dm̄döp an̄ gau m̄döm, nan mana a ḡm̄dal u ñ̄n̄m̄dal. God Manö kal̄i k̄l̄iñ r̄iköm hagla, ‘N̄ipe bred kumi kabö adö laŋ au n̄ibö r̄imnap kal̄ip ñö ñ̄n̄m̄dal,’ a ḡla,” a ḡla. *

³² An̄ig hagla u pen Jisas kal̄ip pen haga, “Kalöp manö n̄n̄jö yabiñ hagabin, Moſis hadame gau bred kal̄ip ñö ñ̄n̄la bred an̄bu, bred kumi kabö adö laŋ au n̄ibö wasö. Bred kumi kabö adö laŋ au n̄ibö bred n̄n̄jö an̄bu, Bapi yad kalöp ñab. ³³ God bred n̄ipe u, God hag yuö, kumi kabö adö laŋ au n̄ibö m̄n̄öŋ naböŋ iñ i apöm, n̄ibi b̄i gau kal̄ip kam̄n̄ m̄dep magö u ñab,” a ga.

³⁴ Jisas an̄ig hageia hagla, “B̄i Kub. Uri bred an̄bu han̄ip pör nöp ñöl ḡi nöp m̄daimön,” a ḡla.

³⁵ Hageila, Jisas haga, “Yad nöp me bred kam̄n̄ m̄dep bred an̄bu. N̄ibi b̄i ȳip aunaböl gau, kal̄ip kauyaŋ k̄iyö lagnab. N̄ibi b̄i ȳip n̄n̄j udnaböl gau, kal̄ip kauyaŋ ñ̄g nan gagnab. * ³⁶ Pen kalöp m̄dö nöp hagaj̄n, ȳip amgö n̄n̄bim u pen ȳip n̄n̄j udagpin. ³⁷ Bapi ȳip hagöp n̄ibi b̄i gau kale magöŋhalö yad aunaböl. N̄ibi b̄i yad aunaböl gau, hag yuagnabin, wasö yabiñ. ³⁸ Pen n̄ihön: yad kumi kabö adö laŋ au n̄ibö aubin u, gas̄i yad n̄n̄bin adö u ḡnam a gem auagpin; Bapi ȳip yuöp u, gas̄i n̄ipe n̄n̄öm hagöp rö ḡnam a gem aubin. ³⁹ Bapi n̄ibi b̄i ȳip hagöp gau kal̄ip n̄n̄j m̄dnö, ap ur gagn̄m; manö kub hagep ñ̄n̄ u, yad ḡnö, kale magöŋhalö uraköl. An̄ig ḡnab u, Bapi ȳip yua u, n̄ip aij ḡnab. * ⁴⁰ Bapi yad n̄ip aij ḡnab u, n̄ibi b̄i an an̄ ȳip n̄n̄öm n̄n̄j udnaböl gau,

* **6:31:** Eks 16:14-15; Nab 11:7-9; Sam 78:24 * **6:35:** Jon 4:14

* **6:39:** Jon 10:28-29; 17:12

kale magöñhalö pör pör nöp kamıñ mıdeınaböl. Pen manö kub hagep ñın u, yad ke gınö kale magöñhalö uraknaböl,” a ga.

⁴¹ Pen Jisas, “Yad me, bred kumi kabö adö lañ au nıbö aubin u,” a ga u me, Juda nıbi bı gau manö ali gu gu geila. ⁴² Juda nıbi bı gau ali gu gu göm hagla, “Bı i, nıme nap nıpe u hon ke nıñbun. Nıpe Josep ñı nıpe Jisas nöp. Anıb u, nıpe aigöl gı hagöp, ‘Yad kumi kabö adö lañ au nıbö aubin,’ a göp?” ö gıla. *

⁴³ Anıg hageila, Jisas pen haga, “Ali gu gu gagmim. ⁴⁴ Nıbi bı ap nıpe ke yıp nıñ udagnab. God nıp gası aij ñö nöp me, yıp auö, manö kub hagep ñın hain u yad gınö nıpe kauyañ uraknab. * ⁴⁵ Bı God manö hagep bı gau kale God Manö kalı kılñ rıköm hagla, ‘God nıpe nıbi bı anıb gau magöñhalö kalıp hag ñınab,’ a gıla. Nıbi bı Bap kalıp manö hag ñö nıñ udnaböl gau, kale magöñhalö yıp aunaböl. * ⁴⁶ Nıbi bı rımnab kale God nıp amgö nıñagpal; yad Bı nıpe yuö aunö u nöp Bapı nıp amgö nıñbin. *

⁴⁷ “Pen yad kalöp nıñö yabıl hagabin, nıbi bı yıp nıñ udnaböl gau, pör mıdep magö anıbu hadö udöm, pör pör nöp mıdeınaböl. * ⁴⁸ Bred ñıñöm kamıñ mıdeınaböl u, yad me bred anıbu. * ⁴⁹ Nahai ilañ bı hadame gau ram mınöñ kabö nöp mıdmıdöp añ gau mıdöm, nan mana u ñıñla u pen mıd damöm umla. ⁵⁰ Pen bred Bap hag yuö

* **6:42:** Mad 13:55 * **6:44:** Jon 6:65 * **6:45:** Ais 54:13
 * **6:46:** Jon 1:18 * **6:47:** Jon 3:15-16 * **6:48:** Jon 6:32,58

kumi kabö adö laŋ niḅö auöp bred anḅu, niḅi bi niḅöm, kamḅ pör pör nöḅ midöm umagnaböl.

⁵¹ “Yad ke bred kamḅ kumi kabö adö laŋ au niḅö aubin u. Niḅi bi an an bred anḅi niḅ aŋ yaŋ liḅnaböl u, pör nöḅ pör nöḅ kamḅ mideinaböl. Bred hagabin anḅi hañ romanŋ yad u me. Niḅi bi ram miḅnöŋ iḅ i pör nöḅ pör nöḅ kamḅ midaiöl, a gem, hañ romanŋ yad u niḅnabin,” a ga.

⁵² Jisas anḅ hageia, Juda niḅi bi anḅ gau kale ke nöḅ manö pen pen hagöm, riḅnap hagla, “Bi i aigöl göm, hanḅ hañ romanŋ niḅe u niḅö niḅnabun?” ö giḅla.

⁵³ Hageila, Jisas kalḅ haga, “Yad kalöp niḅö yabiḅ hagabin, kale Bi Niḅ niḅe hañ romanŋ niḅe, hagape niḅe niḅnagnabim u, kamḅ mideḅ magö u kalöp aŋ daŋ midagnab. ⁵⁴ Niḅi bi an hañ romanŋ yad, hagape yad niḅnab u, niḅe kamḅ pör mideḅ magö u hadö udöp niḅöm manö kub hageḅ niḅn u yad giḅnö niḅe kauyaŋ uraknab.

⁵⁵ “Pen niḅön: hañ romanŋ yad u nan niḅeb yabiḅ; hagape yad u niḅ niḅeb yabiḅ. ⁵⁶ Niḅi bi an an hañ romanŋ hagape yad niḅnaböl gau, yad aŋ daŋ mideinaböl; yad kalḅ aŋ daŋ mideinabin.

⁵⁷ Bapi pör pör nöḅ kamḅ midöp u, niḅe yiḅ yua u, yiḅ gö kamḅ midḅin u me, niḅi bi yiḅ ud aŋ kalḅ daŋ liḅnaböl gau, kalḅ u rö nöḅ gö, kamḅ mideinaböl. * ⁵⁸ Manö adö anḅu me, bred kumi kabö adö laŋ au niḅö auöp, a giḅin. Bred anḅu, aḅ bac bi nan mana a giḅal u niḅöm mid damöm umla rö wasö; niḅi bi bred yad hagajin

* 6:57: 1Jn 3:24

u ñiŋ aŋ yaŋ liŋaböl u, kamiŋ pör nöp pör nöp m+deinaböl,” a ga.

Nibi bi iru nöp Jisas niŋ arö gila

⁵⁹ Jisas Juda magum gep ram Kapaneam au m+dom, manö an+bu hagö, ⁶⁰ nibi bi niŋe gau iru nöp niŋöm hagla, “Jisas manö hagab an+bu manö klö yabiŋ. Manö niŋe niŋ udun rö lagöp,” a gila.

⁶¹ Kale aŋi gu gu göm hageila, Jisas ke niŋöm haga, “Manö hagpin an+bu niŋmim gasi iru niŋmim arö gun a giŋim ar? ⁶² Pen Bi Niŋ niŋe kumi kabö adö laŋ au m+dom aua u, niŋe ka an+bi adö au laŋ kauyaŋ ado gi areinab u, kale gasi niŋön niŋnabim? ⁶³ God Ana kamiŋ m+dep magö u ñö, nibi bi kamiŋ liŋaböl; nibi bi klö kale ke kamiŋ lagnaböl, wasö yabiŋ. Yad manö kalöp hagpin u, manö an+bu gö, God Ana kalöp apöm, kamiŋ m+dep magö u kalöp ñ+nab niŋöm kale kamiŋ liŋabim,” a ga. ⁶⁴ Pen Jisas niŋe nöd nöp, nibi bi an niŋ niŋ udagnab, an niŋ mumug niŋnab u niŋa u me, niŋe haga, “Kale riŋnap yiŋ niŋ udagpin,” a ga. * ⁶⁵ Pen manö riŋnap halö hagöm haga, “Adö an+bu nöp kalöp hagpin, nibi bi ap gasi niŋe ke nöp niŋöm yiŋ niŋ udagnab; Bapi nöp geinab u me, nibi bi ap yiŋ apöm yiŋ niŋ udnab,” a ga. *

⁶⁶ Jisas manö an+bu hag juö niŋöl gi, nibi bi apöm manö niŋ niŋmidal gau, iru nöp niŋ arö göm, ke ke arla. ⁶⁷ Anig göm arlö niŋöl gi, Jisas bi niŋe unbö miŋan laŋ u kalip hag niŋöm haga, “Kale u rö nöp yiŋ arik arnabim aka?” ga.

* **6:64:** Jon 13:11 * **6:65:** Jon 6:44

68 Hageia, Saimon Pida haga, “Bî Kub. An nîp arun? Manö ne hagabön u nîñun me, pör pör nöp mîdeinabun. 69 Hon nöp nîñ udpun rö, hon nîñbun, God nîpe Bî U† hanîp yuöp u, ne Bî anîbu me u, a gî nîñbun,” a ga. *

70-71 Saimon Pida anîg hageia, Jisas pen Saimon Iskariod ñî nîpe Judas u, hainö nîp mumug nîñnab u nîñöm, kalîp haga, “Yad kalöp bî unbö mîgan lañ udpin u pen bî kale añî ap kijaki bî nîpe,” a ga.

7

Jisas nîmam hain nîp manö hagla

1 Hainö pen Juda bî kub gau Jisas nîp alnîg geila nîñöm Jisas ram mîñöñ Judia gau ajagmîdöp; ram mîñöñ Galili gau nöp ajmîdöp. * 2 Pen Juda ñîñ kub kale, ram bada pro göm ñîñ rîmnap hanbal ñîñ u söl söl ga nîñöm, * 3 Jisas nîmam hain gau mîdeia u apöm nîp hagla, “Ne mîgan anîbi arö gîmön ram mîñöñ Judia ammön, nîbi bî manö nöp nîñbal gau kalîp nan gagep rö gîpan u gö nîñnaböl. 4 Bî kale bî kub mîdnîg gîñaböl gau, nan kale gau pi göm gagnaböl; waiö yabî gîñaböl. Anîb u, ne nan ke yabî gîpan rö, nîbi bî iru mîdpal añ au nan gagep rîmnap gö, nîbi bî magöñhalö nîñnaböl,” a gîla. 5 Pen Jisas nîmam nîpe ke gau nîp nîñ udagla. *

6 Anîg hageila, Jisas pen kalîp haga, “Kale ñîñ mai arun a gîñabim u arnîg arñabim; pen ñîñ yad arep u auagöp nîñöm yade uri aragnabin. 7 Nîbi

* 6:69: Mad 16:16 * 7:1: Jon 5:18 * 7:2: Lep 23:34 * 7:5: Ap 1:14

bî mîñöŋ naböŋ iŋ i gau, kalöp bî mulu kal niŋöl iŋ ap mîdagöp. Pen yad niŋbi bî mîñöŋ naböŋ iŋ i gau, nan si nan naij giŋpal u hag waiö linö yiŋ mulu kal niŋbal. ⁸ Anîb u, Ram Bada ñîñ kub söl auab rö, kale Jerusalem armim; pen yad ñîñ arep u auagöp rö, yad aip aragnabin,” a ga. ⁹ Anîg hagöm, niŋpe ram mîñöŋ Galili mîdeia.

Ram Bada ñîñ kub aua niŋöm Jisas Jerusalem ara

¹⁰ Pen Jisas niŋmam bî gau Jerusalem arla niŋöm Jisas niŋpe agamiŋ hain ara. ¹¹ Juda bî kub gau, “Jisas mai?” ö göm, niŋbi bî iru nöŋ ap mîdeila gau kalîp hag niŋla. ¹² Pen niŋbi bî yiŋharîŋ gau, Jisas manö u kale ke hag niŋ hag niŋ göm, riŋmnap hagla, “Niŋpe bî aij ap,” a giŋla; riŋmnap pen hagla, “Wasö, niŋpe niŋbi bî gau kalîp wai ñöb bî,” a giŋla. ¹³ Pen niŋbi bî yiŋharîŋ gau, Juda bî kub anîb gau kalîp pîñîŋ giŋla rö, kale manö riŋmnap waiö hagagla.

¹⁴ Ram Bada ñîñ kub kale anîbu ñîñ riŋmnap padia. Yöp ñîñ bad ap nöŋ mîdö, Jisas apjaköm, God sabe gep ram u amöm, niŋbi bî gau kalîp manö hag ña. ¹⁵ Jisas manö hag ñîñ mîdö niŋöl giŋ, Juda bî kub gau aiö göm hagla, “Bî i skul hagaga u pen aigöl göm manö gau magöŋhalö niŋöb?” ö giŋla. *

¹⁶ Anîg hageila, Jisas haga, “Manö yad hag ñabin u, gasî yad ke niŋjem hag ñagabin; Bî yiŋ hag yuö aunö u nöŋ yiŋ gasî ñö hag ñabin. * ¹⁷ Niŋbi bî an, God hagöp rö giŋnam, a göm, giŋ ud arnab u,

* **7:15:** Mad 13:54; Luk 2:47 * **7:16:** Jon 12:49; 14:10

God nipe manö yip ñab hagabin aka manö yad ke hagabin u, niñnab. ¹⁸ Kale niñbim, niñbi bi an manö nipe ke hagnab u, hib yad ap rannim, a göm, manö gau niñbö gau niñbö udöm hagnab. Pen bi an nipe bi nipe hag yua hib nipe nöp ap rannim, a gi gasi niñnab u, bi anibu bi kabö göl manö niñjö nöp hagab; nipe manö piral rimnap hagagnab. * ¹⁹ Mosi, God haga haga rö kalip lo manö hag ña u pen lo adö anib gau kale bi ap gagpim. Pen yad manö ap midöp wasö, yip yiñharin alniñg gabim,” a ga. *

²⁰ Jisas anig hagö, niñbi bi ap mideila gau hagla, “Nöp an alniñg gab? Nöp kiñjaki aban lajip hagabön,” a gila. *

²¹ Hageila, Jisas haga, “Yad nan gagep añi ap ginö, kale magöñhalö pa giñi gipe.* ²²⁻²³ Kale Mosi God lo manö haga rö, ñi kale gau yag daumim, ñin unbö mudun jin u midmim, ruö raleb ñin u wan hañ rikpim. Gipim anibu, Mosi nipe wasö, nahai itan bi nöd it göm gimidal nagit adö u me anig gipim. Pen hañ rikkep ñin raleb anibu, ñin rimnap God nip sabe gep ñin u nöp linab, pen miñi God nip sabe gep ñin u, a gimim, arö gagpim; hañwatö hañ rikpim. Gipim anibu rö, yad God nip sabe gep ñin u bi ap nip ginö, hañ roman magöñhalö kamit löp u, kale ai ginig yip niñbe mulu lugöp? * ²⁴ Anib u, hainö manö adö

* **7:18:** Jon 8:50 * **7:19:** Ap 7:53; Ro 2:21-24 * **7:20:** Jon 8:48; 10:20 * **7:21:** God nip sabe gep ñin u nan gagep ñig wanö Bedesda u ga u niñöm pa giñi gila. * **7:22-23:** Lep 12:3; Jen 17:9-13; Jon 5:8-10,16

adö nöp niḡmim hagagmim; kabö rö giḡnab adö u niḡ aij giḡmim hagmim,” a ga.

“Jisas me Kraiḡ u aka?” giḡla

²⁵ Jerusalem niḡbi bi riḡmnap hagla, “Juda bi kub gau bi alniḡ gaböl bi me i aka? ²⁶ Pen niḡnim! Niḡpe niḡbi bi aḡ kub i manö hagö niḡḡöl giḡ, pen manö ap hagagaböl. Anib u, kale ke niḡḡbal niḡpe Kraiḡ u yiḡjiḡ göl rö löp! ²⁷ Pen niḡpe Kraiḡ u auböp u, hon niḡpe ram miḡnöḡ gai niḡbö auöp u niḡḡagbnop; pen bi i niḡpe ram miḡnöḡ gai niḡbö auöp u hon magöḡḡhalö niḡḡbun. Anib u, niḡpe Kraiḡ u wasö,” giḡla. *

²⁸⁻²⁹ Pen Jisas niḡpe God sabe gep ram raul yaḡ manö hag niḡöl giḡ nöp miḡdöm, meg magö dap ranöm haga, “Kale gasi niḡḡbim, kale yiḡp niḡ aij yabiḡ giḡmim, gai niḡbö aunö u niḡḡbim. Pen wasö. Gasi yad ke nöp auagnö. Bi yiḡp hag yuö aunö u, niḡpe Bi kabö göl, Bi manö niḡḡö nöp hagab. Yad niḡpe aip miḡdem, yiḡp hag yuö aunö rö, niḡp niḡḡbin; pen kale niḡp niḡḡagpim,” a ga. *

³⁰ Anig hagö, niḡp ud siḡsi lun a göm niḡḡla u pen niḡn niḡpe auaga rö, bi ap niḡp ud siḡsi laga. * ³¹ Pen niḡbi bi anib gau, niḡbi bi iru nöp Jisas nan gagep gau ga niḡḡöm hagla, “Kraiḡ u hain aunab a giḡpal u, pen nan gagep iru yabiḡ göm, bi anibi gab rö giḡniḡm rö lagnab,” a giḡla. Gasi anibu niḡḡöm kale hagla, “Jisas niḡpe Kraiḡ u nöp,” a göm, niḡp niḡ uḡla.

* **7:27:** Jon 7:41; 9:29 * **7:28-29:** Mad 11:27; Jon 8:55 * **7:30:** Jon 7:44

Juda bî kub gau, Jisas nîp am dauim, a göm, bî rîmnap hag yula

³² Pen nîbi bî gau Kraiss manö anîbu agamîj hageila nîñöm, Perisi bî kub gau abe, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, Jisas nîp am ud sîsî lîmim daumim, a göm, God sabe gep ram abad mîdmîdal polisman rîmnap hag yula.

³³ Jisas pen haga, “Yad rapîn magö ap mîdem, Bî yîp yuö aunö u ado gî arnabin. ³⁴ Yîp gai aröp a gîmim ulhainabim u pen nîñagnabim. Yad arnabin adö u, kale hain gîmim rö lagnab,” a ga.
*

³⁵ Anîg hageia, Juda bî kub gau kale ke nöp hagla, “Nîpe gai arnab, nîp nîñagnabun? Nîpe am Juda nîbi bî ju am Grik nîbi bî aip mîdpal gau amöm, nîbi bî anîb gau kalîp manö hag ñöl gî mîdeinab aka nîhön? ³⁶ Pen nîpe ai gînîg hagöp, ‘Yîp gai aröp a gîmim ulhainabim u pen nîñagnabim. Yad arnabin adö u, kale hain gîmim rö lagnab,’ a göp?” ö gîla.

God Ana ñîg ilam ajöñ rö juöm aunab

³⁷ Juda Ram Bada ñîñ kub kale anîbu, ñîñ hain, ñîñ kub yabîl u, Jisas uraköm, meg magö dap ranöm haga, “Nîbi bî an rugu mîlep gînîm u, yad apöm ñîg ñîñöl. * ³⁸ Nîbi bî yîp nîñ udnaböl gau, God Manö hagöp rö, ñîg kamîñ mîdep u an kalîp dan nîbö ilam juöm aunab,” a ga. * ³⁹ Ñîñ anîbu Jisas umöm uraköm Nap nîp araga adö u me, Jisas nîpe Ana u nîbi bî gau kalîp ñaga. Pen ñîg ilam juöm aunab manö haga anîbu îl anîgöl mîdöp:

* **7:34:** Jon 8:21; 13:36 * **7:37:** Lep 23:36; Ais 55:1; Jon 4:14

* **7:38:** Ais 58:11

nibi bi Jisas nip niŋ udnaböl gau, Jisas nipe Ana u kalip ñinab, a göm haga. *

Kale ke ud asik ke ke lila

⁴⁰ Jisas anig hagö, nibi bi iru nöp m+deila anib gau, rimnap manö haga anibu niŋöm hagla, “Bi i, nipe bi God Manö hagep aunab a gun abad m+dm+idun u,” a gila. *

⁴¹ Rimnap hagla, “Wasö, nipe Krais u!” a gila.

Anig hageila, rimnap pen hagla, “Wasö, Jisas nipe Galili nibö; Krais u nipe Galili nibö auagnab!

* ⁴² God Manö u hagöp rö, Krais u, Depid rikö riklö rik dam dapil göm, Krais u Depid daun nipe Bedlehem au yag daunaböl,” a gila. * ⁴³ Jisas manö anibu hageia niŋöm, nibi bi iru m+deila anib gau asik ke ke lila. ⁴⁴ Rimnap nip ud sisi lun dam manö kub hagnig ud arun a gila u pen bi añt ap nip udaga.

Juda bi kub gau Jisas manö haga u niŋ udagla

⁴⁵ Pen God sabe gep ram polisman gau ado gi arlö niŋöl gi, bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, bi Perisi gau abe kalip hagla, “Bi anibu nip niŋön ginig dauagpim?” ö gila.

⁴⁶ Hageila, God sabe gep ram polisman anib gau hagla, “Nibi bi rimnap gau bi anibu manö aij yabit hagöp rö hagagpal,” a gila. *

⁴⁷ Anig hageila, pen bi Perisi gau pen hagla, “Bi pir alöp anibu, nibi bi rimnap nipe niŋö hagöp a göm niŋbal rö, kale u rö nöp niŋbim ar?

* **7:39:** Jon 16:7; 20:22; Ap 2:4 * **7:40:** Jon 6:14 * **7:41:** Jon 1:46 * **7:42:** Sam 89:3-4; Mai 5:2 * **7:46:** Mak 1:22

48 Hon bi kub bi ap aka bi Perisi bi ap Jisas n̄ip n̄iŋ udagpun. * 49 N̄ibi bi gai i kale lo manö u n̄iŋaƷpal rö, God kal̄ip mulu kal n̄iŋöm Ʒi naj yabił Ʒinab,” a Ʒila.

50 Pen bi kale Nikodimas, bi au nöd siƷön yaŋ amöm, Jisas n̄ip manö riƷnap hag n̄iŋa bi an̄ibu me, kal̄ip haga, * 51 “Hon Juda lo adö u, bi ap n̄ip yiƷariŋ pen ilön ñun Ʒi naj Ʒagnabun; manö kub haguŋ manö ił ap n̄iŋun nöp me, an̄iƷ Ʒinabun,” a Ʒa.

52 An̄iƷ hageia hagla, “Ne u rö nöp Galili n̄ibi rö? God Manö u amƷö li n̄iŋ dammön n̄iŋnabön, bi God manö hagep ap Galili n̄ibi auagnab,” a Ʒila. * 53 An̄iƷ hageila kale ke ram kale arla.

8

N̄ibi amöm bi ap aip udlö

1 Pen Jisas Olip Dum ara. 2 Ruö ram ru dam la n̄iŋöm, kauyaŋ ado Ʒi God sabe Ʒep ram u auö, n̄ibi bi iru nöp apöm n̄ip biƷiƷ ƷiƷabö Ʒeila n̄iŋöm n̄ipe asiƷ miƷdöm, kal̄ip manö hag ñi miƷdeia. 3 Jisas an̄iƷ Ʒöl manö hag ñi miƷdö n̄iŋöl Ʒi, bi lo manö hag ñeb bi Ʒau riƷnap abe, bi Perisi riƷnap abe, kale n̄ibi ap am bi ap aip udajiƷ, n̄ibi u n̄ip dap n̄ibi bi miƷdeila amƷö ilö adö au urak ñöm, 4 Jisas n̄ip hagla, “Manö hag ñeb bi. N̄ibi i bi halö u pen bi ap aip udajił n̄iŋun daubun me i. 5 Moŷis lo han̄ip ña u haga, ‘N̄ibi an̄ib Ʒau rö, kabö ju pak liłö umöl,’ a Ʒa. Pen ne n̄ihön hagnabön?” ö Ʒila. * 6 Kale manö piral hagla

* 7:48: Jon 12:42 * 7:50: Jon 3:1-2 * 7:52: Jon 7:41-42

* 8:5: Lep 20:10; Dud 22:22-24

anibu, anig hagno, Jisas nihön hagö, n+p manö kub hagun a göm hagla.

Pen Jisas n+pe ubör y+höj göm, halp+ adö u ñ+magö manö magö r+mnap kal+ kñ r+köl g+ m+deia. ⁷ Pen kale Jisas n+p manö anibu rö hag n+ñöl g+ m+deila, n+pe jöl y+j+g göm kal+p haga, “B+ nan si nan naj gagöp ap m+dain+m u, kabö ud n+bi an+bi nöd pakn+m,” a ga. * ⁸ Anig hagöm kauyañ g+yañ göm, m+nöj yañ manö magö r+mnap kal+ kñ r+k m+dö n+ñöl g+, ⁹ b+ Jisas n+p manö kub hagun a g+la an+ib gau, Jisas manö haga anibu n+ñöm, b+ majö majö ar+k arla n+ñöm b+ gau magöñhalö añ+ añ+ arö göm ke ke am hakla; Jisas aip n+bi u aip nöp m+dailö. ¹⁰ Jisas n+pe jöl y+j+g göm, n+bi an+bu n+p haga, “B+ gau mai? B+ nöp manö kub hagn+m ap m+dagöp ar?” a ga. ¹¹ Hageia, n+bi u haga, “B+ Kub. B+ y+p manö kub hagn+m ap m+dagöp,” a ga. Hageia, Jisas haga, “Yad u rö nöp nöp manö kub hagagnabin. Pen nan si nan naj g+m+dan u hainö gagmön; uri ne aru,” a ga. *

N+bi b+ m+nöj naböj it i m+dpal gau mailö kale me Jisas

¹² Jisas manö ap n+bi b+ gau kal+p kauyañ hagöm haga, “N+bi b+ m+nöj naböj it i m+dpal gau, yad mailö kale m+dpin. N+bi b+ an y+p hain göm ajeinab u, s+böñ añ gau rö ajageinab; pör m+dep mailö aij u udöm ajeinab,” a ga. *

* **8:7:** Dud 17:7 * **8:11:** Jon 5:14 * **8:12:** Ais 49:6; Jon 1:4-9; 9:5; 12:46

13 Jisas anig hageia, bi Perisi gau nip pen hagla, “Manö ne ke hag ñiban u, hon niñbun manö anibu udun rö lagöp,” a gila.

14 Anig hageila, Jisas haga, “Manö anibu yad ke hagabin u pen manö niñö hagabin. Pen niñön: yad aubin gau niñem, arnabin gau abe niñem gipin. Pen kale, yad aubin gau niñagmim, arnabin gau abe niñagmim gipim. * 15 Kale manö ud asik göl gi, ‘Adö u gi aij gipim; adö u gi naij gipim,’ a gabim u, niñbi bi mñönj nabönj il i gasi niñöm hagpal rö nöp hagabim. Pen yad bi ap nip manö kub hagagabin. * 16 Bapi yip yuö aunö u, nipe yad aip m+dpul rö, yad manö ud asik ginig, niñö nöp hagem manö ud asik ginabin. *

17 Lo manö kale adö u haggim, ‘Niñbi bi mñöp manö adö añi nöp hagnabil u me, niñbi bi niñöm hagnaböl, u niñö haggil, a ginaböl,’ a gipim. *

18 Lo kale hagöp anibu rö, yad aigale bi rö m+dpin u, yad ke manö hadö haggin; pen Bapi yip yuöp u abe yad aigale bi rö m+dpin manö u hadö hagöp. Manö hol apil manö añi nöp haggil u me, niñö haggil a gibep,” a ga. *

19 Anig hageia, nip hagla, “Nap ne mai?” ö gila.

Hageila, Jisas pen haga, “Kale yip niñagpim rö, Bapi yad nip u rö nöp niñagpim. Yip niñbep, Bapi yad u rö nöp niñbep,” a ga.

20 Jisas God sabe gep ram raul, mani kale God nip ñeb dap yubal m+gan u, manö anibu hag ñi

* 8:14: Jon 5:31-32; 7:28 * 8:15: Jon 12:47 * 8:16: Jon 5:30; 8:29 * 8:17: Dud 19:15 * 8:18: 1Jn 5:9

mideia pen ñin nipe auaga rö, bi ap nip ud sisi laga. *

Yad arnabin gau kale aragnabim

²¹ Jisas kalip kauyan haga, “Yad arik areinabin; yip ulhai niñnabim u pen kale nan si nan naj göl gi nöp midmim umnabim rö, yad arnabin gau kale aragnabim,” a ga. *

²² Anig hageia, Juda bi kub gau hagla, “Nipe hagöp, ‘Yad arnabin gau kale aragnabim,’ a göp u, niñhön ginig anig hagöp? Nipe ke al pak linig göm anig hagöp aka?” gila.

²³ Anig hagla u pen Jisas kalip haga, “Kale yan nibö; yad lan nibö. Kale minöñ naböñ il i nibö; yad minöñ naböñ il i nibö wasö. * ²⁴ Anib u niñem me hagpin, ‘Kale nan si nan naj göl gi nöp midmim umnabim,’ a gipin. Pen yip, Yad Midpin Rö Midpin,* niñ udageinabim u, nan si nan naj gac halö midpim rö midmim, umnabim,” a ga.

²⁵ Anig hageia, nip hag niñöm hagla, “Ne an?” ö gila.

Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp pör nöp hag ñabin rö nöp midpin. ²⁶ Kalöp manö kub hag ginam adö u, manö iru nöp midöp. Bi yip hag yuö aunö u, magöñhalö niñ aij göp rö, yip gasi ñö niñjöl gi, yad pen nibi bi gau kalip hag ñabin,” a ga.

* **8:20:** Jon 7:30 * **8:21:** Jon 7:34; 13:33 * **8:23:** Jon 3:31

* **8:24:** God Manö adiñ Eksodas u (Eks 3:14) God hib nipe ke hagöm, Yad Midpin Rö Midpin a ga. Pen aui Jisas abe hib nipe ke hagöm, Yad Midpin Rö Midpin a ga. Anib u, Juda nibi bi gau rimnap, manö haga u niñöm, Jisas nip mulu kal niñöm, al pak lun a gila.

²⁷ Jisas nɪpe Nap manö hag ña anɪbu nɪŋagla rö, kalɪp haga, ²⁸ “Bɪ Ñɪ nɪpe nɪp ud gɪlan lɪnabim ñɪn u, gɪnab gɪnab rö nɪŋmim ñɪn aɪɪbu nɪŋnabim, Yad Mɪdpɪn Rö Mɪdpɪn me. Yad nan ap ke nöp nɪŋem gagpɪn; Bap manö yɪp hagöp rö nöp hag ñabin u, nɪŋnabim. * ²⁹ Bɪ yɪp yuö aunö u, yad aɪp mɪdöp. Nɪp aɪj göp adö u nöp pör pör gɪpɪn rö, yɪp arö gagöp; yad aɪp nöp mɪdöp,” a ga.

³⁰ Jisas manö anɪbu hagö nɪŋöl gɪ, nɪbi bɪ iru nöp nɪp Kraɪs u a göm, nɪŋ udla. ³¹ Pen Jisas nɪpe Juda nɪbi bɪ nɪp Kraɪs u a göm nɪŋla anɪb gau kalɪp haga, “Kale manö yad böŋ nöp nɪŋ udmim, hagpɪn rö nöp geɪnabim u me, nɪŋö nöp nɪbi bɪ yad mɪdeɪnabim. ³² Anɪg geɪnabim u, God nɪpe aɪgale Bɪ rö mɪdöp u nɪŋmim, nagɪ wög rö gɪpɪm u arö gɪmim, mɪd aɪj gɪnabim,” a ga.

³³ Anɪg hageia hagla, “Manö hagpan anɪbu nɪhön? Hon bac Ebraham ñɪ pai nɪpe mɪdpun u, hon nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp nagɪ wög rö gagpun. Anɪb u, hanɪp nɪhön gɪnɪg, ‘Nagɪ wög rö gɪpɪm u arö gɪmim, mɪd aɪj gɪnabim,’ a gɪpan?” ö gɪla. *

³⁴ Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp nɪŋö yabɪɪ hagabin, nɪbi bɪ nan si nan naij gɪpal gau, nan si nan naij gep magö u nöp nagɪ wög gep nɪbi bɪ rö mɪdpal. * ³⁵ Nagɪ wög gep bɪ ap, nap nɪpe ram u pör mɪdagnab; hainö bɪ ke nɪbö mani yuöm nɪp rauö, nap nöd nɪbö ram nɪpe u arö göm, ram ke aramöm nap hain nɪbö u nɪp nagɪ wög gɪnab. Pen ñɪ ap nap ram au kuö nɪpe pör pör nöp mɪdnab. ³⁶ God Ñɪ nɪpe kalöp nɪbi

* **8:28:** Jon 3:14 * **8:33:** Mad 3:9 * **8:34:** Ro 6:16,20

bi rauöm nagı mıdpim u hubık yueinab u, kale nagı wög gımıdim u böñ nöp arö gımim, mıd aij yabıt gınabim. ³⁷ Kalöp Ebrahim rıkö rıklö rık dam dapıl göm auö mıdpim u nıñbin u pen manö hagpin u udagmim, yıp al pak lınıg gabim. ³⁸ Yad Bapi aip mıdem nıñbin rö kalöp hag ñabin; pen kale, nap kale u manö hagöp adö u nöp gabim,” a ga.

³⁹ Hageia hagla, “Bapi hon me Ebrahim,” a gıla.

Hageila, Jisas haga, “Kale Ebrahim ñı pai nıpe mıdaibep rö, nıpe gımıdöp rö gıbeb. * ⁴⁰ Yad God manö hagöp rö nıñem, manö nıñö yabıt u kalöp hag ñıbin u pen yıp alnıg gabim. Pen kale gınıg gabim anıbu rö, Ebrahim nıpe gaga. ⁴¹ Anıb u, nap kale ke u göp rö, kale ke anıb unbö rö nöp gabim,” a ga.

Anıg hageia hagla, “Hanıp bi si udöm rıkagpal; God añı me Bapi hon yabıt,” a gıla. *

Seden ñı pai nıpe

⁴² Anıg hageila, Jisas pen haga, “ ‘God añı me Bapi hon yabıt,’ a gıpım u pen God nıpe Bapi kale mıdböp, yad God nıbö apem, uri aui mıdpin u nıñmim, yıp mıdmagö lıbeb. Yad gau mıdem, gası yad ke nıñem auagnö; God aip mıdul, yıp nıñebir hag yua, aui aunö. ⁴³ Anıb u, manö yad u nıñön gınıg nıñ aij gagpımñ Gıpım anıbu, hon nıñagun a gımim gıpım. ⁴⁴ Kale nap kale kıjaki ñı pai nıpe mıdpim u me, nıp aij göp adö u nöp gun a gımim nıñbim. Nıpe nöd ıl göm, nıbi bı gau kalıp al pak lımıdöp rö, nagı adö nıpe anıbu

* **8:39:** Mad 3:9 * **8:41:** Ais 63:16

anig göl nöp midöp. Gasî aij rîmnap, gasî nîjô rîmnap nîjagöp yabiî; nîpe manö nîjô rîmnap nîjagöp. Manö pîral hagab u, manö yöl nîpe me u. Nîpe pör nöp manö pîr alab; pîr alep îl u kijaki me u. * ⁴⁵ Pen yad kalöp manö nîjô nöp hagabin u me, kale nîjmim udagpim. ⁴⁶ Pen yad gîpin u nîjmim, adö u nan si nan naij gîpan, a gîmim hagnim rö lagöp. Anîb u, yad manö nîjô nöp hagpin u nîjmim, kale nîhön gîning manö yad nîj udagpim? * ⁴⁷ Nîbi bî God pîg midpal gau, manö nîpe u udpal. Pen kale nîp pîg midagpim rö, manö nîpe u udagpim,” a ga. *

Ebrahim hainö yag daula, yad nöd midpin, a ga

⁴⁸ Juda bî kub gau Jisas nîp hagla, “Ne bî Sameria nîbö, nöp kijaki aban alöp, a gîpun u, nîjô hagnun aka?” gîla. *

⁴⁹ Hageila, Jisas haga, “Yîp kijaki aban alagöp. Yad Bapi hib nîpe u hagnö adö arab pen kale hib yad u hagpe au gîyan ap lugab. ⁵⁰ Hib yad u ke hagnö adö arnîm a gî gasî u nîjagpin; pen God nîpe nîbi bî nîhön nîhön gajal nîj aij göp u, nîbi bî hib yad haglö adö aran a gî gasî u nîjôb. ⁵¹ Kalöp nîjô hagabin, nîbi bî an manö yad u nîjöm, hagpin rö gînab u, nîpe umagnab; nîpe pör nöp pör nöp kamîj mideinab,” a ga. *

⁵² Jisas anig hageia, kale hagla, “Ne manö hagpan anîbu nîjun nîjbun, nöp kijaki aban alöp hagabön. Ebrahim abe, bî God manö hagep

* **8:44:** 1Jn 3:8 * **8:46:** 2Ko 5:21; 1Pi 2:22 * **8:47:** 1Jn 4:6

* **8:48:** Mak 3:21-22 * **8:51:** Jon 5:24

gau magöŋhalö abe umla, pen ne n̄hön ḡimön hagpan, ‘N̄ibi b̄i an manö yad u n̄iŋöm, hagpin rö ḡinab u, umagnab; n̄ipe pör nöp pör nöp kam̄iŋ m̄ideinab,’ a ḡipan? ⁵³ Bac hon Ebrahim abe, b̄i God manö hagep gau magöŋhalö abe umla rö, b̄i an̄ib gau b̄i pro, yad b̄i kub a ḡi gasi u n̄iŋban aka?” ḡila.

⁵⁴ Hageila, Jisas haga, “Hib yad ke hagnö adö arböp, nan ȳhar̄iŋ rö l̄iböp. Pen b̄i hib yad hagö adö arab b̄i an̄ibu Bapi yad. Kale b̄i añi an̄ibu nöp n̄ip, God hon, a ḡipim. ⁵⁵ God hon, a ḡipim u pen n̄ip n̄iŋagpim; pen yad n̄ip n̄iŋbin. ‘N̄ip n̄iŋagpin,’ a ḡibnep, kale manö piral hagpim rö hagnep. An̄ib u, yad n̄ip n̄iŋbin u me, manö hagöp rö ḡipin. ⁵⁶ God hadame nöp nap Ebrahim n̄ip hagöm, yad Jisas m̄iñi apem m̄idpin ñin i nöp hagöm, ‘Ñin hain u aunab,’ a ga. Pen nap Ebrahim God manö haga u n̄iŋöm, manö an̄ibu God n̄iŋö hagöp, a göm, gasi halö m̄idöm ñiñi löl ḡi m̄ideia; ñin an̄ibu n̄iŋöm m̄iñ m̄iñ ga,” a ga.

⁵⁷ An̄ig hageia, Juda b̄i gau hagla, “M̄i ne ñin juöl m̄ihöp ado ḡi da unbö s̄idun̄ laŋ rö m̄idagpan u pen ne n̄hön ḡimön, Ebrahim hadame dagol gau ga u n̄iŋnö, a ḡipan?” ö ḡila.

⁵⁸ Hageila, Jisas kalip haga, “Kalöp n̄iŋö yabił hagabin, Ebrahim n̄ip yag dauagep adö u, Yad M̄idpin,” a ga. *

⁵⁹ Jisas an̄ig hageia, n̄ip kabö ju al pak l̄in̄ig geila, pen God sabe gep ram raul m̄ideia u hil ḡi löm hōŋ amöm ara.

* **8:58:** Jon 1:1

9

Bì ap yag daula ñin u nöp amgö we ga, Jisas gö amgö ñil nija

¹ Pen Jisas bì nipe gau aip amöl gi nija, bì yag daula ñin u nöp amgö we ga ap midea. ² Jisas bì nipe gau bì anibu nija Jisas nip hagla, “Manö hag ñeb bì. Bì an nan si nan naj gajip, bì anibi yag daula ñin u amgö nipe u we ga? Nipe ke aka nime nap gajil göp?” ö gila. *

³ Hageila, Jisas haga, “Amgö nipe we ga u, nipe ke aka nime nap nan si nan naj gajil gagöp. Pen amgö nipe we ga u, nibi bì gau God nipe Bì klö unbö ke a göm nija aij gila a göm ga. * ⁴ Mñi sidö a magö i, Bì yip yuö aunö u, wög nip u gun. Sib ginig gab nija hon wög gun rö lagnab. ⁵ Yad minön naböj il i midpin magö i, nibi bì minön naböj il i midpal gau mailö kale u yad midpin,” a ga. *

⁶ Jisas manö anibu hagöm, minön yan kinu alöm, gö ktip lö, udöm bì amgö we ga u nip amgö nipe au löm, * ⁷ haga, “Siloam wanö ammön, amgö ne u ñig limön,” a ga. Anig göm hag yuö, am ñig löm, amgö u ñil nija, ram nipe ara. Siloam manö il u “Yuö Ara” a gipal.

⁸ Pen nibi bì ram yam nipe aip jim ñöl gau abe, nöd nipe nan asib gimidöp nijmidal nibi bì gau abe hagla, “Bì i, bì au asik midöl gi, nan asib gimidöp u rö löp,” a gila. ⁹ Hageila, rimnap hagla, “Yau me, bì anibu nöp,” a gila. Rimnap pen hagla,

* **9:2:** Esi 18:20; Luk 13:2,4 * **9:3:** Jon 11:4 * **9:5:** Mad 5:14; Jon 8:12 * **9:6:** Mak 8:23

“Wasö. Bî anîbu rö löp u pen bî i bî ke nîbö,” a gîla. Anîg hageila, bî anîbu nîpe ke haga, “Yad me bî anîbu,” a ga. ¹⁰ Hageia, nîp hagla, “Amgö nöp u aige göm kamîŋ löp?” ö gîla. ¹¹ Hageila haga, “Bî Jisas a gîpal u, mînönŋ yan kîñu alöm, gö kîŋip lö, udöm amgö yad u löm hagöp, ‘Siloam wanö ammön, amgö ne u ñîg lîmön,’ a gö, am amgö yad u ñîg lem, adîŋ amgö ñîl nîŋbin,” a ga. ¹² Hageia hagla, “Bî anîbu mîñi gai?” ö gîla. Hageila haga, “Yad nîŋagpin,” a ga.

Bî Perisi gau, “Bî amgö we ga u aige göm kamîŋ löp?” ö gîla

¹³⁻¹⁴ Pen Jisas gö amgö ñîl nîŋa bî anîbu, Juda kai God nîp sabe gep ñîn kale u anîg ga u me, nîbi bî rîmnap bî anîbu nîp dam bî Perisi mîdeila au aula. ¹⁵ Bî Perisi bî anîbu nîp hagla, “Ne aigöl gîmön amgö ñîl nîŋban?” ö gîla. Hageila haga, “Jisas mînönŋ kîŋip ap udöm, amgö yad u lajîp, yad am amgö yad u ñîg lem, uri amgö ñîl nîŋbin,” a ga.

¹⁶ Anîg hageia, bî Perisi rîmnap hagla, “God nîp sabe gep ñîn u anîg ga rö, nîpe God nîp sabe gep ñîn lo u rîb jua. Anîb u, hon nîŋbun, God nîp yuö auagöp,” a gîla. Anîg hageila, bî kale rîmnap pen hagla, “Bî nan si nan naij gep ap mîdaiböp, nîpe aigöl göm nan gagep anîbu gîböp?” ö gîla. Anîg hagöm kale ke nöp asîk ke ke lîla. ¹⁷ Bî Perisi gau, bî anîbu nîp kauyanŋ hag nîŋöm hagla, “‘Bî amgö yad gö amgö ñîl nîŋbin,’ a gîpan u, ne bî anîbu bî nîhön, a gî gasî nîŋban?” ö gîla. Hageila haga,

“Yad niḡbin niḡe bi God manö hagep bi ap,” a ga.
*

¹⁸ Pen Juda bi kub gau, bi amgö we ga kamiḡ la manö aniḡbu udagöm, niḡe nap hanḡp auḡl, a giḡlö, ber miḡhau aueilö, ¹⁹ hagla, “Ñḡ i ñḡ kale aka?” giḡla. Hageila haglö, “Yau, ñḡ u ñḡ hol,” a giḡlö. Hageilö hagla, “Kale niḡp amgö we halö yag daulö aka?” giḡla. Hageila haglö, “Yau, niḡp amgö we halö yag daulo,” a giḡlö. Aniḡ hageilö hagla, “Anḡb u, uri aigöl göm amgö ñḡl niḡab?” ö giḡla.

²⁰⁻²³ Hageila, kale ber pen hadö niḡlö, Juda bi kub aniḡb gau nöd manö klö adö ap hagöm hagla, “Niḡbi bi an an Jisas niḡe Kraiss u a göm waiö hagnaböl gau, Juda magum gep ram aniḡbu kauyaḡ auagnaböl,” a giḡla. Manö hagla aniḡbu hadö niḡmil me, piḡikmil, haglö, “Ñḡ u, ñḡ hol miḡdöp u, niḡbul; ñḡ hol aniḡbu amgö we halö yag daulo u abe niḡbul; pen miḡni aigöl göm amgö ñḡl niḡab u niḡagpul; bi an niḡe gaiḡp amgö niḡab u abe hol niḡagpul. Pen niḡe ñḡ pro wasö; niḡe ke hag niḡeinabim u, hagnab,” a giḡlö.

²⁴ Aniḡ hagailö, bi kub gau bi aniḡbu niḡp kauyaḡ wiḡñ allö aueia hagla, “Nöp kamiḡ löp aniḡbu, God amgö ilö niḡe u manö niḡjö nöp hag. Hon niḡbun, bi hagajun u, bi aniḡbu bi nan si nan naiḡ gep bi ap,” a giḡla.

²⁵ Aniḡ hageila, bi aniḡbu pen haga, “Niḡe bi nan si nan naiḡ gep bi ap aka wasö, yad niḡagpin. Yad nan añḡ ap nöp niḡbin. Nöd amgö we giḡ miḡdainö pen miḡni amgö ñḡl niḡbin,” a ga.

* **9:17:** Jon 4:19

26 Hageia hagla, “Nöp aigege göm gaj+p, amgö niñban?” ö gıla.

27 Hageila haga, “Yad kalöp mıdö nöp hag ñ+bin u pen kale manö yad u udagpim. Nıhön gı+nıg manö mıdö nöp hagaj+n manö u kauyañ hag a gımim hagabim? Kale ke u rö nöp bı nıpe ap mıdun a gımim hag niñabim aka?” ga.

28 Anıg hageia, nıp mulu kal niñöm, nıp manö naij hagöm hagla, “Hon Mosıs bı nıpe me, pen ne bı yıharıñ u bı nıpe ap! 29 God Mosıs nıp manö hag ñö hagnıdöp u niñbun, pen bı i gai nıbö auöp u niñagpun!” a gıla.

30 Hageila haga, “Ake! Bı game! Nıpe amgö yıp u gö kamıñ löp, pen nıpe gai nıbö u kale niñagpim me! 31 Pen hon niñbun, nan si nan naij göl gı, God nıp sabe gaiöl u, nıpe manö kale udagnab; nıbi bı God nıp niñ udöm, manö hagöp rö göl gı, nıp sabe gaiöl u, nıpe manö kale niñnab. * 32 Mıñöñ naböñ gı la ñın u rıköl, mıd dap mıñi mıdpun ñın i, nıbi bı amgö we halö yag daula ap gö kamıñ laga. 33 Bı anıbu God yuö auagböp, nıpe nan ap gı+nım rö lagböp,” a ga.

34 Anıg hageia, kale pen hagla, “Name nöp yag daua ñın u, bı nan si nan naij gep u yag daula pen ne hanıp manö hag ñınıg gabön ar? Anıg hagnön, Juda magum gep ram i kauyañ auagnabön,” a göm, nıp ud mamö gı dam höñ yañ yula. *

Nıbi bı Jisas nıp niñ udagpal gau, amgö we rö mıdpal

* 9:31: Sam 34:15 * 9:34: Sam 51:5

³⁵ Pen bi an+bu n+ip ud höŋ yula, Jisas manö an+bu n+ŋöm, am n+ip ulhai n+ŋöm haga, “Ne Bi Ñi n+ipe n+ip n+ŋ udpan?” ö ga.

³⁶ Hageia haga, “Bi Ñi n+ipe bi an? Bi an+bu me u, a gö, yad n+ip n+ŋ udnam,” a ga.

³⁷ An+ig hageia, Jisas haga, “Bi an+bu m+idö nöp n+ŋban. Me ne aip manö hagabul i,” a ga.

³⁸ An+ig hageia, bi an+bu Jisas m+ideia it au kugom y+möm haga, “Bi Kub! Yad nöp n+ŋ udabin,” a ga. ³⁹ Hageia, Jisas haga, “Yad m+nöŋ naböŋ it i aubin u, n+bi bi m+nöŋ naböŋ it i m+dpal gau kal+ip n+me l+n+ig aubin. N+bi bi amgö we ga gau mailö apöm n+ŋnaböl; pen n+bi bi hon hadö n+ŋ aij g+ipun a göm, mailö arö göm, s+ib yan aramöm n+ŋagnaböl.

⁴⁰ An+ig hageia, bi Perisi söl an+ib au m+deila r+imnap, manö an+bu n+ŋöm hagla, “An+ig hagpan u, hon abe amgö we göp, a g+mön hagabön ar?” a g+ila. *

⁴¹ Hageila, Jisas haga, “Kale amgö we m+daibep rö, nan si nan naj g+ipim u manö kub udagbep; pen n+ŋ aij g+ipun, a g+ipim u me, kale gac halö m+dmim manö kub udnabim,” a ga.

10

Kaj Sipsip Mukep Bi Aij u

¹ Jisas manö ap hod r+köm haga, “Yad kalöp n+ŋö yab+it hagabin, kaj sipsip m+dpal waryö raul u arn+ig, ajöŋ it y+j+ig göl m+igan u m+idö n+ŋöl g+, y+har+ŋ ramö au ra+ta göm arnaböl gau, kale nan si udep n+bi bi. ² Bi sipsip mukep u, y+har+ŋ ramö

* **9:40:** Mad 15:14

u rala göm aragnab; ajön it yijig göl migan u nöp amöm, waryö raul migan yan arnab.

³ “Pen bi sipsip mukep u amjakö, bi ajön it abad midöp u nip niñ aij ginab rö, adan u hi+knab. Pen sipsip gau u rö nöp, bi an+bu maj migan nip u niñnaböl rö, sipsip nipe ke gau hib ñöl gi pañ+d höñ arnab. ⁴ Sipsip nipe pañ+d höñ aramöm, nipe nöd gö niñöl gi, kale maj migan nipe u niñnaböl rö, nip hain ginaböl. ⁵ Pen bi ke ni+bö ap ap hagö, nip hain gagnaböl; maj migan nipe niñagnaböl rö, pirik arnaböl,” a ga. ⁶ Jisas anigöl manö hod riköm haga pen manö hagab adö u a göm rik niñagla.

Jisas nipe Sipsip Mukep Bi Aij u

⁷ Jisas manö rik niñagla rö, nipe kauyan haga, “Yad kalöp niñö yabiñ hagabin, yad ke sipsip gau ajön arep midpin. ⁸ Pen, ‘Hon kaj sipsip mukep bi,’ a göm, nöd aula bi gau, kale magöñhalö nan si udep bi midmidal. Sipsip gau manö kale u niñagmidal. * ⁹ Pen yad ke sipsip gau ajön arep rö midpin. Ni+bi bi yip apöm waryö raul migan arnaböl gau, kam+ñ nöp mideinaböl. Ajön amil apil göl gi, nan uñan uñan niñnaböl. ¹⁰ Bi si udep gau, nan si udnig, wip alnig, gi naj ginig nöp aubal. Pen yad aunö u, kalöp ginö, kale kam+ñ pör middep magö an+bu udmim, kam+ñ mid aij gep adö u nöp midpe arañ a gem aunö.

¹¹ “Yad Sipsip Mukep Bi Aij. Sipsip Mukep Bi Aij u, kaj sipsip gau a göm umnab. * ¹² Bi au mani udnig kaj sipsip abad mideinab u, bi kaj

* **10:8:** Jer 23:1-2; Esi 34:2-3 * **10:11:** Sam 23:1; Rep 7:17

sipsip mukep yijig göl wasö; sipsip gau sipsip nipe wasö u me, kain hauł gau auaiöl u niñöm piñiñ gi arnab. Anib u me, kain hauł anib gau sipsip gau kalip yu gi dam ke gau gau yunaböl. *

¹³ Bi anibu mani udnig kaj sipsip abad midöm, sipsip gau kalip gasi niñagnab u me, piñiñ gi arnab.

¹⁴⁻¹⁵ “Yad Sipsip Mukep Bi Aij. Bapi hol apil pen pen niñ aij gipul rö, yad sipsip gau aip pen pen niñ aij gipun. Anib u, yad kalip a gem umnabin.

* ¹⁶ Sipsip waryö raul migani midpal nöp wasö, sipsip rimnap halö midpal. Sipsip anib gau u rö nöp udnabin. Kale u rö nöp manö yad u niñnaböl. Sipsip raul migani añi ap magum gi midöm, bi mukep kale añi ap nöp midöm ginab. *

¹⁷ “Yad kalip nan a gem umem uraknabin rö, Bapi yip midmagö löp. * ¹⁸ Niñi bi rimnap gasi kale niñöm gilö umagnabin; yad ke umnam a gem umnabin. Yad ke umnam a gem umnabin; yad ke uraknam a gem uraknabin. Anib u, Bapi yad, ne unbö gimön a ga manö nipe u udem, haga rö nöp ginabin,” a ga.

¹⁹ Jisas manö anibu hagö, Juda kai kauyañ asik böñ u ke, böñ u ke löm, ²⁰ rimnap hagla, “Nipe kijaki abañ alö, manö piral hagab u, niñhön ginig manö nipe u niñabim?” ö gila.

²¹ Anig hageila, rimnap pen hagla, “Nipe kijaki abañ alböp u, anig hag aij gagböp. Pen kijaki abañ alö, aigöl göm niñi bi amgö we ga gau gö kauyañ niñblap?” ö gila.

* **10:12:** Ap 20:29 * **10:14-15:** Mad 11:27; 1Jn 3:16 * **10:16:**

Ais 56:8; Esi 34:23 * **10:17:** Plp 2:8-9

²² Pen hainö Juda nibi bi, God sabe gep ram u† aij midöp u miñ miñ gep ñin kub u miñi, a göm, Jerusalem am magum gila. Pen ñin kub anibu, ram yigön ñin u me, ²³ Jisas nipe God sabe gep ram höñ adö “Solomon Ram Bada” a gimidal u ajeia niñöl gi, ²⁴ Juda nibi bi gau Jisas mideia au apöm hagla, “Hanip gö pör nöp abad midagaiun; ne Kraiss u midaimön u, waiö hagö niñun,” a gila.

²⁵ Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp hadö hagnö pen manö yad u manö niñö a gimim niñ udagpe. Bapi yad klö nipe udem nan gagep gau gipin u niñmim, manö yad u manö niñö a gimim niñ udbep. ²⁶ Pen sipsip yad midagpim rö, manö yad u manö niñö a gimim niñ udagpe. ²⁷ Sipsip yad gau manö yad hagabin niñbal; yad kalip niñbin niñöm kale yip hain gipal. ²⁸ Yip hain gipal gau, kalip kamiñ pör middep magö u ñabin u me, kale umagnaböl. Niñmagö adö yad midpal rö, nibi bi r+mnap apöm kalip tip gi ud aröl rö lagöp. * ²⁹ Bapi yad kalip ud yip ñöb u, nipe Bi klö unbö ke yabit midöp me. Niñmagö adö nipe midpal rö, nibi bi r+mnap apöm kalip tip gi ud aröl rö lagöp. ³⁰ Bapi ke, yad ke, wasö; hol apil añi yabit midpul,” a ga.

³¹ Jisas anig hageia, Juda kai nip kauyan kabö ju paknig geila. ³² Anig geila, Jisas kalip pen haga, “Bapi yip hagö, kale m+daibe niñöl gi, nan aij ke ke iru nöp ginö. Pen nan aij ginö anib gau, adö mai gi naj ginö niñmim, yip al pak linig gabim?” ö ga.

* **10:28:** Jon 3:16; 6:39

³³ Hageia hagla, “Nan aij adö anib gau niñun, nöp al pak linig gagabun; ne bi yabiñ pen, yad God rö midpin, a gımön, God hib nıpe dap lug gıpan u me, nape al pak linig gabun,” a gıla. *

³⁴ Anig hageila, Jisas haga, “Lo kale ke adıñ ap kalı kññ riköm hagla, ‘God nıpe haga, “Kale ke god rö midpim,” a ga,’ a gıla. * ³⁵ God Manö u manö ap pıral hagagnab; pör nöp pör nöp niñö nöp mideinab. God nıpe nıbi bi yıharıñ gau manö hagajın anıbi ñöm, ‘Kale god rö midpim,’ a ga. ³⁶ Pen yad, yad mınönñ nabönñ i i aubin u, Bapi yıp wög nıpe hag löm hag yuö aubin. Pen yad God Ñı nıpe midpin a gınö manö anıbu niñmim, kale niñön gınig, God hib nıpe hag pro gab, a gımim, yıp al pak linig gabim? ³⁷ Yad God wög nıpe geinabin u, manö yad niñ udmim. Wasö u, wasö. ³⁸ Pen manö yad niñ udagun, a gınabim u, yad nan gagep rö gıpin gau niñmim, niñ udmim. Kale anig göl niñ udmim me, yad Bapi aip midpin Bapi yad aip midöp u niñnabim,” a ga. *

³⁹ Jisas nıp kauyañ ud sısi lun a gıla u pen agamıj hil gı löm ara. ⁴⁰ Jisas anig hil gı amöm, kauyañ ñıg Jodan juöm böñ lödañ amöm, Jon nöd midöm nıbi bi ñıg pak ñımidöp ram mınönñ riğonñ gau am mideia. * ⁴¹ Nıbi bi iru nöp mideia u apöm hagla, “Jon nan gagep rö rımnap gagmidöp, pen nıpe bi i nıp a göm, manö niñön niñön hagmidöp u, magönhalö manö niñö nöp hagmidöp,” a gıla. ⁴² Anig hagöm, nıbi bi mıgan anıbu mideila gau iru nöp Jisas nıp niñ udla.

* **10:33:** Lep 24:16 * **10:34:** Sam 82:6 * **10:38:** Jon 14:10-11

* **10:40:** Jon 1:28

11

Lasaras uma

¹ Ram riḷig aglō Bedani nḷbō bḷ ap nan ga; hib nḷpe u Lasaras. Bḷ anḷbu, niñḷn nḷpe mḷhōp mḷdmḷdil; ap Maria, ap Mada. * ² Maria me, Jisas nḷp ma kḷd nḷpe u wel hoḷ gḷ ñōm, umagō nḷpe ud ḷk gḷ yua nḷbi anḷbu. Nḷmam nḷpe Lasaras nan ga. * ³ Lasaras niñḷn mḷhau Jisas nḷp manō bḷg yumil haglō, “Bḷ Kub! Bḷ mḷdmagō ne u nan göp,” a gḷlō.

⁴ Pen Jisas manō hag yulō anḷbu nḷḷōm haga, “Nḷpe nan göp pen bōḷ nōp umagnab. Pen God nḷpe ke nḷḷōb rō, nḷpe klō ke nḷpe gö, nḷbi bḷ gau God hib nḷpe u abe, God Ñḷ hib nḷpe u abe haglō adō arnab, a göm ga,” a ga. *

⁵ Jisas nḷpe Mada, niñḷn nḷpe Maria, nḷmam kale Lasaras kalḷp yam mḷdmagō lḷmḷdōp. ⁶ Pen Lasaras nan ga manō anḷbu nḷḷōm, Jisas nḷp nḷḷnḷg yḷḷḷd araga; ram mḷnōḷ mḷdeia au ñḷn mḷhōp halō mḷdeia. ⁷ Ñḷn mḷhōp lugō, bḷ nḷpe gau kalḷp haga, “Ram mḷnōḷ Judia ado gḷ arun,” a ga. ⁸ Anḷg hageia, bḷ nḷpe gau hagla, “Manō hag ñeb bḷ. Rol magō u nōp, bḷ Juda gau nōp kabō ju paknḷg geila u pen ne kuōyaḷ ram mḷnōḷ anḷbu ado gḷ arnḷg gabōn aka?” gḷla.

⁹ Hageila, Jisas haga, “Kale nḷḷbim, ñḷn añḷ ap, aua unbō mḷgan laḷ nōp mḷdōp. Nḷbi bḷ mailō halō ajeinabōl gau, mḷnōḷ nabōḷ mailō anḷbu mailō ñō, nan rḷmnap kalpe li ludō arō ap lug pakagnabōl. ¹⁰ Pen nḷbi bḷ sḷbōn yaḷ ajeinabōl

* **11:1:** Luk 10:38-39 * **11:2:** Jon 12:3 * **11:4:** Jon 9:3

gau, mailö kale mîdagö, nan rîmnap kalpe li ludö arö ap lug paknaböl,” a ga.

¹¹ Jisas anîg hagöm, manö ap halö kalîp hagöm haga, “Bî nîñeb hon Lasaras hon hanab; pen yad amem nîp hagnö urak aunab,” a ga.

¹² Hageia, bî nîpe gau pen hagla, “Bî Kub. Nîpe hanab a gîpan rö, kamîñ lî nab,” a gîla. ¹³ Jisas nîpe Lasaras hadö umöb u nîñöm, “Lasaras hon hanab,” a ga. Pen bî nîpe gau Jisas manö nîpe nîñöm, Lasaras yîharîñ hon hanab a gî gasî nîñla. ¹⁴ Bî nîpe gau nîñagep adö mîdeila nîñöm Jisas kalîp waiö hagöm haga, “Lasaras hadö umöb. ¹⁵ Pen yad Lasaras aip mîdagainö umöb u, kalöp nan a gem mîñ mîñ gîpin. Anîg göp u me, kale manö yad nîñ udmim rö löp. Pen Lasaras mîdöp au arun,” a ga.

¹⁶ Hageia, Domas Didimas nîpe Jisas bî nîpe rîmnap gau kalîp haga, “Hon magöñhalö manö hag ñeb bî hon aip ram mîñöñ Judia arno, nîp al pak löm, hanîp abe al pak löl,” a ga. *

Jisas Mada Maria añîl mîhau kalîp manö haga

¹⁷ Pen kale ram rîñg aglö Bedani amjakeila, nîbi bî gau Jisas nîp hagla, “Lasaras uma rîgöl gîno, ñîñ mîhau mîhau padiöp,” a gîla. ¹⁸ Pen ram rîñg aglö Bedani anîbu, Jerusalem söl au, kilomida unbö mîhau nîganñ rö nöp mîdmîdöp rö me, ¹⁹ Lasaras umö, Juda nîbi bî iru nöp apöm, Mada Maria añîl mîhau mög nîñöm mîñöñ magö gî mîdeila. ²⁰ Pen Jisas auab, a gîlö, Mada nîñöm, nîñîñ Maria nîp ram u arö göm, am Jisas nîp nîññîg ara. ²¹ Mada nîpe am Jisas nîp nîñöm

* 11:16: Mak 14:31

haga, “Bî Kub. Ne i mîdaibnap, mam yad Lasaras umagböp. ²² Pen yad niñbin, mîñi God nîp nan niñhön hag niñeinabön, hagnabön rö ginab,” a ga.

²³ Hageia, Jisas haga, “Namam kuöyan uraknab,” a ga. ²⁴ Hageia, Mada haga, “Yad niñbin manö kub hagep ñin u uraknab,” a ga. * ²⁵ Hageia, Jisas haga, “Yad ke ginö niñbi bî uraknaböl; yad ke ginö niñbi bî kamîñ mîdeinaböl. Niñbi bî yîp niñ udöm umnaböl gau, kamîñ mîdeinaböl. ²⁶ Niñbi bî kamîñ mîdöm yîp niñ udnaböl gau, umagnaböl; pör nöp pör nöp kamîñ mîdeinaböl. Manö hagabin aniñbi niñ udpan aka?” ga.

²⁷ Jisas aniñg hageia, Mada haga, “Bî Kub. Yaue, yad niñbin, ne me Kraiss u, God Ñî niñpe mîñön naböñ i aunab, a gîmîdal u nöp,” a ga. *

²⁸ Mada manö aniñbu hagöm, ram ado gi amöm, niñin niñpe Maria nîp rîmîd il gau mumug rîkôm haga, “Manö hag ñeb bî hadö auub; nöp mai a göm hag niñab,” a ga. ²⁹ Maria manö aniñbu niñöm yîñîd uraköm, Jisas nîp niñniñg ara. ³⁰ Pen Jisas ram rîñig aglô Bedani hadö auaga; Mada nîp niñga miñgan aniñb au nöp mîdeia. ³¹ Maria niñpe aniñg yîñîd arö, Juda niñbi bî nîp aip ram raul mîdeila gau hag niñla e, wip riñöl dan miñön ginig arab, a göm, arö niñöl gi hain arla.

³² Maria am Jisas nîp niñöm, mîdeia ma il au maben yîmöm haga, “Bî Kub, ne aui mîdaibnap, mam yad umagböp!” a ga.

* **11:24:** Jon 6:40 * **11:27:** Jon 6:69

³³ Pen Maria abe, Juda nibi bi nipe aip aula gau abe mitöñ geila u niñöm, Jisas gasi hibur midmagö nipe mög kub yabił ga. ³⁴ Anig gö, Jisas haga, “Nip rigöl gipim gai?” ö ga.

Hageia hagla, “Auö am niñun,” a gıla.

³⁵ Jisas amgö ñig luga. ³⁶ Jisas amgö ñig lugeia u niñöm, Juda nibi bi gau niñöm hagla, “Niñim! Lasaras nip midmagö yabił löp!” a gıla.

³⁷ Rimnap pen hagla, “Nipe bi amgö we ga u nip gö amgö ñil niña rö, niñön ginig nan bi anibi nip ga u gö kamın laga?” ö gıla. *

Jisas Lasaras nip gö, uraka

³⁸ Pen Jisas kuöyañ gasi hibur midmagö nipe mög kub yabił niñöm, Lasaras nip rigöl gıla migan u amjaka. Wip rigöl gıla anıbu, kabö migan ap rigöl gıla; pen kabö kub ap ud ajön pit gılö mideia. ³⁹ Pen Jisas bi gau haga, “Kabö u ud yuim,” a ga.

Jisas anig hageia, bi Lasaras uma anıbu niñin nipe Mada haga, “Bi Kub, wip u umö rigöl gino, ñin mıhau mıhau padiöp u, hañın naij yabił aunab,” a ga.

⁴⁰ Hageia, Jisas pen haga, “Nöp niñön hagajın? Nöp hagpin, ‘Yip niñ ud midmön me, God klö nipe ke niñnabön,’ a gipin,” a ga.

⁴¹ Anig hageia, kabö u ud yulö, Jisas gılan gi niñöm haga, “Bapi, yad nöp hag niñnö yip niñban u, nöp aij a gabin. ⁴² Yad nöp hag niñnö yip pör niñban u hadö niñbin, pen manö hagabin anıbi, nıbi bi aui urak midpal gai, ne nöp yip yuö aunö u niñ udöl, a gem hagabin,” a ga.

* **11:37:** Jon 9:6

⁴³ Jisas anig hagöm, meg migan dap ranöm haga, “Lasaras, ne höj aui au!” a ga. ⁴⁴ Hageia, wañj ñ+n ma níp wam wam haluöm, nabíc maj migan wañj wam wam göm, dam rìgöl gila wañj gau, anig göl m+dö n+nöl gi, wip he m+lö u urak wañj halö wam wam göm höj aua. Auö, Jisas bi gau kalíp haga, “Wañj níp wam halubim gau hub+k yube aran,” a ga. Hageia, haga rö gila.

Jisas níp alun a göm gasi u n+nla

(Mad 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Juda nibi bi Maria níp n+nig aula anib gau, Jisas Lasaras níp gö uraka u n+nöm, nibi bi iru nöp Jisas nipe Kraiss u a göm, níp n+n udla. *

⁴⁶ Pen rìmnap ado gi bi Perisi m+deila au amöm, Jisas ga anibu kalíp hag ñila. * ⁴⁷ Hag ñeila, bi Perisi gau abe, bi God níp nan sabe gep bi kub gau abe, kale Juda Kansol manö ud asik l+m+dal bi kub gau kalíp wiñ allö, am magum geila, kalíp hagla, “Bi anibu nan gagep iru nöp gab u, hon n+hön ginabun? ⁴⁸ Hon n+nun arö gino, nipe anibu nöp gö arö, nibi bi magöñhalö níp n+n udöm, kiñ kub hon a geinaböl u, Rom bi kub gau apöm, God sabe gep ram hon u gi naj göm, haníp Juda nibi bi gi naj göm, ginaböl,” a gila.

⁴⁹ Pen mi anibu nöp, bi ap níp hag l+lö, nipe bi God níp nan sabe gep bi kub yabıl u m+deia. Bi anibu hib nipe Kaiapas. Nipe magum geila an u manö hagöm haga, “Kalöp gasi lagöp. ⁵⁰ Yad kalöp hagabin, bi añi ap umö hon magöñhalö kam+n arnabun u aij; hon magöñhalö umnabun u naj,” a ga.

* 11:45: Jon 7:31 * 11:46: Luk 16:31

51 Kaiapas nipe manö haga anibu, nipe ke hagaga; nipe bi God nip nan sabe gep bi kub yabił mi anibu mideia rö, nipe nan nihön nihön hainö ginab gau gasi niñöm, Jisas nipe Juda nibi bi gau kalip a göm umnab, a ga. 52 Pen Juda kai kalip nöp wasö; nibi bi God ñi pai nipe udnig gab gau magörhalö ud jim ñöm lö, il nipe añi yabił mideinabol, a göm umnab, a ga. *

53 Anib u, ñin anibu il göm, Juda bi kub anib gau Jisas nip aige gun alun, a göm, pör nöp manö anibu nöp hag amil apil gi mideila. *

54 Juda bi kub gau Jisas nip alnig geila u niñöm, Jisas nipe ram minöñ kale ram minöñ Judia waiö ajagmidöp; nipe bi nipe gau aip ram minöñ Judia au ju am Epraim daun amjaköm, minöñ naböñ kabö nöp midmidöp got au midmidal.

55 Pen Juda kai Pasopa ñin kub kale u söl söl ga niñöm, nibi bi iru nöp ram minöñ kale ke gau arö göm, hon God amgö ilö nibi bi ut aij midun, Pasopa nan niñun, a göm, wög adö kale hadame gau gimidal rö ginig Jerusalem arla.

56 Kale Jerusalem apjaköm, Jisas nip uthai niñ mideila. Kale amöm God sabe gep ram raul migan u midöm, Jisas mai, a göm, pen hag niñö pen hag niñö göm hagla, “Kale nihön gasi niñbim? Nipe Pasopa ñin i aunab aka wasö?” gila. 57 Pen God nip nan sabe gep bi kub gau abe, bi Perisi gau abe, manö ap hagla, “Nibi bi ap Jisas nip niñainim u, nipe ap hanip hageinab, hon am nip ud sisi lun,” a gila.

* 11:52: Jon 10:16 * 11:53: Jon 5:18

12

*Maria Jisas nɪp wel haɫɪŋ aij auep lɪ ña
(Mad 26:6-13; Mak 14:3-9)*

¹ Pasopa nan ñiŋniŋ gɪla u, ñiŋ unbö kagoɫ jɪŋ u nöp mɪdö niŋöl gɪ, Jisas Lasaras uma nɪp gö uraka ram nɪpe u ara. Ram riɫɪg agɫö anɪbu hib Bedani. * ² Bedani amöm, nan ñiŋun, a göm, Jisas u, Lasaras u, nɪbi bɪ rɪmnap abe, asɪk mɪdeila niŋöm, Mada nan magö gau nɪme la. * ³ Niñiŋ Maria pen, wel haɫɪŋ aij mani kub yabiɫ raubal barol ap dapöm, Jisas ma adö u hoŋ gɪ ñöm, umagö nɪpe u udöm ma nɪpe lɪɫi ga. Anɪg geia, wel haɫɪŋ aij anɪbu, ram raul anɪbu magoŋhalö haɫɪŋ ara. * ⁴ Anɪg geia, Judas Iskariod, Jisas bɪ nɪpe au nɪp hainö mumug niŋa bɪ anɪbu, haɫɪŋ aij anɪbu niŋöm haga, ⁵ “Mani kub yabiɫ raubal wel anɪbi rö yuöm, mani udöm, nɪbi bɪ nan mɪdagöp gau kalɪp ñiɫböp u aij. Bɪ wel anɪb rö rauniŋ gab u, nɪpe rakɪn unbö sɪduŋ laŋ wög göm mani udöm amöm wel anɪbi raunab,” a ga. ⁶ Nɪpe anɪg haga u, nɪbi bɪ nan mɪdagöp gau mög niŋöm hagaga; nɪpe mani wadi u ud ajöm, rɪmnap agamɪj si udmɪdöp u me anɪg haga.

⁷ Pen Jisas haga, “Nɪp hag gagmön. Yiɫp riŋöl gɪnaböl ñiŋ u lɪ ñiŋniŋ dap löp u, uri dap lɪ ñöb. ⁸ Nɪbi bɪ mani mɪdagöp gau aip pör mɪdeinabim; pen yad aip pör mɪdageinabim,” a ga. *

Lasaras nɪp agamɪj alun, a gɪla

* **12:1:** Jon 11:1,43 * **12:2:** Luk 10:40 * **12:3:** Luk 7:37-38
* **12:8:** Dud 15:11

⁹ Jisas Bedani ap m+idöp a g+la manö an+bu n+ñöm, Juda n+bi b+ iru nöp gau n+p n+ñn+g arla. Pen Jisas n+p nöp n+ñn+g aragla; Lasaras b+ uma Jisas gö uraka b+ an+bu n+p abe n+ñn+g arla. ¹⁰⁻¹¹ Pen Lasaras uma Jisas n+p gö uraka rö, Juda n+bi b+ iru nöp nag+ adö kale g+ m+dm+dal u arö göm, Jisas n+p n+ñ udla. An+g geila, b+ God n+p nan sabe gep b+ kub gau, Lasaras n+p abe alnabun, a göm gas+ u n+ñla. *

Jisas kiñ rö Jerusalem ara

(Mad 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Ruö, n+bi b+ iru yab+ Pasopa nan ñ+ñn+g aula gau, Jisas Jerusalem auab a g+la manö an+bu n+ñöm, ¹³ n+p am n+ñun, a göm, galon u+tañ r+ik dap löl g+, w+ñ kub alöl g+ hagla, “B+ Kub hib n+pe u hagno adö aran!”

“B+ Kub n+pe B+ n+pe an+bi yuö auöp me i!”

“N+pe B+ aij. Hib n+pe hagno adö aran!”

“N+pe Isrel Kiñ auab me i! Hib n+pe hagno adö aran!” *

¹⁴ Jisas kaj donki marep ap udöm, adö an+bu as+köm areia. An+g ga u, God Manö u kal+ kliñ r+iköm hagla rö nöp ga. God Manö ad+ñ an+bu kal+ kliñ r+iköm hagla, *

¹⁵ “Saion pai, ne p+ñ+ñ gagmön.

Kiñ ne u kaj donki marep adö u as+köm auab,” a g+la.

¹⁶ Ga ñ+n an+bu, Jisas b+ n+pe gau, God n+pe an+g g+ nab a ga rö nöp gab u a göm n+ñagla; pen hainö Jisas umöm uraköm, God ram m+nöñ kumi

* **12:10-11:** Jon 11:45 * **12:13:** Sam 118:25-26; Jon 1:49

* **12:14:** Sek 9:9

kabö adö laŋ au hadö ara ñin anibu nöp, Jisas bi nipe gau gasi niŋ aij göm niŋla, Jisas Jerusalem araiä ñin anibu nan niñon niñon nip gila gau, nöd God manö hagep bi gau God Manö kali kliñ riköm hagla rö nöp gila. *

¹⁷ Jisas Lasaras uma nip gö uraka u, niñi bi niñöl mideila gau manö anibu hag amil apil gi mideila. ¹⁸ Anib u, niñi bi iru nöp nan gagep ga anibu niñöm, Jerusalem arö göm, nip adan aŋ au niñniŋ arla. ¹⁹ Kale anig gila rö, bi Perisi gau niñöm, kale ke nöp manö hagöm hagla, “Niñim! Hon nan ap gun rö lagöp. Niñi bi mñon naböŋ il i magöŋhalö bi anibu nip hain gaböl,” a gila.

Grik niñi bi rñmnap Jisas nip niñniŋ arla

²⁰ Pen Pasopa ñin u auab, a göm, God nip sabe gniŋ Jerusalem arla ñin anibu, Grik niñi bi rñmnap aip arla. ²¹ Grik niñi bi anib gau apöm, Pilip ram mñon Galili au Bedsaida daun niñö bi u nip hagla, “Bi kub niñeb, hon Jisas nip niñun,” a gila.

²² Anig hageila, Pilip am Edru nip hag ñöm, Edru aip mñongöl ammil Jisas nip hag ñilö. ²³ Hag ñailö, Jisas haga, “Miñi God gö, Bi Niñi nipe Bi mailö aij ke halö midöp u niñnaböl ñin u hadö auöp. * ²⁴ Yad kalöp niñö yabiñ hagabin, wid magö ap mñon yaŋ lugöm umagnab u, yiñariŋ wid magö añi ap nöp mideinab. Pen wid magö anibu mñon yaŋ lugöm umeinab u, hainö ranöm magö iru nöp piñab. * ²⁵ Niñi bi an, ‘Mñon naböŋ il i kamniŋ midep magö yad ke nöp gasi

* **12:16:** Jon 2:22 * **12:23:** Jon 13:31-32; 17:1 * **12:24:** 1Ko 15:36

nɪŋem mɪd aij gɪnam,' a gɔm gɔ arnab u, nɪpe umɔm bɔŋ nɔp umnab; pen nɪbi bɪ an, 'Mɪnɔŋ nabɔŋ ɪɪ i kamɪŋ mɪdep magɔ yad ke gasɪ iru nɪŋagnam; mɪd aij gɪnabin aka mɪd aij gagnabin u nan kub wasɔ,' a gɔm gɔ arnab u kamɪŋ mɪdep magɔ nɪpe u pɔr nɔp pɔr nɔp mɪdeinab. * 26 Pen nɪbi bɪ an yɪp wɔg gɪnɪg gɪnabin a gɪnab u, nɪpe yɪp hain gɪnɪm; yad gai mɪdeinabin u, nɪbi bɪ wɔg gɪ ñeb yad aip mɪdeinab. Nɪbi bɪ an wɔg yad gɪ ñɪnab, Bapɪ yad nɪbi bɪ anɪbu hib nɪpe u dap rannab.

Jisas, "Umnabin," a ga

27 "Mɪñi yɪp marɔ gab u nɪhɔn hagnam? 'Bapɪ yɪp rarɔ rauɔ, yɪp nan nɪhɔn gɪnɪg gab u gagnɪm,' a gem hagnam aka? Wasɔ! Marɔ anɪbu udnɪg aunɔ. * 28 Pen Bapɪ, ne gɔ nɪbi bɪ gau nɪŋnabɔl, ne Bɪ mailɔ aij ke halɔ mɪdpan," a ga.

Jisas anɪg hagɔ nɪŋɔl gɪ, manɔ ap kumi kabɔ adɔ laŋ nɪbɔ apɔm haga, "Yad gɪnɔ, nɪbi bɪ gau hadɔ nɪŋbal yad Bɪ mailɔ aij ke halɔ mɪdpin. Pen yad kauyaŋ gɪnɔ, nɪbi bɪ gau kauyaŋ nɪŋnabɔl," a ga.

29 Pen nɪbi bɪ mɪdeila gau, God manɔ haga anɪbu nɪŋɔm, rɪmnap hagla, "Rɪmu hagajɪp," a gɪla; rɪmnap pen hagla, "Ejɔl ap Jisas nɪp manɔ rɪmnap hagajɪp," a gɪla.

30 Anɪg hagla u pen Jisas kalɪp haga, "Manɔ hagajɪp anɪbu yɪp nan a gɔm hagagɔp; kalɔp nan a gɔm hagajɪp. 31 Pen nɪhɔn: mɪñi nɪbi bɪ mɪnɔŋ nabɔŋ ɪɪ i gau, kale nɪhɔn nɪhɔn gɪpal u, God nɪpe

* 12:25: Mad 16:25 * 12:27: Sam 6:3; 42:5; Mad 26:38

ke n+ḡm, pen ñm, kale balu ke ke l+nab. N+bi b+ m+nḡ nabḡ ḡ i y+p n+ḡ udagpal gau kal+p kiḡ rḡ abad m+ḡp b+ naij an+bu, God n+p r+ḡk g+ yunab. ³² Y+p ud adḡ au laḡ leinabḡ u, yad n+bi b+ ram m+nḡ ke gau n+bḡ magḡḡhalḡ t+p g+ dam udnabin,” a ga. * ³³ Jisas manḡ haga an+bu, y+p aige gḡl g+ḡ umnabin, a gḡm, haga. *

³⁴ Pen n+bi b+ iru nḡp ap m+ḡeila an+b gau Jisas n+p pen hagla, “Lo manḡ hon u hagḡp, ‘Krais u pḡr pḡr nḡp kam+ḡ m+ḡeinab,’ a gḡp u pen ne ai g+n+g g+mḡn hagabḡn, ‘B+ Ñ+ n+pe n+p ud adḡ au laḡ l+nabḡ,’ a gabḡn? Pen B+ Ñ+ n+pe a g+ hagabḡn u, an n+p hagabḡn?” ḡ g+la. *

³⁵ Hageila, Jisas haga, “Mailḡ u pro marap halḡ kalḡp aip m+ḡeinab. An+b u, mailḡ kalḡp aip m+ḡḡp magḡ i, adan aj aij g+mim; wasḡ u, s+b apḡm kalḡp paḡu g+nab. N+bi b+ an s+b au ajeinab, gai arnabin a gḡm n+ḡagnab. * ³⁶ Mailḡ kalḡp aip m+ḡḡp magḡ i, mailḡ u n+ḡ udmim. Mailḡ u n+ḡ uḡeinabim u, mailḡ ñ+ pai n+pe l+nabim,” a ga. Jisas an+g hagḡm, n+bi b+ an+b gau arḡ gḡm ke gau aramḡm pi gḡl m+ḡeila. *

N+bi b+ gau iru nḡp Jisas n+p n+ḡ udagla

³⁷ Jisas n+pe nan gagep iru nḡp n+bi b+ gau amgḡ ḡlḡ adḡ kale ga n+ḡla pen n+p n+ḡ udagla. ³⁸ N+bi b+ Jisas n+p n+ḡ udagla u, b+ God manḡ hagep Aisaia hadame nḡp God Manḡ ad+ḡ ap kal+ kl+ñ r+kḡm haga rḡ nḡp g+la. N+pe manḡ an+bu kal+ kl+ñ r+kḡm haga,

* **12:32:** Jon 3:14 * **12:33:** Jon 19:6 * **12:34:** Sam 110:4;
Ais 9:7; Dan 7:14 * **12:35:** Jon 8:12 * **12:36:** Ep 5:8

“Bî Kub, manö aij ne kalîp hag ñîbun
pen kale manö anîbu manö aij a göm udag-
pal;

ne klö ke yabîl ne ke gîmön gaina u niñbal u
pen nöp Bî Kub a göm niñ udagpal,” a ga. *

³⁹⁻⁴⁰ Anîb u, kale Jisas niñ niñ udagla. Anîg gîla u,
Aisaia God Manö adîñ ap kalî kliñ rîkôm haga rö
nöp gîla. Niñpe manö anîbu kalî kliñ rîkôm haga,
“God niñpe niñbi bî gau kalîp gö

kale amgö we rö mîdpal;

God niñpe gö kale gasî rîmîd aij mîdagöp.

God niñpe kalîp ga anîbu,

kale amgö magö niñ aij göm,

gasî rîmîd niñ aij göm, yîp aublap,

yad gîno kalîp kamîñ lîböp, a göm ga,” a ga.

Adö anîbu nöp kale Jisas niñ niñ udöl rö laga.

⁴¹ Aisaia hadame nöp manö haga anîbu, niñpe
Jisas mailö aij niñpe u niñöm anîg haga. *

⁴² Pen Juda bî kub gau kale magöñhalö Jisas niñ
arö gagla; bî kub iru niñbanö niñ niñ udla. Pen, bî
Perisi hanîp hag yulö hon Juda magum gep ram
raul mîgan u kuöyan arep rö lagnab, a göm me,
Jisas niñ udla u waiö hagagla. * ⁴³ Jisas niñ udla
u waiö hagagla anîbu, niñbi bî gau hib hon haglö
adö aran, a gî gasî niñöm, anîg gîla. Pen nan
niñhön gîno God niñö, niñ aij gînab a göm, gasî
anîbu niñagla. *

*Jisas manö aij niñpe u nöp niñbi bî kalîp manö kub
hagnab*

* **12:38:** Ais 53:1 * **12:41:** Ais 6:1 * **12:42:** Jon 9:22

* **12:43:** Jon 5:44

44 Pen Jisas meg magö dap ranöm haga, “Nibi bi an yip niñ udnab u, yip nöp wasö, bi yip hag yuö aunö niñ abe niñ udnab. 45 Nibi bi an yip amgö niñ nab u, yip nöp wasö, bi yip hag yuö aunö niñ abe amgö niñ nab. * 46 Yad m+nöñ naböñ il i apem nibi bi gau kalip mailö ñabin. Anib u, nibi bi yip niñ udnaböl gau, sibön añ gau m+dageinaböl.

47 “Nibi bi manö yad u niñöm hagabin rö gagnaböl gau, kalip manö kub hagagnabin. Pen niñön: yad nibi bi m+nöñ naböñ il i m+dpal kalip manö kub hagnig auagnö; kalip ud kamñ yunig aunö. * 48 Pen nibi bi yip udagöm, manö yad udagnaböl gau, manö kub hagep ñin u, manö yad hagpin u nöp kalip manö kub hagnab. 49 Niñön giñig: manö yad hagpin u, ke niñem hagagpin; Bapi yip hag yua u, anig anig hagnöm, a göp rö nöp hagpin. 50 Yad niñbin, manö nipe u niñ udeinaböl u, kalip pör m+dep u ñinab. Anib u, manö yad hagabin u, Bapi manö anig anig rö hagnöm, a göp rö nöp hagabin,” a ga.

13

Jisas bi nipe gau ma kalip ñig tik gi yua

1 Ñin kub Pasopa niñeb ñin u rol a göm, Jisas niña, Nap niñ m+nöñ naböñ il i hag la ñin u padi ara niñöm nipe ado gi Nap arep ñin u söl aua. Pen nibi bi nipe ke m+nöñ naböñ il i m+dmagö li m+döm, m+d damöm, niñ al pak l+lö, umöm Nap ara. 2 Kijaki pen Saimon Iskariod niñ nipe Judas niñ gasi ñö, Jisas niñ aige gem damem bi kub

* 12:45: Jon 14:9 * 12:47: Jon 3:17

gau kalip ñinabin a göm, gasi u nöd nöp niñ pi gi löm, hainö hon Jisas bi nipe gau Jisas aip Pasopa nan ñinñig asikno. * ³ Jisas nipe niñöb, God nipe nan gau magöñhalö ud ñimagö adö nipe la. Jisas niñöb, nipe Nap God aip midöm minöñ naböñ il i apöm, midöm, hainö umöm, ado gi Nap midöp arniñ ga. * ⁴ Anib u, Jisas uraköm, wañij milö kub nipe u ud juöm, raul ap an au gidan piralöm, ⁵ ñiñ rijnap ud cög miñan ap hoñ göm, hanip bi nipe gau ma hon u ñiñ löl gi, raul piralala anibu ud ñik gi yuöl gi mideia.

⁶ Jisas anig gi dam dam, Saimon Pida ma nipe ñiñ lnam, a gö, Pida nip haga, “Bi Kub. Ne ke ma yip u ñiñ ñik gi yunig gabön?” ö ga.

⁷ Hageia, Jisas haga, “Miñi gabin i, ne uri niñagan, pen midmön hainö niñnabön,” a ga.

⁸ Jisas anig hageia, Pida haga, “Uri aka hainö gau, ma yip u ñiñ ñik gi yuagnabön, wasö yabi!” a ga.

Hageia, Jisas pen haga, “Ma nöp ñiñ ñik gi yuagnabin u; bi yad midageinabön,” a ga.

⁹ Jisas anig hageia, Saimon Pida haga, “Bi Kub! Anig hagpan u, ma yip u nöp ñiñ ñik gi yuagmön; ñimagö kid, nabic yad abe ñiñ ñik gi yumön!” a ga.

¹⁰ Anig haga pen Jisas haga, “Niñi bi an ñiñ hadö paköp, bi anibu hañ roman nipe magöñhalö uñ aij midöp. Kuöyan ñiñ pakagnab; ma kid u nöp ñiñ ñik gi yunab. Kale uñ aij midpim; pen kale añi ap nöp uñ aij midagöp,” a ga. * ¹¹ Jisas haga u, nip

* **13:2:** Luk 22:3; Jon 13:27 * **13:3:** Jon 3:35; 16:28 * **13:10:** Jon 15:3; 6:64,70-71

mumug niŋniŋ geia bi aniŋbu niŋ hadö niŋa u me, niŋpe haga, “Kale añi ap nöŋ uŋ aiŋ miŋdagöp,” a ga.

¹² Pen Jisas ma hanip u niŋg lik gi yu haköm, waŋij ud ju la u ud rol göm, am ka niŋpe au asiköm haga, “Kalöp ma niŋg lik gi yubin manö il u, niŋbim aka?” ga. ¹³ Aniŋ hagöm Jisas haga, “Yip Manö Hag Ñeb Bi aka Bi Kub hagpim u, niŋjö hagpim. Yad Manö Hag Ñeb Bi kale abe Bi Kub kale abe miŋdpin. ¹⁴ Aniŋb u, yad Manö Hag Ñeb Bi kale, Bi Kub kale ma kalöp niŋg lik gi yubin rö, kale u rö nöŋ pen pen ma niŋg lik gi yumim, ma niŋg lik gi yumim, giŋmim. * ¹⁵ Yad kalöp giŋpin rö u niŋmim, kale pen am niŋbi bi riŋnap kalip aniŋ unbö rö nöŋ giŋmim a gem, kalöp adan aiŋ aniŋbi yambin. * ¹⁶ Kalöp niŋjö yabiŋ hagabin, bi wög gi ñeb bi u bi kub, bi niŋp abadöp bi u bi pro, miŋdagöp; u rö nöŋ bi manö ud arep bi u bi kub, bi niŋp yua u bi pro, miŋdagöp. * ¹⁷ Nagi aiŋ hagajin niŋbim adö aniŋbu giŋpe arö, kale miŋ miŋ giŋnabim.

¹⁸ “ ‘Kale añi ap nöŋ uŋ aiŋ miŋdagöp,’ a gajin u, kalöp magöŋhalö a gem hagajin. Pen yad kalöp bi yad uŋpin gau niŋ aiŋ giŋpin. Bi ap yip mumug giŋniŋ giŋnab u, God Manö u kali kliŋ riŋköm hagla rö nöŋ giŋnab. Manö aniŋbu kali kliŋ riŋköm hagla, ‘Bi yad aip nan jim ñöl niŋailo u, bi kolmaŋ rö löm yip gi naiŋ ga,’ a giŋla. * ¹⁹ Kalöp nöŋ, aniŋ göl aniŋ göl giŋnab a gem hagabin rö, hainö aniŋ unbö rö nöŋ geinab u, ‘Yad Miŋdpin Rö Miŋdpin’ hagpin

* **13:14:** Mad 20:28; Luk 22:27 * **13:15:** Plp 2:5; Kol 3:13; 1Pi 2:21 * **13:16:** Mad 10:24 * **13:18:** Sam 41:9

manö anɪbu manö nɪŋö, a gɪmim nɪŋ udnabim, a gem hagabin. *

²⁰ “Yad kalöp nɪŋö yabiɫ hagabin, nɪbi bi yad hag yunabin gau, nɪbi bi an an kalɪp udnaböl gau, kalɪp nöp udagnaböl; yɪp abe udnaböl. Pen nɪbi bi an yɪp udnaböl gau, yɪp nöp udagnaböl; Bi yɪp hag yuö aunö u abe udnaböl,” a ga. *

Jon Jisas nɪp hag nɪŋa, “An nöp mumug gɪnab?”
ö ga

²¹ Jisas manö anɪbu hagö, gasɪ hibur mɪdmagö nɪpe marö yabiɫ gö, haga, “Kalöp nɪŋö yabiɫ hagabin, kale bi ap yɪp mumug gɪnab,” a ga.

²² Anɪg hageia, hon bi nɪpe gau, an nɪp hagab, a gun, gasɪ mɪlö lun amgö pen pen nɪŋno. ²³ Pen Jisas bi nɪpe mɪdmagö yabiɫ limɪdöp bi anɪbu, Jisas mɪdeia söl au asɪk mɪdeia u me, ²⁴ Saimon Pida bi anɪbu nɪp amgö juju göm haga, “An nɪp hagab u hag nöŋ,” a ga.

²⁵ Hageia, nɪpe Jisas mɪdeia söl au ɫɫɫ gɪ amöm haga, “Bi Kub. Bi anɪbu bi an hagajan,” ö ga.

²⁶ Hageia, Jisas haga, “Yad bred kɪd i ud ñɪg kɪnaŋ yaŋ rauem nɪp ñɪnabin bi me u,” a ga. Anɪg hagöm, bred kɪd udöl mɪdajɪp u ñɪg acab yaŋ rauöm, ud Saimon Iskariod ñɪ nɪpe Judas nɪp ña. ²⁷ Judas bred kɪd u udöp magö anɪbu nöp Seden nɪpe Judas yuö aŋ nɪpe yaŋ hiɪka. Jisas Judas nɪp haga, “Nɪhön gɪnɪg gabön u, yɪŋɪd gɪ!” a ga. * ²⁸ Pen hon Jisas bi nɪpe, nɪhön gɪnɪg Judas nɪp anɪg hagab, a gun nɪŋagno. ²⁹ Judas nɪpe mani wadɪ u abad mɪdmɪdöp rö, hon Jisas

* **13:19:** Jon 14:29; 16:4 * **13:20:** Mad 10:40 * **13:27:** Jon 13:2

bî nîpe rîmnap gasî nîḡno, “Ne ammön Pasopa nan ñîḡnabun rîmnap raumön,” a gôm hag yuab, a gî gasî nîḡno; hon rîmnap pen gasî nîḡno, “Ne ammön nîbi bî mani mîdagöp gau kalîp mani rîmnap ñîmön,” a gôm hag yuab, a gî gasî nîḡno. ³⁰ Pen Judas bred kîd anîbu udöm höḡ ara. Ram hadö sîb ga.

Bî Kub lo gîsön nîbö ña

³¹ Judas höḡ ara nîḡöm Jisas haga, “Söl mîdöp God nîpe gö nîbi bî gau nîḡnaböl, Bî Ñî nîpe mailö aij ke halö mîdöp. Pen Bî Ñî nîpe mailö aij ke halö mîdöp u nîḡöm, God mailö aij nîpe abe nîḡnaböl. * ³² Pen nîbi bî kale Bî Ñî nîpe nîḡ udeinaböl u, God mailö aij unbö ke halö mîdöp u nîḡnaböl. Anîb u, adîḡ God gö nîbi bî gau Bî Ñî nîpe mailö aij unbö ke halö mîdöp u waiö nîḡnaböl. *

³³ “Ñî mîdmagö yad gai i! Yad kalöp aip rapîn mîdageinabin. Yad areinabin, yîp aröp gai a gîmim yîp ulḡai wasö nîḡnabim. Pen Juda bî kub gau kalîp hagpin rö, uri kalöp u rö nöḡ hagabin: yad arnabin u, kale armim rö lagöp. *

³⁴ “Pen mîñî kalöp lo hain nîbö ap ñabin: pen pen mîdmagö lîmim. Yad kalöp mîdmagö lîbin rö u, kale u rö nöḡ pen pen mîdmagö lîmim. * ³⁵ Pen pen mîdmagö leinabim u, nîbi bî gau magöḡhalö waiö nîḡnaböl, kale bî yad mîdpim,” a ga.

* **13:31:** Jon 12:23 * **13:32:** Jon 17:5 * **13:33:** Jon 7:33-34

* **13:34:** Jon 15:12,17; 1Jn 3:23; 2Jn 5

Jisas Pida nɪp haga, “‘Jisas nɪp nɪɲagpin,’ a gɪnabön,” a ga

³⁶ Anɪg hageia, Saimon Pida haga, “Bɪ Kub. Gai arnɪg gabön?” ö ga.

Hageia, Jisas haga, “Yad arnabin gau ne mɪñi hain nɪmön rö lagöp; pen hainö me, yɪp hain gɪnabön,” a ga.

³⁷ Hageia, Pida haga, “Nɪhön gɪnɪg mɪñi nöp hain gagnar? Nöp abadnabin; yɪp al pak lɪnaböl u, manö mɪdagöp,” a ga.

³⁸ Hageia, Jisas pen haga, “Aip umnabin a gajan manö anɪbu manö nɪɲö hagan aka? Nöp nɪɲö yabɪɪ hagabin, kɪɪakɪɪ hainö wɪñ alnab; nöd nöp ij mɪhau nɪganɲ hagnabön, ‘Yad Jisas nɪp nɪɲagpin,’ a gɪnabön,” a ga.

14

Jisas nɪpe adan

¹ Pen Jisas haga, “Kale gasɪ mɪɲör nɪɲmim pɪñɪɲ gagmim. Bapi nɪp nɪɲ uɪpim rö, yɪp u rö nöp nɪɲ uɪmim. ² Bapi yad ram nɪpe u raul mɪgan iru nöp mɪdöp. Yad amem kau kalöp gɪ jɪn gɪnabin. Wasö u, anɪg hagagbnep. ³ Yad am kau kalöp gɪ jɪn gem, apem kalöp uɪ gɪ dam, yad mɪdeinabin au kale aip seg mɪdeinabun. * ⁴ Yad arnɪg gabin adan u kale nɪɲbim,” a ga.

⁵ Jisas anɪg hageia, Domas haga, “Bɪ Kub! Ne gai arnabön u hon nɪɲagpun. Anɪb u, hon aige gun adan arep nɪɲun?” ö ga.

⁶ Hageia, Jisas haga, “Yad nöp adan; yad nöp manö nɪɲö; yad nöp kamɪɲ mɪdep ɪɪ u. Nɪbi bɪ

* **14:3:** Jon 12:26

yîp aunaböl gau nöp, Bapi aunaböl. Nîbi bî yîp auagnaböl gau, Bapi auagnaböl. * 7 Yîp nîŋ aij gîbep, Bapi yad u rö nöp nîŋ aij gîbep. Pen uri kale Bapi hadö nîŋbim; amgö magö kale ke Bapi hadö nîŋbim. *

8 Anîg hageia, Pilip haga, “Bî Kub! Ne Bapi hanîp yammön, nîŋun, hainö nan ap nöp hag nîŋagnabun,” a ga.

9 Hageia, Jisas haga, “Pilip. Yad kalöp aip mîlö padö mîdainö u, yîp nîŋagmön anîg hagabön ar? Nîbi bî yîp amgö nîŋbal gau, Bapi abe hadö amgö nîŋbal. Anîb u, ne nîhön gînîg hagabön, ‘Bapi hanîp yamö nîŋun,’ a gabön? * 10 Yad Bapi aŋ nîpe daŋ mîdpin, Bapi aŋ yad daŋ mîdöp manö u nîŋ udagpan ar? Manö kalöp hagabin u manö yad ke wasö. Pen Bapi nîpe aŋ yad daŋ mîdöm gö hol apil mîhau wög nîpe nöp gabul me u. *

11 Anîb u, yad Bapi aŋ nîpe daŋ mîdpin, Bapi aŋ yad daŋ mîdöp manö u, manö nîŋö a gîmim nîŋ udbep. Pen manö hagpin u nîŋ udagnabim u, Bapi gö hol apil mîhau nan gagep gau gabul u gasî nîŋmim, ‘Ñî u Bapi aŋ nîpe daŋ mîdöp, Bapi Ñî nîpe aŋ daŋ mîdöp u me, anîg gabil,’ a gîmim nîŋ udmim. *

12 “Yad kalöp nîŋö yabiî hagabin, nîbi bî yîp nîŋ udnaböl gau, yad nan gagep gîpin gau, kale abe u rö nöp gînaböl. Pen yad Bapi arnabin rö, kale unbö rö nöp gagnaböl; kale ke yabiî gînaböl. *

13 Pen kale bî yad mîdpim rö, hib yad u hagmim,

* 14:6: Jon 11:25; Ro 5:1-2 * 14:7: Jon 8:19 * 14:9: Jon 12:45; Kol 1:15; Hib 1:3 * 14:10: Jon 12:49 * 14:11: Jon 10:38 * 14:12: Mak 16:19-20

nan n̄hön n̄hön hag n̄ɨnabim u, Bapi mailö aij ke halö m̄döp u n̄ɨöl, a gem, hagnabim rö ḡnabin. * 14 An̄b u me, nan n̄hön n̄hön hib yad u hagnabim hag n̄ɨnabim u, hagnabim rö ḡnabin,” a ga.

Jisas haga, “Yad kalöp Ana U† u yunabin,” a ga
 15 “Kale ȳp m̄dmagö leinabim u, kalöp hagpin rö nöp ḡnabim. * 16 Kale an̄g geinabim u, yad pen Bapi n̄p hagnö, n̄pe kalöp Bi A† Ba Gep u yuö apöm, kalöp aip pör pör nöp m̄döm, yad kalöp ḡ n̄m̄din rö, n̄pe kalöp u rö nöp ḡ n̄nab. * 17 Bi A† Ba Gep n̄pe Ana manö n̄ɨö nöp hag ñab u. N̄pe God n̄pe bi aigale bi rö m̄döp manö n̄ɨö an̄bu hag ñab. N̄bi bi m̄nön̄ naböŋ i† i gau Bi A† Ba Gep n̄p amgö n̄ɨagpal; n̄pe bi aigale bi rö m̄döp u n̄ɨagpal. An̄b u, n̄p n̄ɨ udöl rö lagöp. Pen m̄ñi Bi A† Ba Gep n̄pe kalöp aip m̄döp; pen hainö aŋ kale daŋ m̄deinab. An̄b u, kale n̄p hadö n̄ɨbim. * 18 Yad umem, kalöp ñi nap m̄dagöp rö böŋ nöp arö gagnabin; yad kalöp ado ḡ aunabin. 19 Söl m̄döp, n̄bi bi m̄nön̄ naböŋ i† i m̄dpal gau ȳp n̄ɨagnaböl pen kale ȳp n̄ɨnabim. Yad kam̄ɨ m̄deinabin rö, kale u rö nöp kam̄ɨ m̄deinabim. 20 Ñ̄n an̄bu yad Bapi yad aŋ n̄pe daŋ m̄dpin manö hagnö i† u n̄ɨ aij ḡnabim. Pen kale ȳp aŋ daŋ m̄dpim, yad kalöp aŋ daŋ m̄dpin i† u u rö nöp n̄ɨ aij ḡnabim. * 21 N̄bi bi manö yad hagpin u n̄ɨ udöm, hagpin

* 14:13: Mad 7:7; Jon 15:16 * 14:15: Jon 15:10; 1Jn 5:3

* 14:16: Jon 14:26; 15:26; Jon 16:7 * 14:17: Jon 16:13

* 14:20: Jon 17:21-23

rö nöp hain gipal gau, yip midmagö löm me, anig gipal. Pen nibi bi yip midmagö libal gau, Bapi yad kalip u rö nöp midmagö linab; yad u rö nöp kalip midmagö lem, yad bi aigale bi rö midpin kalip yamnö, kale yip niñ aij ginaböl,” a ga.

²² Jisas anig hageia, Judas (Judas nip mumug niña u wasö, Judas ke ap) nipe Jisas nip haga, “Bi Kub. Nihön ginig ne bi aigale bi rö midpan u hanip bi nöp yamnabön, pen nibi bi minöñ naböñ ke ke gau nöp niñ udagpal gau kalip yamagnabön?” ö ga.

²³ Hageia, Jisas haga, “Nibi bi an yip midmagö linab u, manö hagpin u udöm hagpin rö nöp ginab. Bapi yad nip midmagö löm, hol apil nip apul, nip aip mideinabun. ²⁴ Nibi bi an yip midmagö lagnab u, manö hagpin u udöm hagpin rö gagnab. Pen yad manö hagnö niñbim u manö yad ke wasö; Bapi yip hag yuö aunö u, manö nipe me. *

²⁵ “Yad kalöp aip midpin ñin i me, manö anibi hag ñajin. ²⁶ Yad arnabin pen Bapi nipe Bi At Ba Gep u, Ana Ut u, yuö apöm wög yad gipin rö ginab. Ana Ut u nipe kalöp aip midöm manö aij u magöñhalö hag ñi aij göm, kalöp gasi aij ñö, kale yad manö nihön nihön hagpin gau magöñhalö gasi niñöl gi mideinabim. ²⁷ Yad arnabin pen kale agamij mid aij gimim midaimim. Manö anibu nibi bi minöñ naböñ il i gau yiharin hagpal rö hagagabin. Yad ke apem ginö, nibi bi agamij mid aij göl rö löp. Anib u niñem yad kalöp hagabin,

* **14:24:** Jon 7:16

agamij mɨd aij gɨmim mɨdaimim. Anɨb u, hibur gasɨ mɨdmagö mɨñör nɨñmim piñiñ gagmim.

²⁸ “Yad amem ado gɨ aunabin, a gajɨn u nɨñmim, kale ai gɨnɨg hibur gasɨ mɨdmagö mɨñör nɨñöl gɨ mɨdpim? Kale yɨp mɨdmagö libep u, Jisas amöm Nap God aip mɨdnɨg gab, a gɨmim, mɨñ mɨñ göl gɨ mɨdaibep. Ai gɨnɨg: nɨpe yad rö wasö; Bapi nɨpe Bɨ kub. * ²⁹ Anɨb u, kalöp arɨk aragɨn magö i, kalöp nöd hagabin me u; hainö areinabin, gasɨ gau ulhai nɨñagnabim; manö hagpin u nɨñ udnabim. * ³⁰ Nɨbi bɨ mɨnönɨ nabönɨ iɨ i yɨp nɨñ udagpal gau kalɨp kiñ rö abad mɨdöp bɨ naij anɨbu auab u me, yad kalöp aip manö mɨlö kub hag mɨdeinam rö lagöp. Pen bɨ naij anɨbu yɨp gɨ naij gɨnabin a gab u, klö nɨpe mɨdagöp. ³¹ Yad Bapi yad mɨdmagö libin u, nɨbi bɨ gau nɨñöl a gem, Bapi yɨp hagöp rö nöp magöñhalö gabin.

“Pen uri aube hadö arun,” a ga.

15

Jisas nɨpe ke nagɨ wain rö, nɨbi bɨ nɨpe gau nagɨ lö lö gau rö

¹ Jisas manö hagöm haga, “Yad me nagɨ wain u; Bapi yad me bɨ wög nabönɨ nap nɨbö u. ² Lö kɨd yad ap magö pɨlagnab u, Bapi nɨpe lö kɨd anɨbu rɨb yunab. Pen lö kɨd pɨlnab u, hainö magö iru nöp pɨlnab a göm, nɨpe rɨb gɨ dö gɨ aij gɨnab. *

³ “Yad kalöp manö aij hag ñɨnö nɨñbim rö, kale hadö uɨ aij rö mɨdpim. ⁴ Yɨp anɨ danɨ mɨdaimim; yad kalöp anɨ danɨ mɨdeinabin. Lö kɨd gau, iɨ halö

* **14:28:** Jon 20:17 * **14:29:** Jon 13:19 * **15:2:** Mad 3:10

jim ñöl midöm nöp, magö pɪlnab; ke nöp midöm magö pɪlagnab. Anɪb unbö rö nöp, kale yɪp jim ñöl midageinabim u, magö rɪmnap pɪlagnab.

⁵ “Yad me nagɪ wain u, kale me pɪñ lö gau. Nɪbi bɪ an an yad aɪp jim ñöl mideinaböl gau, magö iru nöp pɪlnaböl; pen kale ke halö nöp mideinabim u, nan ap gagnabim. ⁶ Anɪb u, nɪbi bɪ an yɪp aɲ daɲ midageinab u, nagɪ lö rɪb gɪ dö gɪlö ɪt yaɲ lugöm mɪlep gɪnab rö u mideinab; nagɪ lö anɪb gau ud dam laulö innab. * ⁷ Pen kale yɪp aɲ daɲ midmim, manö magö yad aɲ kalöp daɲ nɪɲ udöl gɪ mideinabim u, nan nɪhön nɪhön hag nɪɲnabim u, Bapi hagnabim rö gɪnab. ⁸ Kale nan magö iru nɪbanö pɪlnab u, nɪbi bɪ yad nɪɲö yabɪl mideinabim. Anɪb u, nɪbi bɪ gau kale nɪɲöm, Bapi yad Bɪ mailö aɪj ke halö midöp u nɪɲnaböl. *

⁹ “Bapi yɪp midmagö yabɪl löp rö, yad kalöp u rö nöp midmagö yabɪl lɪbin. Anɪb u, kale yɪp cɪg göl gɪ nöp midaimim, nɪɲem yad kalöp midmagö löl gɪ mideinabin. ¹⁰ Yad Bapi manö nɪpe u hain gɪnö, yɪp midmagö löl gɪ nöp midöp. Anɪb unbö rö nöp, kale manö yad u hain geinabim u, yad kalöp midmagö löl gɪ nöp mideinabin. *

¹¹ “Manö kalöp hagabin anɪbi, yad ai gɪnɪg gem hagabin? Yad mɪñ mɪñ yabɪl gɪpin rö, kale u rö nöp mɪñ mɪñ yabɪl gɪmim, a gem, manö anɪbi hagabin. ¹² Yad pen kalöp manö klö ap hagnabin: yad kalöp midmagö yabɪl lɪbin rö u, kale abe u rö nöp pen pen midmagö yabɪl lɪmim. * ¹³ Bɪ ap nɪpe bɪ nɪɲeb nɪpe gau gasɪ nɪɲöm kalɪp a göm

* **15:6:** Mad 7:19; 13:42 * **15:8:** Mad 5:16 * **15:10:** Jon 14:15 1Jn 2:5 * **15:12:** Jon 13:34

umnab u, bî anîbu bî nîñeb nîpe mîdmagö yabił lôm me, anîg gî nab. * 14 Yad hagnabin rö gî nabim u, kale bî nîñeb yad mîdeinabim. * 15 Pen uri yad kalöp bî wög gî ñeb yad hagagabin; kalöp bî nîñeb yad hagabin. Bî wög gî ñeb gau, bî abad mîdep kale, nan kale adö u nîñagpal. Pen yad Bapi manö nîhön nîhön yîp hag ñöb u, kalöp waiö hag ñîbin rö, kalöp bî nîñeb yad hagabin. 16 Kale yîp udun a gîmim gagpe; yad me kalöp udnam a gem kalöp udnö. Kale arammim, nan magö iru nöp, nan magö pör pör nöp mîdeinab u pîlnîm a gem, kalöp wög anîbu hag lîbin. Kale anîg geinabim u, Bapi nîp hib yad hagnîm, nan nîhön nîhön hag nîñabim u, hagnabin rö kalöp ñî nab.

17 “Yad kalöp manö kîö hagem hagabin, pen pen mîdmagö lîmim,” a ga. *

Nîbi bî mîñöñ naböñ îl î gau, kale Jisas nîbi bî kalîp mulu kal nîñbal

18 Jisas bî nîpe gau kalîp manö rîmnap halö hagöm haga, “Nîbi bî mîñöñ naböñ îl î kalöp mulu kal nîñaböl u, gasî kub anîbu nîñagmim; Jisas nîp nöd mulu kal nîñla rö, hanîp gaböl, a gîmim gasî u nîñmim. 19 Kale nîbi bî mîñöñ naböñ îl î yîp nîñ udagpal gau rö mîdaibep u, kalöp, nîbi bî hon a göm, ud mîdmagö lîblap. Kalöp udagnö ñî n u, mîñöñ naböñ îl î gasî nîñbal rö gasî nîñmîdim u pen kalöp udnabin a gem udnö bî yad mîdpim. Anîb u me, nîbi bî mîñöñ naböñ îl î kalöp mulu kal nîñbal. * 20 Pen nöd kalöp manö hagnö u hauł

* 15:13: Jon 10:11 1Jn 3:16 * 15:14: Mad 12:50 * 15:17: Jon 13:34 * 15:19: Jon 17:14

gagmim: ‘Bì wög gî ñeb bì u bì kub, bì nîp abad mîdöp bì u bì pro, mîdagöp.’ Anîb u, nîbi bì gau rîmnap yîp gî naj gîpal rö, nîbi bì gau rîmnap kalöp u rö nöp gî naj gî naböl; pen nîbi bì gau rîmnap manö yad nîj udöm hain gîpal gau rö, nîbi bì gau rîmnap manö kale hag ñî nabim u u rö nöp udöm hain gî naböl. * ²¹ Kale bì yîp yuö aunö u nîp nîjagpal rö, kale bì yad mîdpim u nîjöm, kalöp gî naj gî naböl.

²² “Yad apem kalîp manö aij hagagbnep u, nan si nan naj göm manö kub yabî udagblap. Pen yad apem kalîp hag ñî aij gînö rö, adan kale arep ap mîdagöp; kale nan si nan naj gîpal u hadö nîjbal, pen uri kale u rö nöp nan si nan naj nîjebir gaböl. ²³ Pen yîp mulu kal nîjbal rö, yîp nöp wasö, Bapi nîp abe mulu kal nîjbal. * ²⁴ Yad kalîp aip mîdem, nan gagep gau gagbnep u, nan si nan naj göm manö kub yabî udagblap. Pen yad apem nan gagep gau gînö yîp mulu kal nîjbal rö, Bapi yad abe nîp mulu kal nîjbal u me, manö kub anîbu udnaböl.

²⁵ “Gîpal anîbu, Depid nîpe God Manö au Juda kai lo hon a gîpal manö rîmnap kalî kîñ rîkôm haga rö nöp gîpal. Nîpe manö anîbu kalî kîñ rîkôm haga, ‘Manö îl mîdö wasö, yîp yîharîj nöp mulu kal nîjbal,’ a ga. *

²⁶ “Pen yad am Bapi nîp hagnö, nîpe pen Bî Aî Ba Gep u nîp yuö, apöm kalöp abad mîdeinab. Ana manö nîjö nöp hag ñab u, yad bì aigale bì rö mîdpin u, kalöp gasî ñö, nîj nabim. * ²⁷ Pen kale

* **15:20:** Jon 13:16 * **15:23:** Luk 10:16 * **15:25:** Sam 35:19;

69:4 * **15:26:** Jon 14:26

yad aip pör ajmı̄dim u rö, kale abe arammim nı̄bi bı̄ gau kalı̄p, yad aigale bı̄ rö mı̄dpin manö u hag nı̄be aran,“ a ga.

16

¹ Jisas manö hagöm haga, “Yad kalöp manö hagpin anı̄bi, nı̄ŋ aij gı̄mim me, hainö nı̄hön gö, yı̄p arö gı̄mim ap lug pakagnabim, a gem hagpin.

² Pen kalöp Juda magum gep ram gau hag höŋ yuöm, ‘Kuöyaŋ auagmim,’ a gı̄naböl. Pen anı̄bu nöp wasö; hainö kalöp al pak lı̄nı̄g gı̄naböl u, anı̄g gı̄nabun God nı̄p aij gı̄nab a gı̄ gası̄ nı̄ŋnaböl. *

³ Anı̄g gı̄naböl u, Bapı̄ hol apil nı̄ŋagpal rö, anı̄g gı̄naböl. * ⁴Yad kalöp nöd, anı̄g göl anı̄g göl gı̄nab a gem manö hagajın anı̄bu, hainö anı̄g unbö rö nöp geinab u, Jisas hanı̄p anı̄g gı̄nab a ga rö nöp gab a gı̄mim nı̄ŋnabim a gem, kalöp manö anı̄bi hagabin.

Jisas, “Ana Uı̄ aunab,” a ga

“Pen nöd yad kale aip mı̄dmı̄din rö, kalöp manö anı̄bu nöd hagagnö. ⁵ Mı̄ñi Bı̄ yı̄p yuö aunö u ado gı̄ arabin pen kale bı̄ ap yı̄p, ‘Gai arabön?’ ö göm, hag nı̄ŋagab. ⁶ Manö yad anı̄bi nı̄ŋmim, mı̄dmagö kalöp u bı̄g nı̄ö, gası̄ mı̄lö nı̄ŋnabim. ⁷ Pen kalöp nı̄ŋö hagabin, yad areinabin u, kalöp aij gı̄nab. Pen nı̄hön: yad aragnabin u, Bı̄ Aı̄ Ba Gep u kalöp auagnab; pen yad areinabin u, yad nı̄p hag yunö, kalöp aunab. * ⁸ Nı̄pe apöm, nı̄bi bı̄ mı̄nön nabön ı̄f i mı̄dpal gau kalı̄p gası̄ klö nı̄ö, kale nan si nan naij göm gac halö mı̄dpal ı̄f u

* **16:2:** Mad 24:9; Luk 6:22; Jon 9:22 * **16:3:** Jon 15:21

* **16:7:** Jon 14:16

n+ñöm, kale aige göm kam+ñ aij m+ideinaböl it u n+ñöm, God kal+ip manö kub hagnab it u n+ñöm, n+ñnaböl. ⁹ An+ib u, y+ip n+ñ udagpal rö, B+ A+ Ba Gep u kal+ip nan si nan najj gep it u y+ij+g göl hag ñöm, ‘Gac halö m+idpim,’ a g+inab. ¹⁰ Yad am Bapi aip m+ideinabin n+ñöm kale y+ip n+ñagnaböl rö, B+ A+ Ba Gep u n+ibi b+ gau kal+ip kam+ñ aij m+idep it u y+ij+g göl hag ñöm, ‘Gac halö m+idpim,’ a g+inab. ¹¹ Pen n+ibi b+ m+nöñ naböñ it i y+ip n+ñ udagpal gau kal+ip kin rö abad m+idöp b+ najj an+ibu, God n+ipe n+ip manö kub hadö haga rö, B+ A+ Ba Gep u, Seden n+ibi b+ n+ipe gau u rö nöp manö kub n+ñnaböl, a g+inab. *

¹² “Manö yad iru nöp m+idöp pen manö an+ib gau m+ñi udmim rö lagöp. * ¹³ Pen Ana n+ipe aueinab u, God n+ipe b+ aigale b+ rö m+idöp manö n+ñö an+ibu magöñhalö kalöp hag ñ+ aij g+inab. Manö n+ipe adö r+imnap ke udöm hagagnab; manö apdi n+ñnab manö an+ibu nöp hag ñöl g+, hainö g+inab manö adö u kalöp hag ñ+nab. ¹⁴ Manö yad u udöm, kalöp hag ñ+nab. N+ipe an+ig gö, n+ibi b+ gau mailö aij ke yad u n+ñnaböl. ¹⁵ Pen Bapi nan n+ipe n+hön n+hön m+idöp gau, magöñhalö nan yad m+idöp. An+ib u me hagnin, ‘Ana n+ipe manö yad u udöm, kalöp hag ñ+nab,’ a g+ipin.

¹⁶ “Yöp magö ap m+idöp, y+ip n+ñagnabim; pen hainö yöp magö ap m+idmim, y+ip kauyan n+ñnabim,” a ga. *

¹⁷ Jisas an+ig hageia, b+ n+ipe gau kale ke nöp hagla, “Manö au hagöp, ‘Yöp magö ap m+idöp, y+ip

* **16:11:** Jon 12:31 * **16:12:** 1Ko 3:1-2 * **16:16:** Jon 14:19

nɪŋagnabim; pen hainö yöp magö ap mɪdmim, yɪp kauyaŋ nɪŋnabim,' a göp u, manö anɪbu ɪt nɪhön mɪdöp? Pen manö ap hagöp, 'Yad Bapi arnabin,' a göp u, nɪhön manö hagöp?" ö gɪla. ¹⁸ Anɪg hagöm, kale pen hag nɪŋ pen hag nɪŋ göm hagla, "Manö au hagöp, 'Yöp magö ap' a göp u, nɪhön gɪnɪg göm hagöp? Hagöp u hon ɪt ap nɪŋagpun," a gɪla.

¹⁹ Anɪg hagöm, Jisas nɪp hag nɪŋnɪg geila, nɪpe ke nɪŋöm haga, " 'Yöp magö ap mɪdöp, yɪp nɪŋagnabim; pen hainö yöp magö ap mɪdmim, yɪp kauyaŋ nɪŋnabim,' a gɪpin manö u nɪŋmim me, pen pen hag nɪŋabim ar? ²⁰ Yad kalöp nɪŋö yabɪt hagabin, nɪbi bɪ mɪnön naböŋ ɪt i yɪp nɪŋ udagpal gau, nan kale ke gau nöp gasɪ nɪŋöm mɪñ mɪñ gɪnaböl; pen kale mög gö mɪtöŋ göl gɪ mɪdeinabim. Mɪtöŋ gɪ mɪdeinabim pen hainö kale kauyaŋ mɪñ mɪñ yabɪt gɪ mɪdeinabim. ²¹ Nɪbi ap ñɪ pai ñɪŋö nɪŋöl gɪ, ɪlön kub udöp, pen hainö ñɪ pai rɪk dap löm, magö u nöp nɪpe ñɪŋaŋ gɪsön ram mɪnön aui auub u nɪŋöm, ɪlön mab u hauɪ göm, mɪñ mɪñ göl gɪ nöp mɪdeinab. ²² Kale unbö rö, mɪñi mɪdmagö ɪlön kale abe bɪg ñöl mɪdöp pen yɪp kauyaŋ nɪŋmim, mɪñ mɪñ yabɪt gɪnabim. Nɪbi bɪ rɪmnap apöm mɪñ mɪñ gep kale u udagnaböl.

²³ "Ñɪn hain anɪbu, kale nan ap yɪp hag nɪŋagnabim. Kalöp nɪŋö yabɪt hagabin, Bapi nɪp hib yad hagnim hag nɪŋeinabim u, hagnabim rö gɪnab. * ²⁴ Kale nöd Bapi nɪp hagnim, hib yad hagnim, nan ap hag nɪŋagpim. Pen mɪñi, hib yad

* **16:23:** Mad 7:7

hagmim hag n+ηbe, hag n+ηnabim rö nöp g+ nab n+ηöm kale m+ñ m+ñ yab+ñ g+ nabim.

²⁵ “Bapi manö n+pe adö u hagem, pör manö ba gau lem hagpin u pen m+ñi söl m+ döp, manö an+bu rö hagagnabin; waiö nöp hagnabin. ²⁶ Ñ+ n an+bu auö, Bapi n+ p hag n+ ηnabim u, hib yad hagmim hag n+ ηnabim. Pen hib yad hag n+ ηnabim u, yad ke Bapi hag n+ ηnabim adö u hagagnabin, wasö; kale ke hib yad hagmim Bapi hag n+ ηnabim u, n+ ηnab. ²⁷ Pen n+ hön: Bapi nöp y+ p yuö aunö u n+ η udmim, y+ p m+ dmagö l+ bim u me, n+ pe ke kalöp m+ dmagö löp. * ²⁸ Bapi aip m+ dul arö gem m+ nöh naböh i+ i aunö; m+ ñi m+ nöh naböh i+ i arö gem kauyaη Bapi m+ döp u amem aip m+ deinabul,” a ga.

²⁹ Jisas an+ g hageia, b+ n+ pe gau hagla, “M+ ñi manö ba gau l+ mön hagagabön; waiö yab+ñ hagabön. ³⁰ Uri hon n+ ηbun, ne manö gau magöηhalö hadö n+ ηban. N+ bi b+ r+ mnap manö hag n+ ηeb kale m+ deinab u, nöp hag n+ ηagpal magö u, ne ke n+ ηmön kal+ p hag ñ+ nabön. G+ pan an+bu hon n+ ηbun, ne God aip m+ dmön auna,” a g+ la.

³¹ An+ g hageila, Jisas haga, “An+ b u, ‘Hon uri n+ η udpun,’ a g+ gas+ n+ ηbim ar? ³² Söl auab — pen m+ ñi hadö auöp I — y+ p arö g+ mim kale ram ke ke arbe, yad ke halö m+ deinabin. Pen yad ke halö m+ dageinabin; Bapi m+ döp rö, aip m+ deinabul. *

³³ “Pen kalöp manö hag ñ+ aj+ n an+ bi, yad aη dan nöp m+ dmim, agam+ j m+ d aij g+ mim a gem

* **16:27:** Jon 14:21,23 * **16:32:** Mad 26:31,56

hag ñajın. Mınöŋ naböŋ iŧ i mıdpim rö, kalöp mıŋör ñınaböl. Pen gası halö mıdaimim, nan nıhön nıhön mınöŋ naböŋ iŧ i kalöp gınab u, yad klö anıbu magöŋhalö ud raŧa mıgan yad u hadö libin,” a ga. *

17

Jisas Nap nıp sabe ga

¹ Jisas manö anıbu hag pıs göm, kumi kabö lan nıŋöm haga,

“Bapi. Ñın yıp hagna u mıñi auöp. Anıb u, ne gımön, nıbi bı gau nıŋnaböl, yad Ñı ne mailö aij unbö ke halö mıdpin; pen yad Ñı ne gınö, kale nıŋnaböl, ne Bapi mailö aij unbö ke halö mıdpan. ² Nıhön gınıg: yıp ke hagna rö, nıbi bı gau gau magöŋhalö abad mıdem, nıbi bı yıp hag lına gau kalıp udem, kamıŋ pör mıdep magö u kalöp ñınabin. ³ Nıbi bı kale, ne God nıŋö añı nöp mıdpan u nıŋöm, yıp Jisas Krais yuna u nıŋnaböl nıbi bı gau, pör pör nöp kamıŋ mıdeinaböl. * ⁴ Wög yıp ram mınöŋ iŧ i hagna u, gı damem gı hakpin u me, nıbi bı mınöŋ naböŋ iŧ i mıdpal gau kale nıŋbal, ne Bı mailö aij unbö ke mıdpan. * ⁵ Pen Bapi. Mıñi ne gımön, nöd ram mınöŋ gı laglo ñın u, hol apıl mailö aij unbö ke halö mıdailo u rö, uri kuöyan anıb unbö rö nöp mıdeinabul. *

Jisas bı nıpe gau a göm Nap nıp sabe ga

* **16:33:** Jon 14:27; Ro 5:1; 1Jn 5:4 * **17:3:** 1Jn 5:20 * **17:4:** Jon 4:34
* **17:5:** Jon 1:1

⁶ “Nibi bi m+nöŋ naböŋ iŋ i gau r+mnap y+ŋ ñ+na. Nibi bi an+ŋb gau, kale nibi bi ne m+deila u pen y+ŋ ñ+na. Ne aigale bi rö m+dpän u kal+ŋp hag ñ+nö. Yad manö aij ne kal+ŋp hag ñ+nö, kale n+ŋ udöm, hagöp rö nöŋ g+pal. ⁷ Uri kale hadö n+ŋbal, yad nan n+ŋön g+ŋpin gau, yad ke gagpin. Kale n+ŋbal nan n+ŋön ne y+ŋ ñ+ban u nöŋ udem kal+ŋp ñ+bin. ⁸ Manö n+ŋön n+ŋön y+ŋ hagna u, kal+ŋp hag ñ+nö n+ŋ udpal. An+ŋb u, yad nöd ne aip m+dm+dul, ne y+ŋ hag yuö m+nöŋ naböŋ iŋ i aunö manö u, n+ŋ udpal.

⁹ “Kal+ŋp nöŋ sabe gabin. Nibi bi m+nöŋ naböŋ iŋ i nöŋ n+ŋlö mulu lugöp gau sabe gagabin. Nibi bi y+ŋ hagna gau nöŋ, nibi bi ne m+dpal rö, nöŋ sabe gabin. ¹⁰ Nibi bi yad gau ke, nibi bi ne gau ke wasö, nibi bi hol a+ŋl aipen m+dpal me. Kale g+pal an+ŋbu n+ŋöm, nibi bi r+mnap gau n+ŋbal, yad bi mailö aij ke halö m+dpin. ¹¹ Pen uri yad m+dpän u n+nabin rö, kale ke halö m+deinaböl. Bapi U+! Ne k+ö ke halö m+dpän rö, y+ŋ haina yad u rö nöŋ m+dpin. Hib k+ö ke yab+ŋ ne u udmön, kal+ŋp rarö raumön, hol a+ŋl j+ŋm ñöl m+dpul rö, kale an+ŋb unbö rö nöŋ j+ŋm ñöl m+daiöl. ¹² Yad kal+ŋp aip m+dem, hib ne k+ö an+ŋbu y+ŋ ñ+na u udem, kal+ŋp rarö rauem abad m+d aij g+ŋpin. Bi ap ur gagöp. God Manö kal+ŋ k+ŋ r+köm, bi ap böŋ nöŋ ap lug paköm ilön kub udnab a g+la rö, bi an+ŋbu nöŋ ur ga. Ga an+ŋbu, God Manö nöd kal+ŋ k+ŋ r+kla rö nöŋ ga. *

¹³ “Pen ne m+dpän au n+n+ŋg gabin rö, m+ŋi u+ŋep magö ap m+nöŋ naböŋ iŋ i m+dnabin u, kale

* 17:12: Jon 6:39; 13:18

nıŋ mıdłö nıŋöl gı, nöp manö anıbi hagabin. Anıb u, yad mıñ mıñ yabıŋ gabin rö, kale u rö nöp mıñ mıñ yabıŋ göl. ¹⁴ Manö aij ne u kalıp hag ñınö nıŋ udpal rö, nıbi bı mınöŋ naböŋ ıŋ i gau kalıp mulu kal nıŋbal. Yad nıbi bı mınöŋ naböŋ ıŋ i gası nıŋbal rö gası nıŋagpin rö, kale u rö nöp nıbi bı mınöŋ naböŋ ıŋ i gası nıŋbal rö gası nıŋagpal. Anıb u me, nıbi bı mınöŋ naböŋ ıŋ i kalıp mulu kal nıŋbal. ¹⁵ Pen kalıp mınöŋ naböŋ ıŋ i nıbö dam ne mıdpan au ud aru, a gem hagagabin; kalıp mınöŋ naböŋ ıŋ i abad mıdaimön, Seden kalıp gı naij gagan, a gem hagabin. * ¹⁶ Yad nıbi bı mınöŋ naböŋ ıŋ i gası nıŋbal rö gası nıŋagpin; kale u rö nöp nıbi bı mınöŋ naböŋ ıŋ i gası nıŋbal rö gası nıŋagpal. ¹⁷ Manö ne u, manö nıŋö nöp anıbu, kalıp hag ñımön, kale uŧ mıdnaböl. ¹⁸ Ne yıp nıbi bı mınöŋ naböŋ ıŋ i mıdpal an gau yuna rö, yad kalıp u rö nöp nıbi bı mınöŋ naböŋ ıŋ i mıdpal an gau yubin. * ¹⁹ Wög nıhön nıhön yıp ñıban u, yad gı haknabin. Yad anıg gabin u, bı yad gau kale yıp nıŋöm, wög kale nıhön nıhön mıdeinab u, kale u rö nöp gı haklan a gem, gabin.

Jisas nıbi bı nıpe gau magöŋhalö a göm, nap nıpe sabe ga

²⁰ “Yad nöp sabe gabin i, bı uri hagajın kalıp nöp sabe gagabin; kale manö hag ñılö, nıbi bı gau manö kale nıŋ udöm, yıp nıŋ udnaböl gau, kalıp abe sabe gabin. ²¹ Bapi, ne yad an dan

* **17:15:** Mad 6:13; 2De 3:3 * **17:18:** Jon 20:21

mıdpan, yad nöp anı danı mıdpin. Hol apıl jım ñöl mıdpul rö, kale magöñhalö anıb unbö rö nöp hol apıl aip jım ñöl mıdaiöl. Anıg gınab u, ne nöp yıp hag yuö aunö u, nıbi bı mıñnöh naböh it i mıdpal gau nıñ udöl. ²² Hol apıl jım ñöl mıdpul rö, kale u rö nöp jım ñöl mıdaiöl, a gem, ne mailö aij unbö ke yıp ñına u, yad pen kalıp abe u rö nöp ñınbin. * ²³ Anıb u, ne yad anı danı mıdpan rö, yad kalıp anı danı mıdnö me, kale jım ñöl yabıt mıdaiöl. Anıg gö me, nıbi bı mıñnöh naböh it i gau nıñnaböl, ne nöp yıp yuö aunö nıñöm ne yıp mıdmagö lıban rö, kalıp u rö nöp mıdmagö lıban.

²⁴ “Bapi! Yıp aij göp u, nıbi bı yıp ñınban gau, am yad mıdeınabin au aip mıdöm, mıñnöh naböh gı laglo ñın u, yıp mıdmagö lımön mailö aij unbö ke yıp ñına u nıñöl.

²⁵ “Bapi! Ne me bı asıñ mıdagöp! Nıbi bı mıñnöh naböh it i gau kale nöp nıñagpal. Pen yad nöp nıñbin. Nıbi bı yad gai i ne nöp yıp yuö aunö u, nıñbal. ²⁶ Ne aigale bı rö mıdpan u, yad kalıp hag ñınö. Pen hainö u rö nöp, ne aigale bı rö mıdpan u yad kalıp hag ñı aij gınabin. Anıg gem, yad ke kalıp anı danı mıdnö, ne yıp mıdmagö lıban rö nıñ aij göm, kale u rö nöp pen pen mıdmagö löl,” a ga.

18

Jisas nıp ud sısı lıla

(Mad 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

* 17:22: Ap 4:32

¹ Jisas Nap nɪp sabe gɪ pɪs göm, bɪ nɪpe gau aip ñɪg pro Kidron juöm, böñ lödañ amöm, mab olip wög adɪñ u arla. ² Mab olip wög adɪñ anɪbu Jisas bɪ nɪpe gau aip pör am magum gɪmɪdal rö, Judas bɪ Jisas nɪp mumug nɪñnɪg geia u, mɪgan anɪbu nɪñ aij ga. ³ Perisi bɪ gau abe, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau abe, Judas nɪp hageila, nɪpe am ami bɪ rɪmnap uɫ göm, God sabe gep ram polisman rɪmnap uɫ göm, dam Jisas mɪdeia au amjaka. Kale pen pen alep nan rɪmnap udöm, hapö rɪmnap łam rɪmnap lau udöm, aueila. ⁴ Jisas nɪp nan nɪhön gɪnɪg ga u nɪña u me, aueila u amöm haga, “An nɪp ulhai nɪñ ajabim?” ö ga.

⁵ Hageia hagla, “Jisas, bɪ Nasared nɪbö u,” a gɪla.

Hageila, Jisas haga, “Bɪ anɪbu me yad i,” a ga. Pen magö anɪbu, bɪ nɪp mumug nɪña u, Judas, kale aip anɪb au mɪdeia. ⁶ Pen Jisas, “Bɪ anɪbu me yad i,” a gö, kale jöl adö łɪɪ gɪ amöm gɪ dam pak la.

⁷ Jisas pen kalɪp kauyañ haga, “An nɪp ulhai nɪñ ajabim?” ö ga.

Hageia hagla, “Jisas, bɪ Nasared nɪbö u,” a gɪla.

⁸ Hageila, Jisas haga, “Kalöp mɪdö nöp hagpin, ‘Bɪ anɪbu me yad i.’ Yɪp ulhai nɪñ ajpim rö, bɪ gai i kalɪp arö gɪpe aröl,” a ga.

⁹ Ga anɪbu, Jisas nöd Nap nɪp haga rö nöp ga. Nɪpe Nap nɪp haga, “Bapɪ. Bɪ yɪp ñɪna gau, añɪ ap ur gagöp,” a ga. *

¹⁰ Pen magö anɪbu nöp, Saimon Pida ru mɪlö kɪd daua u ɪɪp gɪ udöm, bɪ ap nɪp rɪmɪd yɪjɪg lau böñ nöp rɪb gɪ dö gɪ yua. Bɪ anɪbu hib nɪpe

* **18:9:** Jon 17:12

Malkas. Nipe God nɪp nan sabe gep bi kub yabiɫ u nɪp bi wög gi ñeb nipe u midmidöp. ¹¹ Pida anig geia, Jisas haga, “Ru miłö kiɫd udpan kuöyaŋ lö araŋ! Ne Bapi ñig asi yɪp ñöb u ñiŋagnabin a gi mön niŋban ar?” a ga. *

Jisas ud Anas mideia au arla

¹² Jisas anig hagö niŋöl gi, ami bi gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, Jisas nɪp ud si si löm, nagi li piɫdöŋ göm, ¹³ kale nöɫ Jisas dam Anas mideia au arla. Bi Anas anibu, Kaiapas ni ma nipe. Kaiapas me, mi añi anibu, God nɪp nan sabe gep bi kub yabiɫ wög u hag liłö, wög gi mideia. ¹⁴ Kaiapas nipe me nöɫ Juda bi manö ud asikep kalɪp haga, “Bi añi ap umö hon magöŋhalö kamini arnabun u aij,” a ga. *

Pida, “Jisas nɪp niŋagpin,” a ga

(Mad 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Pen Jisas nɪp anig göm, dam Anas ram u areila niŋöm, Saimon Pida aip, yad Jon aip, holmiŋ hain hain arlo. Bi God nɪp nan sabe gep bi kub yabiɫ u yɪp niŋ aij ga rö, yad amem böŋ nöɫ ram nipe manö kub hagiɫdal waryö raul yaŋ arnö; ¹⁶ pen Pida nipe höŋ löyaŋ adö mideia. Yad pen ado gi apem, ni bi ajiŋ iɫ abad mideia u nɪp hagem, Pida nɪp uɫ gi waryö raul yaŋ arlo. ¹⁷ Pen ni bi ajiŋ iɫ abad mideia u, Pida nɪp haga, “Ne u rö nöɫ Jisas bi nipe ap ar?” a ga.

Hageia, Pida haga, “Yad wasö,” ga.

¹⁸ Pen Kaiapas nɪp wög gi ñeila bi gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, kalɪp yigiŋ

* **18:11:** Mad 26:39 * **18:14:** Jon 11:49-51

gö, mab b+ic run magö an an+ib au p+iböŋ m+ideia, uraköl mali m+ideila. Pida n+ip u rö nöp y+igön gö, ap an an+ib au se göl, kal+ip aip mab mali m+ideia.

Anas Jisas n+ip manö hag n+ija

(Mad 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Pen Anas, b+ God n+ip nan sabe gep b+ kub yab+il nöd m+idm+idöp u, Jisas n+ip hag n+ija, “N+ibi b+ ne n+ibi b+ an? Ne manö n+ihön n+ihön n+ibi b+ ne hag n+iban?” a g+ n+ija. ²⁰ Hageia, Jisas pen haga, “Yad manö r+imnap pi gem hag n+agnö; b+ kale gau n+ij m+idlö n+ijöl g+, Juda magum gep ram gau abe, God sabe gep ram u abe, pör waiö hag n+ibin. ²¹ An+ib u, n+ihön g+n+ig y+ip manö hag n+ijabön? N+ibi b+ manö hagnö n+ij m+ideila r+imnap daumim hag n+ijmim. Manö n+ihön n+ihön hagnö u n+ijbal me,” a ga.

²² Jisas an+ig hageia, God sabe gep ram abad m+idm+idöp polisman ap, n+ip alaun u paköm haga, “N+ihön g+n+ig b+ God n+ip nan sabe gep b+ kub yab+il u n+ip manö an+ibu rö hagabön?” ö ga.

²³ Hageia, Jisas haga, “Yad manö piral ap hagpin a g+mön, manö piral hagpin an+ibu n+ibi b+ gai i kal+ip waiö hag n+imön. Pen manö n+ijö hagpin u, ne n+ihön g+n+ig y+ip pakajan?” ö ga.

²⁴ Jisas n+ip nag+ l+ r+ib+k g+la rö m+idö n+ijöl g+, Anas hagö kale Jisas n+ip dam, b+ God n+ip nan sabe gep b+ kub yab+il hain n+ibö u, Kaiapas, ud arla.

Pida kuöyaŋ, “Jisas n+ip n+ijagpin,” a ga

²⁵ Pen Pida n+ipe an+ig uraköl g+ m+idöm mab mali m+idö n+ijöl g+, b+ r+imnap n+ip hagla, “B+ an+ibu b+ ap me ne i ar?” a g+la.

Hageila, Pida hag haluöm haga, “Yad wasö,” ga. ²⁶ Pen bi au Pida rimid rib gi dö ga u, bi ridik lö lö nipe ap God nip nan sabe gep bi kub u nip wög gi midea. Nipe apöm, Pida nip haga, “Yad nöp niñbin, ne bi anibu aip mab olip wög adin au midajan ar?” a ga.

²⁷ Hageia Pida kauyan hag haluöm haga, “Yad wasö,” ga. Anig hagö niñöl gi, adin kıkakı wiñ ala. *

Jisas nip dam Pailod midea au arla
(*Mad 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5*)

²⁸ Ram rik dam lö niñöl gi, Juda kai kale Jisas nip Kaiapas ram anibu nibö dam Rom gapman bi kub Pailod ram kub u arla. Juda kai hagla, “Hon Rom bi ram raul i arno, hanip asin uł ginab niñöm hon Pasopa nan niñun rö lagnab,” a göm, höñ giyan midea. ²⁹ Anib u, Pailod höñ amöm haga, “Bi i nip nihön manö niñmim daubim?” ö ga.

³⁰ Hageia, kale hagla, “Nipe nan naij ap gagböp, nöp anig dauagnop,” a gıla.

³¹ Hageila, Pailod haga, “Kale dam lo kale adö u ke hagöp rö niñmim, manö kub hagim,” a ga.

Hageia, Juda kai pen hagla, “Hon niñbi bi gau kalip manö kub hagin, al pak lino umöl, lo adö u midagöp. Rom gapman gau hanip wasö gıpal,” a gıla. * ³² Juda kai anig gıla u, Jisas yip aigöl gılo umnabin, a göm, haga rö nöp gıla. *

* **18:27:** Jon 13:38 * **18:31:** Jon 19:6-7 * **18:32:** Jon 3:14; 12:33

33 Pen Juda kai anig hageila, Pailod kauyaŋ ado gi ram raul yaŋ amöm, Jisas auan a gö, aueia niþ haga, “Ne Juda kai kiŋ kale u aka?” ga.

34 Hageia, Jisas haga, “Manö yiþ hag niŋabön u, maj miŋgan ne u ke hagabön aka niþi bi riþmnap maj miŋgan kale u udmön hagabön?” ö ga.

35 Hageia, Pailod haga, “Yad Juda bi wasö. Juda kai ne gau nöþ, bi God niþ nan sabe gep bi kub ne gau nöþ me, nöþ dapöm niþmagö yad niþbal. Ne nan niþhön gaina anig giþal?” ö ga. *

36 Hageia, Jisas haga, “Yad niþi bi udem abad miþdeinabin u, kiŋ miþnöŋ naböŋ iþ i miþpal rö, miþdageinabin. Yad miþnöŋ naböŋ iþ i kiŋ miþdniþ gaibnep, Juda niþi bi gau yiþ nagiþ lun, a giþlö, niþi bi yad gau uraköm kale aip pen pen alblap. Pen yad niþi bi udem abad miþdeinabin nagiþ u ke miþdöp; miþnöŋ naböŋ iþ i rö wasö,” ga.

37 Anig hageia, Pailod haga, “Aniþ u, ne kiŋ ap aka?” ga.

Hageia, Jisas haga, “Me ne hagpan me u. Adö aniþbu nöþ me, Bapi God gö, yiþ miþnöŋ naböŋ iþ i yag daulö, majö gem, manö niþö yuö yabiþ u hag niþbin. Niþi bi manö niþö yabiþ udun, a gi gasi niþbal gau, manö yad u uþpal,” a ga.

38 Anig hageia, Pailod haga, “Pen manö gau niþö gau niþö ke ke iru nöþ miþdöp u, hon aigöl gun manö niþö yabiþ me u, a gun niþun?” ö ga.

Juda niþi bi Pailod niþ hagla, “Jisas niþ al pak limim,” a giþla

(Mad 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

* 18:35: Jon 1:11

Pailod manö an+bu hagöm, kauyaŋ höŋ amöm, Juda kai kalıp haga, “Yad nıpe nan naij ap gajıp niŋagpin. ³⁹ Pen hon Rom gapman, mı u mı u, Pasopa ñın kub u auajıp, bı nagıman kale ap yiŋariŋ hubık yubun. Anıb u, Juda kai kiŋ kale u, yiŋariŋ hubık yunö arnim aka?” ga. ⁴⁰ Hageia, meg miŋan dap ranöm hagla, “Nıp wasö! Hon Barabas nıp hubık yumön!” a gıla. Bı Barabas anıbu, nıbi bı gau wañ wañ gö gapman kai kalıp aip pen pen alla.

19

Pailod Jisas manö kub haga

¹ Anıg hageila, Pailod ami bı nıpe gau hagö, Jisas nıp nagı udöm pak ado malo gıla. ² Anıg göl paköm, nan kalı kalı halö rımnap udöm, kiŋ lıbal rö usajıl bad ap göm, Jisas nıp rol gi ñöm, wałıj mu mılö bö ap lı ñöm, * ³ nıp kuöyaŋ amöm kuöyaŋ amöm hagla, “Ne Juda kai kiŋ kale, ne pör nöp mıdaimön!” a gıla. Anıg hagöl gi, nıp mulu maj miŋan pakla.

⁴ Pen Pailod kuöyaŋ höŋ amöm, Juda nıbi bı kalıp haga, “Nıŋim! Yad Jisas nıp höŋ i daunabin niŋöm kale niŋnabim, yad nıpe nan naij göp il ap ulhai niŋagpin,” a ga. ⁵ Pen Jisas nıp usajıl kalı kalı halö bad u rol gi ñöm, wałıj mu mılö bö adö lı ñıla u halö auö niŋöl gi, Pailod kalıp haga, “Nıp niŋim!” a ga.

⁶ Anıg hageia, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, Jisas nıp niŋöm manö blätö göm hagla, “Nıp mab

* 19:2: Luk 23:11

ba laŋ al pak lımim! Nı̄p mab ba laŋ al pak lımim!” a gı̄la. Anı̄g hageıla, Pailod haga, “Kale ke nı̄p dammim, mab ba laŋ al pak lımim. Yad nan naij göp il ap ulhai niŋagpin!” a ga.

⁷ Hageia, Juda kai hagla, “Nı̄pe, ‘Yad God Nı̄ nı̄pe,’ a ga u, lo hon ap hagöp, ‘Umnım,’ a göp,” a gı̄la.

⁸ Anı̄g hageıla, Pailod niŋöm, rapın piñiŋ göm, ⁹ kuöyaŋ ram raul yaŋ amöm, Jisas nı̄p hag niŋöm haga, “Ne ram mınöŋ gai nībö?” ö ga. Hageia, Jisas manö ap pen hagaga. * ¹⁰ Pailod haga, “Ne yı̄p manö hagagnabön ar? Ne niŋban. Yad nöp abad mīdpin. Anı̄b u, nöp hubık yunı̄g hubık yunabin; pen nöp mab ba laŋ al pak lȫl, a gīnö, al pak lınaböl,” a ga.

¹¹ Hageia, Jisas haga, “Pen ne yı̄p abad mīdpan u, ne ke wasö, God nöp hagö abad mīdpan. Anı̄b u, yı̄p gī naij gabön marö u, ne nöp udagnabön; bī yı̄p udöm nöp ñöb u, marö kub yabīl u udnab,” a ga. *

¹² Jisas anı̄g hageia, Pailod nı̄p yīharı̄ŋ hag yuın, a göm, gası̄ niŋa u pen Juda kai nı̄p bı̄lötö gī hagöm hagla, “Ne Jisas nı̄p hubık yunabön u, Rom bī kub Sisa bī niŋeb nı̄pe mīdageinabön. Bī, yad kiŋ mīdpin, a gīpal gau, Sisa aip pen pen al lun, a göm me, manö anı̄bu rö hagpal,” a gı̄la. *

¹³ Anı̄g hageıla, Pailod manö anı̄bu niŋöm, am Jisas nı̄p ul gī hön amöm, nı̄pe am bī manö ud ası̄kep sea adö au laŋ gı̄la adö u ası̄ka. Ka ası̄ka

* **19:9:** Mad 27:12 * **19:11:** Jon 10:18; Ap 2:23; Ro 13:1

* **19:12:** Luk 23:2; Ap 17:7

anibu, “Kabö Adan” a gımıdal. Pen Arameik manö löm, “Gabada” a gımıdal.

14 Pen nın anibu, Juda nıbi bı Pasopa nan kale magum gep nın. Sıdö anı kub laı magö u, Pailod kalıp haga, “Kıı kale me i!” a ga. 15 Hageia, meg magö dap ranöm hagla, “Nıp al pak lı! Nıp mab ba laı al pak lı!” a gıla.

Hageia, Pailod haga, “Kıı kale anıbi mab ba laı al pak lınam?” ö ga.

Hageia, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau hagla, “Kıı hon ap mıdagöp; Rom bı kub Sisa nöp mıdöp,” a gıla.

16 Pen anıg gı hag damöm, Pailod manö kalıp u udöm, ami bı gau kalıp haga, “Jisas nıp dam mab ba laı al pak lımim,” a ga.

Jisas nıp mab ba laı al pak lıla

(Mad 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

17 Pen nıp al pak lınıg gıla mab u, Jisas nıp nılö, nıpe dam “Wıp Nabıc Cög Iı” a gıpal dum u apjaka. Dum anibu, Arameik manö löm “Golgoda” a gımıdal. 18 Jisas nıp mab kros cıpıt pak löm, bı mıhöp, ap bönı lap, ap bönı lap, al pak lıla. Jisas anı au mıdeia.

19 Pen Pailod hagö, bı nıpe gau mab po ap udöm kalı kılın rıköm, Jisas nıp al pak lıla mab ba nabıc au gıdan dılam gıla. Kalı kılın rıkla manö u:

JISAS NASARED NİBÖ JUDA KAI Kİİ KALE ME I.

20 Manö anı adö anıbu nöp, Arameik manö kalı kılın rıköm, Ladin manö kalı kılın rıköm, Grik manö kalı kılın rıköm gıla me, Jerusalem söl anı au mıdeia rö, Juda nıbi bı iru nöp amgö lı nııla.

21 Pen God nıp nan sabe gep bı kub gau am

Pailod n+p hagla, “Manö kalı kññ rıkpan u kabö rö gagöp. ‘Juda kai kiñ kale’ manö u mıdagainım; yıharıñ hagmön, ‘Nıpe hagöp, “Yad Juda kai kiñ kale mıdpin,” a göp,’ a gımön, manö anıbu nöp kalı kññ rıkmön,” a gıla.

²² Anıg hageila pen Pailod pen haga, “Yad manö nıhön kalı kññ rıkpin u, anıg göl nöp mıdnab,” a ga.

²³ Pen Jisas n+p mab ba lañ al pak löm, ami bı mıhau mıhau Jisas wañj nıpe gau balu ke ke udöm, wañj mılö bö göm al dör gagla u, u rö nöp balu udnıg hagla, ²⁴ “Pabu gagun! Yıharıñ sadu rö gun, bı an udnım u, nıpe udnab,” a gıla. Gıla anıbu, God hadame nöp nıbi bı gau kalıp gası ñö, God Manö u kalı kññ rıköm, hainö anıg gınaböl, a gıla u me, hainö anıg unbö rö nöp gıla. Manö anıbu kalı kññ rıköm hagla, “Wañj yad u balu ke ke udöm,

wañj mılö bö yad u, sadu rö gun udun, a gıla,” a gıla. *

²⁵ Pen ñın anıbu, Jisas nıme u, nımañ u, Klopas nıbin Maria u, Maria Magdala u, ap Jisas n+p al pak lıla goł söl anıb au mıdeila. * ²⁶ Yad Jon, Jisas yıp mıdmagö lımıdöp bı u, u rö nöp ap söl anıb au mıdainö u me, Jisas yıp nıñöm, nıme Maria n+p haga, “Nıbi me, ñı ne me u,” a ga. * ²⁷ Anıg hagöm, nıpe pen nıme Maria nıñöm yıp haga, “Name ne me u,” a ga. Anıg hagö nıñöl gı, ñın anıbu, Jisas nıme n+p uł gı ram yad u damem, aip mıdmıdul.

* **19:24:** Sam 22:18 * **19:25:** Mad 27:55-56 * **19:26:** Jon 13:23

*Jisas uma**(Mad 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)*

²⁸ Jisas nɨŋa, wög adö nɨpe u magöŋhalö gɨ haka u me, God Manö haga u nɨŋö lɨnɨm a göm haga, “Yɨp rugu mɨlep göp,” a ga. * ²⁹ Pen ñɨg wain asɨ barol ap dap anɨb au lɨlö mɨdeia u me, ami bɨ ap, nan hain bad ap udöm, wain asɨ anɨbu löm, ud mab hisop lö adɨŋ u abös alöm, dap ranöm Jisas maj hañ adö nɨp u la. * ³⁰ Jisas ñɨg wain asɨ anɨbu ñɨŋöm haga, “Naböŋ juöp,” a göm, ubör yɨhön göm, ana nɨpe ña.

Jisas rɨglöm nɨpe u bɨnɨŋ gɨla

³¹ Pen Juda bɨ kub gau, kagoɨ ñɨn u dugo magö u hadö auajɨp nɨŋöm hagla, “Rol God nɨp sabe gep ñɨn hon u, wɨp gau mab ba laŋ mɨdagaiöl,” a göm, am Pailod nɨp hagla, “Bɨ mab ba laŋ al pak lɨbal gau, ami bɨ gau ma kalɨp gau pa jö gɨlö, yɨŋɨd umlö, ud mɨnön yañ löl,” a gɨla. * ³² Hageila, Pailod ami bɨ gau kalɨp hagö, am bɨ Jisas aɨp al pak lɨla mɨhau, ma kalɨp gau pa jö gɨla. ³³ Pen Jisas ma nɨp u pa jö gun a göm nɨŋla, nɨpe hadö uma. Anɨg ga u me, ma nɨpe u pa jö gagla. ³⁴ Pen ami bɨ ap, walaɨb ap udöm, Jisas nɨp rɨglöm adɨŋ au bɨnɨŋ gö, adɨŋ hagape halö, ñɨg halö luga. ³⁵ Anɨb u, kale nɨbi bɨ manö kalɨ kliñ rɨkabin anɨbi nɨŋnabim gau abe Jisas nɨp nɨŋ udmim, a gem, yad Jon, Jisas nɨp ga u amgö yad ke nɨŋbin rö, kalöp manö nɨŋö yabɨɨ anɨbi hagem kalɨ kliñ rɨkabin. * ³⁶ Pen ga anɨbu, God hadame nöp nɨbi

* **19:28:** Sam 22:15 * **19:29:** Sam 69:21 * **19:31:** Dud
21:22-23 * **19:35:** Jon 21:24

bî gau kalîp gasî ñö, God Manö u kalî kliñ rîkôm, hainö anîg gî naböl, a gîla u me, hainö anîg unbö rö nöp gîla. God Manö u kalî kliñ rîkôm hagla, “Le nîpe u, ap pa jö gagnaböl,” a gîla. * 37 Pen manö ap hagla, “Bî nîp bî nîj gajal u nîp nîj naböl,” a gîla. *

*Josep nîpe Jisas hañ romanj dam rîgöl ga
(Mad 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)*

38 Bî Arimadia daun nîbö ap, Jisas manö nîpe nîj uda u pen, Juda bî kub kalîp pîñîj göm, Jisas nîp nîj u dîpî, a göm, waiö hagagmîdöp. Bî anîbu hib nîpe Josep. Nîpe Jisas nîp dam rîgöl gînam, a göm, am Pailod nîp hag nîj, yau a gö, ud ara. 39 Nikodimas nîpe Josep aip arlö. Nikodimas, bî au nöd am Jisas nîp sîbön yan nîja bî u. Nikodimas nan hañîj aij auep iru nöp, kilo unbö ñîjuöl ado gî da unbö ajîp böj dan (35) rö, udöm ara. Nan hañîj aij auep anîbu, mab mö cîl u abe, mab alos cîl u abe udöm gîla. * 40 Pen kale mîhöp am wîp he u ud asîk dap lugmil, Juda nîbi bî gîmîdal rö, mab cîl ud ara u, wîp he gau anöj lî ñîmil, linîn ud wañîj rud gîla pro mîlö u udmil, wam wam gîlö. 41 Jisas mab ba lanj al pak lîla ka anîb söl au wög adîj ap mîdeia. Wög adîj anîbu anj au kabö mîgan gîsön nöp luöm, wîp rîgöl gagla ap mîdeia. 42 Juda kai God nîp sabe gep ñîn kale u söl söl ga rö, yîjîd rîgöl gul a gîmil, kabö mîgan yöp söl anîb au rîgöl gîlö.

* 19:36: Eks 12:46; Nab 9:12; Sam 34:20 * 19:37: Sek 12:10;
Rep 1:7 * 19:39: Jon 3:1-2

20

Wip riḡöl ḡıla u kuö nöp mǝdeia

(Mad 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Sade ñin u, ram riknig gö niḡöl ḡi, Maria Magdala wip riḡöl ḡıla miḡan amöm niḡa, kabö kub wip riḡöl pɪɪ ḡıla u, ɪɪɪ ḡi am goɪ au mǝdeia.

² Niḡe niḡöm, kauyaḡ ḡi dö ḡi ap Saimon Pida hol miḡöhön mǝdailo u apöm haga, “Bɪ Kub u niḡ agamiḡ ud arbal; pen dap ɪɪbal au niḡaḡpun,” a ga.

³⁻⁴ Aniḡ hageia, Pida hol miḡöhön niḡniḡ ḡi dö yabiɪ gul hadlo. Yad nöd amjakem, ⁵ höḡ adö löyaḡ nöp mǝdem, kabö miḡan jiniḡ siḡsiḡ niḡnö waɪj bad gau nöp mǝdeia. ⁶⁻⁷ Pen Saimon Pida niḡe hain apöm, kabö miḡan u hiɪkɪd amöm niḡa, Jisas niḡ waɪj wam halö yula gau hubɪk gaga; riḡöl ḡıla rö nöp mǝdeia. Pen waɪj nabɪc jiniḡ piɪral wam ḡiḡabö ḡıla u, u rö nöp hubɪkaga; piɪral ḡiḡabö ḡıla rö nöp asiḡ ḡi ke au mǝdeia. ⁸ Yad nöd wip riḡöl ḡıla au apjaknö pen uri yad u rö nöp kabö miḡan hiɪkɪd amem niḡnö, waɪj gau wam halula rö mǝdeia u me, aniḡbu Jisas uraköp, a gem niḡ udnö. ⁹ Pen ñin aniḡbu, God Manö kaliḡ kliñ riköm, Jisas umöm urakniḡ, a ḡıla manö u, hol niḡ aiḡ ḡaḡlo. * ¹⁰ Aniḡ niḡul ado ḡi ram arlo.

Maria Magdala Jisas waiö lö niḡa

(Mad 28:9-10; Mak 16:9-11)

¹¹⁻¹² Pen Maria wip riḡöl ḡıla riḡöl miḡan aniḡbu höḡ adö au uraköl mǝdöm miḡöhön ḡöl ḡi mǝdeia. Miḡöhön ḡöl ḡi mǝdöl ḡi, jöl magö dudu ḡi kabö miḡan jiniḡ siḡsiḡ niḡa, ejol waɪj rud ɪɪlö miḡhau,

* **20:9:** Ap 2:24-32; 1Ko 15:4

Jisas wip he nöd m+deia ka an+bu as+ik m+idöl gi, ap nab+ic ad+ij j+ij, ap ma ad+ij m+ij, m+idailö. ¹³ Ejol an+ib m+ihau Maria n+ip haglö, “N+hön gin+ig m+itön gabön?” ö gilö.

Hagailö haga, “B+ Kub yad u n+ip damöm gai dam libal u n+ijagpin!” a ga. ¹⁴ An+ig hagöm, ado göm n+ija, Jisas urak m+deia. Pen n+ip n+ijö, b+ unbö ke rö la. Jisas n+ija u pen u Jisas nöp a göm n+ijaga. *

¹⁵ Jisas pen Maria n+ip haga, “N+ibi me. N+hön gin+ig m+itön gabön? An n+ip ulhai n+ijabön?” ö ga.

Hageia, Maria haga e, b+ wög ad+ij nap n+ibö u nöp y+ip hagab, a göm haga, “B+ kub n+ijeb. Wip u ud arbin, a g+mön, gai dam liban u y+ip hagaimön, yad ud arnam,” a ga.

¹⁶ Hageia, Jisas haga, “Maria!” a ga.

Hageia, Maria, Arameik manö löm, “Rabonai!” a ga. Manö haga an+ibu, “Manö Hag Ñeb B+.”

¹⁷ Hageia, Jisas haga, “Yad ram m+nön il i arö gem, Bapi ado gi au laj aragin rö, y+ip ud m+idagaimön. Pen ne arammön, mam b+ kal+ip hagmön, ‘Jisas hagöp, “Yad Bapi yad, Bapi kale, God yad, God kale m+idöp u ado gi arabin,” a göp,’ a g+mön,” a ga. *

¹⁸ Jisas an+ig hageia, Maria Magdala am Jisas b+ n+ipe gau kal+ip haga, “Yad B+ Kub u n+ip n+ijem auabin,” a ga. An+ig hagöm, Jisas manö n+hön n+hön n+ip haga u, Maria n+ipe Jisas b+ n+ipe kal+ip manö an+ibu haga.

* **20:14:** Luk 24:16; Jon 21:4 * **20:17:** Ro 8:29; Hib 2:11-12

Jisas waiö lö bî nîpe gau nîŋla
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ Pen Sade ñ+n u, sidö wad ara nîŋöm, bî nîpe gau Juda bî kub gau kalîp pîñîŋ göm, ram raul amöm ajöŋ u giñ pîdöŋ göm, agamîj mîdeila nîŋöm, Jisas ap aŋ anîb au waiö löm haga, “God kalöp abad mîdeiaŋ,” a ga. ²⁰ Anîg hagöm, ñîmagö ur nîpe gau kalîp yamöm, rîglöm böŋ lau yamöm ga. Bî nîpe gau nîŋöm, u Bî Kub nöp, a göm, miñ miñ yabiŋ gîla. *

²¹ Jisas pen kalîp kuöyaŋ haga, “God kalöp abad mîdeiaŋ. Bapi yîp hag yuö apem wög nîpe gîpin rö, kalöp pen abe hag yuabin,” a ga. ²² Anîg hagöm, kalîp pu göl gi haga, “Ana U† u udmim. ²³ Nîbi bî rîmnap nan si nan naij gîpal gau nîŋmim arö gînabim u, God u rö nöp nîŋöm arö gînab. Pen nîŋmim arö gagnabim u, God u rö nöp nîŋöm arö gagnab,” a ga. *

Jisas waiö lö bî nîpe Domas nîp nîŋa

²⁴ Pen Jisas ap waiö löm kalîp manö haga ñîŋ anîbu, bî nîpe Domas, hib ap Ñî Ramö a gîmidal u, kalîp aip mîdageia. ²⁵ Anîb u, hainö Jisas bî nîpe Domas nîp hagla, “Bî Kub u nîŋbun,” a gîla.

Hageila, nîpe pen haga, “Anîg hagabim u pen ñîmagö nîpe cîpîŋ pakla u abe, rîglöm bîŋîŋ gîla u abe, amgö yad ke nîŋem ñîmagö yad ud nîŋnabin u me, manö anîbu nîŋ u dem, uraköp, a gem nîŋ udnabin; wasö u wasö,” ga.

²⁶ Anîg hagöm, pen wik añî ap mîdöm, Jisas bî nîpe gau Domas aip kuöyaŋ ram raul u mîdeila.

* **20:20:** Jon 16:22; 1Jn 1:1 * **20:23:** Mad 16:19

Ajõn giñ pıdõn gıla u pen Jisas nıpe ap anıb au waiö löm haga, “God kalöp abad mıdeian,” a ga. ²⁷ Jisas anıg hagöm, Domas nıp haga, “Ñımagö ne u, yıp cıpıt pakla u ud nõj. Ñımagö yad nõj. Rıglöm böj yad bı+nıj gıla aui abe ud nõj. Gası mlö lagmön, yıp nıj udmön,” a ga.

²⁸ Hageia, Domas haga, “Bı Kub yad, God yad!” a ga.

²⁹ Pen Jisas Domas nıp haga, “Yıp waiö nıjmon me, yıp nıj udpan. Pen nıbi bı yıp waiö nıjagöm, yıp nıj udnaböl gau, mıñ mıñ yabıt gı+naböl,” a ga. *

Jon manö anıbi nıhön gıng kalı kılın rıka

³⁰ Pen manö kalı kılın rıkabin anıbi, hon Jisas bı nıpe gau nıj mıdno nıjöl gi, Jisas nan gagep ke ke iru nõp gımdöp rö, magõjhalö kalı kılın rıkagpin.

³¹ Pen kale, Jisas nõp me, Krais u, God Ñı nıpe yabıt u nõp, a gımim, nıp nıj udpe, kalöp udö, nıp aip kamıj mıdeinabım, a gem, manö anıbi kalı kılın rıkpin. *

21

Jisas waiö lö bı nıpe unbö mudun jıj u nıp nıjla

¹ Pen hainö hon Jisas bı nıpe gau Ñıg Wanö Daıbirias au mıdaino nıjöm Jisas nıpe waiö lö nıjno. Nıhön ga u hagnıg gabin. ² Saimon Pida u, Domas u (hib ap Ñı Ramö a gal u), Nadanyel Kena daun, ram mınöj Galili au nıbö u, Sebedi ñı Jems

* **20:29:** 1Pi 1:8 * **20:31:** Jon 3:15; Ro 1:17; 1Jn 5:13

hol mamil mihau, Jisas bi nipe mihöp halö aip, jim ñöl am Ñig Wañö Daibirias au midaino.

³ Saimon Pida hanip haga, “Yad kabsat nan arabin,” a ga. Hageia, “Hon aip arnabun,” a gun, am nip aip ñig magib udun, gi ajno ajno ram rua pen kabsat rimnap udagno. *

⁴ Pen sidö lim gö niñöl gi, Jisas ap ñig wañö goł au mideia. Nip niñno pen u Jisas nöp a gun niñagno. ⁵ Nipe hanip haga, “Ñi game. Kale kabsat nan gi aj wasö niñbim ar?” a ga. Hageia, hon yau a ginö. ⁶ Anig hagaino, hanip haga, “Uben u ud ñig magib ñimagö yijig ki d lau adö yumim me, kabsat rimnap udnabim!” a ga. Hageia, uben u ud ñig an yañ yuun, kabsat iru yabit nöp udun, tip ginö aunim rö laga. ⁷ Anig geia, yad Jon, Pida nip hagnö, “Bi anibu Bi Kub u nöp,” a ginö. Anig hagainö, Pida niñöm, waij nipe au la u ud hib nab an au gidan piralöm, ujanid ñig an yañ la. * ⁸ Hon bi rimnap ñig magib adö u midun, uben kabsat halö ap ran jaköm mideia u, tip gi dap, milö gau wasö, mida unbö ñinjuöl mamid (100) rö nöp, ñig goł au auno.

⁹ Goł anib au apun niñno, mab in bic ara adö u, kabsat rimnap in mideia. Bred rimnap u rö nöp mideia. ¹⁰ Pen Jisas hanip haga, “Kabsat miñi udpim gau, rimnap dauim,” a ga. ¹¹ Hageia, Saimon Pida ñig magib adö u amöm, nipe aip uben kabsat iru nöp (153) mideia anibu kabö kułup adö au tip gi dauno. Uben u marö ga pen pa gi dö gaga. *

* 21:3: Luk 5:4-7

* 21:7: Jon 13:23; Mad 14:29

* 21:11:

Luk 5:6

12 Jisas pen hanip haga, “Apim, nan ñiñjim,” a ga. Hon pen nable gö, ne bi an ammön midpan a gun nip hag niñagno; u Bi Kub u nöp a gun, niñun arö gino. 13 Jisas nipe am bred u udöm, hanip nime löm, kabsal abe ud hanip nime löm gö, ñiñno.

14 Pen Jisas umöm uraköm, hanip bi nipe gau ij miñhau niñgan waiö lö nip niñno. *

Jisas Pida nip manö haga

15 Pen hon nan ñiñ piñ gun, Jisas Saimon Pida nip hag niña, “Saimon Jon ñi nipe. Bi gai i rö wasö; ne yip niñö nöp midmagö liban aka?” ga.

Hageia, Pida haga, “Bi Kub. Yad nöp midmagö libin u, ne niñban me,” a ga.

Anig hageia, Jisas haga, “Sipsip pi yad gau, abad midaimön,” a ga.

16 Jisas anig hagöm, kauyan hag niña, “Saimon Jon ñi nipe. Ne yip niñö nöp midmagö liban aka?” ga.

Hageia, Pida haga, “Bi Kub. Yad nöp midmagö libin u, ne niñban me,” a ga.

Anig hageia, Jisas haga, “Sipsip yad gau abad midaimön,” a ga. *

17 Jisas kauyan pen hag niña, “Saimon Jon ñi nipe. Ne yip midmagö liban aka?” ga.

Pen Jisas anig göm, manö adö añi anibu nöp, “Ne yip midmagö liban aka?” hag niñöm hag niñöm gö me, Pida gasi iru niñöl gi haga, “Bi Kub. Ne nan gau magöñhalö niñban. Anib u, yad nöp midmagö libin u, ne hadö niñban me,” a ga.

* 21:14: Jon 20:19,26 * 21:16: Ap 20:28

Hageia, Jisas haga, “Ani b u, sipsip yad gau abad midaimön. ¹⁸ Yad nöp niñö yabiñ hagabin, ne bi praj rö midaina ñin u, wañj gasi ne ke niñna rö ud limön ajmidan. Pen ne hainö bi mitep linabön ñin u, ne ñimagö ne gilañ gi midö niñöl gi, bi ke nibö ap nöp nagí adiköm, aragnabön mol u ut gi ud arnab,” a ga. ¹⁹ Jisas manö haga anibu, nibi bi rimnap hainö Pida al pak linaböl u, Jisas nöd niñna me u. Nibi bi hain nibö gau, Pida nip nan niñhön ginaböl umnab u niñöm, God nipe mailö aij unbö ke halö midöp u niñnaböl. Pen Jisas Pida nip haga, “Yip hain gimön,” a ga. *

²⁰ Jisas manö anibu haga niñöm Pida ado göm niñna, yad bi Jisas midmagö limidöp u midainö. Yad bi anibu me, nöd Jisas Pasopa nan niñ mideaia it au asik midem hag niñnö, “Bi Kub. An nöp mumug ginab?” ö ginö. * ²¹ Pida yip niñöm Jisas nip haga, “Bi Kub. Bi i nip niñhön ginab?” ö ga.

²² Hageia, Jisas haga, “U gasi yad. Yad hagnö nipe midep nöp midö niñöl gi, ado gi aunabin u, manö ne wasö. Pen ne yip hain gimön,” a ga.

²³ Jisas manö haga anibu, nibi bi nip niñ udla rimnap hagla, “Jisas bi nipe anibu umagnab,” a gila. Pen Jisas bi nipe anibu umagnab a göm manö anibu hagaga; nipe yiharñ haga, “Yad hagnö, nipe midep nöp midö niñöl gi, ado gi aunabin u, manö ne wasö,” ga.

²⁴ Jisas bi nipe anibu me, nipe ke manö anibi kali kññ riköm, magöñhalö manö niñö yabiñ nöp midöp u niñöm, kali kññ riköp me u. * ²⁵ Jisas

* **21:19:** Mad 16:24-25; 2Pi 1:14

* **21:20:** Jon 13:23-25

* **21:24:** Jon 19:35

nan adö ke ke iru nöp ga u pen manö anıbu yöp rımnap nöp anı auı kalı kılın rıköp. Yad nııñnö, manö anıb gau magöñhalö kalı kılın rık buk iru nöp yan lıblap, mınöñ naböñ i pro gö, dam lep ka u mıdagaıböp. *

* **21:25:** Jon 20:30

Manö Kamɨŋ
The New Testament in the Kobon Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kobon long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kobon

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

3850151d-322e-5e07-a069-b89a616a091d